

รายงานการติดตามและประเมินผล

โครงการพัฒนาอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น (Khon Kaen Geo park)
เชื่อมโยงเมืองหัตถกรรมโลกแห่งผ้าไหมมัดหมี่ (World Craft City for Ikat (Mudmee))
ภายใต้โครงการอุทยานธรณีขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ 2565

ฝ่ายตรวจติดตามและประเมินผล
สำนักยุทธศาสตร์และงบประมาณ
องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น
โทร 043-236793 www.kkpao.go.th

-ก-

คำนำ

รายงานการติดตามและประเมินผล “โครงการพัฒนาอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น(Khon Kaen Geo park)เชื่อมโยงเมืองหัตถกรรมโลกแห่งผ้าไหมมัดหมี่(World Craft City for Ikat (Mudmee)) ภายใต้โครงการอุทยานธรณีขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ 2565 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบความพึงพอใจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน แนวทางการสร้างอัตลักษณ์ชุมชนและการจัดการท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนด้วยอัตลักษณ์ชุมชน แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ผ้าไหมมัดหมี่สร้างมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นภายใต้“อุทยานธรณีขอนแก่น”(KhonKaen Geo Park) รวมทั้งปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการสร้างอัตลักษณ์เฉพาะอุทยานธรณีขอนแก่น”(KhonKaen Geo Park) การติดตามและประเมินผลครั้งนี้เป็นการติดตามและประเมินผลเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการติดตามและประเมินผล เป็นแบบสอบถาม ปลายปิด-เปิด ประชากรกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูล จำนวน 2 กลุ่ม กลุ่มแรก คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มนักท่องเที่ยว การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

การติดตามและประเมินผล “โครงการพัฒนาอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น(Khon Kaen Geo park) เชื่อมโยงเมืองหัตถกรรมโลกแห่งผ้าไหมมัดหมี่ (World Craft City for Ikat (Mudmee)) ภายใต้โครงการอุทยานธรณีขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ 2565 ในครั้งนี้ประสบผลสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ก็เพราะได้รับความร่วมมือกับทุกภาคส่วน ภาครัฐเครือข่าย เจ้าหน้าที่จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการดำเนินโครงการครั้งนี้ ร่วมกันผลักดันอุทยานธรณีขอนแก่น(Khon Kaen Geo park) เป็นอุทยานธรณีระดับประเทศ และปัจจุบันกำลังขับเคลื่อนไปสู่อุทยานธรณีโลก (Global Geo park) ในระดับต่อไป คณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานฉบับนี้ จะเกิดประโยชน์แก่ข้าราชการ/พนักงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชน ที่จะได้นำแนวทางวิธีการ ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ เพื่อร่วมคิด ร่วมทำ พัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ให้เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นในการพัฒนาอุทยานธรณีขอนแก่นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ควรอนุรักษ์ให้เป็นมรดกโลกต่อไป

ฝ่ายตรวจติดตามและประเมินผล
สำนักยุทธศาสตร์และงบประมาณ
องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น
สิงหาคม 2565

-ข-

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
บทสรุปผู้บริหาร	ค
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของการติดตามและประเมินผลโครงการ	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการติดตามและประเมินผลโครงการ	2
1.3 ขอบเขตการติดตามและประเมินผลโครงการ	2
1.4 ประโยชน์ที่ได้รับจากการติดตามและประเมินผลโครงการ	2
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	2
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและสาระสำคัญของโครงการ	4
2.1 สาระสำคัญของโครงการที่ประเมิน	4
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผล	
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	14
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับอุทยานธรณีขอนแก่น	17
2.5 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับอัตลักษณ์	20
2.6 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	26
บทที่ 3 วิธีการติดตามและประเมินผล	37
3.1 แนวทางการประเมินผล	37
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	37
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการติดตามและประเมินผล	37
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล	38
3.5 ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล	38
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล	38
3.7 การนำเสนอ	39
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	40
4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (บุคคลทั่วไป, นักท่องเที่ยว)	40
4.2 แนวทางการสร้างอัตลักษณ์ชุมชนและการจัดการท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น	57
4.3 แนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนด้วยอัตลักษณ์ชุมชนของอุทยานธรณีขอนแก่น	59
4.4 แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ผ้าไหมมัดหมี่สร้างมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ภายใต้อุทยานธรณีขอนแก่น	60

บทที่ 5 สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	61
5.1 วัตถุประสงค์ของการติดตามและประเมินผล	61
5.2 แนวทางและวิธีการประเมินผล	61
5.3 สรุปผลการติดตามและประเมินผล	62
5.4 อภิปรายผล	67
5.5 ข้อเสนอแนะ	68
บรรณานุกรม	73
ภาคผนวก	
ภาพกิจกรรม	
แบบสอบถาม	
แบบสัมภาษณ์	

-ค-

บทสรุปผู้บริหาร

รายงานการติดตามและประเมินผล “โครงการพัฒนาอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น(Khon Kaen Geo park)เชื่อมโยงเมืองหัตถกรรมโลกแห่งผ้าไหมมัดหมี่(World Craft City for Ikat (Mudmee)) ภายใต้โครงการอุทยานธรณีขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ 2565 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบความพึงพอใจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน แนวทางการสร้างอัตลักษณ์ชุมชนและการจัดการท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนด้วยอัตลักษณ์ชุมชน แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ผ้าไหมมัดหมี่สร้างมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นภายใต้“อุทยานธรณีขอนแก่น”(KhonKaen Geo Park) รวมทั้งปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการสร้างอัตลักษณ์เฉพาะอุทยานธรณีขอนแก่น”(KhonKaen Geo Park) การติดตามและประเมินผลครั้งนี้เป็นการติดตามและประเมินผลเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการติดตามและประเมินผล เป็นแบบสอบถาม ปลายปิด-เปิด ประชากรกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูล จำนวน 2 กลุ่ม กลุ่มแรก คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มนักท่องเที่ยว นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ ประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ มีดังนี้

ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล จำนวน 2 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 218 ราย ได้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 85 ราย การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยลงพื้นที่แจกและแบบสอบถาม ณ สถานที่อุทยานธรณีขอนแก่นในพื้นที่ (อำเภอภูเวียง อำเภอเวียงเก่า)รวมทั้งการถ่ายภาพการดำเนินงานในพื้นที่โครงการ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ตามวัตถุประสงค์ของการประเมิน ซึ่งแบบสอบถามในการประเมินครั้งนี้ การสุ่มตัวอย่าง ใช้ตารางการสุ่มตัวอย่างของเครซี และมอร์แกน(Krejcie and Morgan, 1970 : 607-610) เป็นตารางการสุ่มตัวอย่างสำเร็จรูปที่มีประชากรขนาดเล็ก ใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งมี 5 ระดับ คือมากที่สุด (5) มาก (4) พอใช้ (3) น้อย (2) น้อยที่สุด (1) สัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) n แทนจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 2) $\bar{x}$ แทน คะแนนเฉลี่ย 3) S.D. แทนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการติดตามและประเมินผล

1.กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูล

1.1 กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น จำนวน 85 ราย เป็นเพศหญิง จำนวน 53 ราย (ร้อยละ 62.35) และเป็นเพศชาย จำนวน 32 ราย (ร้อยละ 37.65) มีอายุระหว่าง 21-30 ปี และ 51-60 ปี มากสุด จำนวน 22 รายเท่ากัน(ร้อยละ 25.88 เท่ากัน) รองลงมามีอายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 18 ราย (ร้อยละ 21.18) มีสถานภาพสมรส จำนวน 57 ราย (ร้อยละ 67.06) สถานะโสด จำนวน 25 ราย (ร้อยละ 29.41) เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำนวน 70 ราย(ร้อยละ 82.35) มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 26 ราย (ร้อยละ 30.59)รองลงมาได้แก่ ปริญญาตรี จำนวน 22 ราย (ร้อยละ 25.88) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม จำนวน 29 ราย (ร้อยละ 34.12) รองลงมา รับจ้างทั่วไป จำนวน 25 ราย (ร้อยละ 29.41) ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย จำนวน 17 ราย (ร้อยละ 20.00) ส่วนใหญ่เข้าร่วมกลุ่มวิสาหกิจอยู่ ระหว่าง 2-3 ปี จำนวน 34 ราย (ร้อยละ 40.00) เข้าร่วมกลุ่มวิสาหกิจอยู่ระหว่าง 4-5 ปี จำนวน 18 ราย (ร้อยละ 21.18) ร่วมกลุ่มน้อยกว่า 1 ปี จำนวน 16 ราย (ร้อยละ 18.82) อยู่ระหว่าง 3-4 ปี จำนวน 11 ราย (ร้อยละ 12.94) และมากกว่า 5 ปี ขึ้นไป จำนวน 6 ราย(ร้อยละ 7.06)

1.2 กลุ่มนักท่องเที่ยว

จำนวนครั้งที่เดินทางมาท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น(รวมครั้งนี้ด้วย) พบว่า นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น มาครั้งแรกและครั้งที่ 2 มีจำนวนเท่ากัน คือ 50 ราย คิดเป็นร้อยละ 37.59 และมาท่องเที่ยวมากกว่า 3 ครั้ง จำนวน 33 ราย คิดเป็นร้อยละ 24.81 **จุดประสงค์หลักในการเดินทางมาเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น** พบว่า ส่วนใหญ่มาเพื่อท่องเที่ยว/พักผ่อน จำนวน 96 ราย คิดเป็นร้อยละ 72.18 **เดินทางร่วมกับ** เพื่อน/เพื่อนร่วมงาน จำนวน 59 ราย คิดเป็นร้อยละ 44.36 **รองลงมาเดินทางมากับครอบครัว/ญาติพี่น้อง** จำนวน 35 ราย คิดเป็นร้อยละ 26.32 **พาหนะที่ใช้ในการเดินทาง** โดยรถยนต์ส่วนตัว จำนวน 123 ราย คิดเป็นร้อยละ 92.48 **ช่วงเวลาในการเดินทางท่องเที่ยว** เดินทางมาท่องเที่ยวในวันหยุด เสาร์/อาทิตย์ จำนวน 71 ราย คิดเป็นร้อยละ 53.38 **รองลงมาเดินทางมาท่องเที่ยวในวันธรรมดา** จำนวน 36 ราย คิดเป็นร้อยละ 27.07 **ระยะเวลาในการท่องเที่ยว** ใช้เวลาในการท่องเที่ยวภายใน 1 วัน จำนวน 74 ราย คิดเป็นร้อยละ 55.64 **รองลงมาเดินทางมาท่องเที่ยวระยะเวลา 2-3 วัน** จำนวน 52 ราย คิดเป็นร้อยละ 39.10 **ค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยว** ประมาณ 500-1,000 บาท/วัน จำนวน 58 ราย คิดเป็นร้อยละ 43.61 **รองลงมาต่ำกว่า 500 บาท/วัน** จำนวน 46 ราย คิดเป็นร้อยละ 34.59

1.3 ความพึงพอใจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น

นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการพัฒนาอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น เชื่อมโยงเมืองหัตถกรรมโลกแห่งผ้าไหมมัดหมี่ ภายใต้โครงการ“อุทยานธรณีขอนแก่น”(Khon Kaen Geo Park) ตามลำดับดังนี้

1. ร้อยละ 94.40 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความพึงพอใจในการพัฒนาอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น มีความเหมาะสมที่จะเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดขอนแก่น
2. ร้อยละ 94.20 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความพึงพอใจส่วนราชการ ภาครัฐ ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมกับการพัฒนาอัตลักษณ์
3. ร้อยละ 93.60 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความพึงพอใจในการพัฒนาอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น
4. ร้อยละ 93.20 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความพึงพอใจในการดำเนินงานที่ก่อให้เกิดการพัฒนาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้มีอัตลักษณ์เฉพาะ
5. ร้อยละ 92.40 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความพึงพอใจในการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอัตลักษณ์และเป้าหมายที่ชุมชนกำหนด

1.4 แนวทางการสร้างอัตลักษณ์ชุมชนและการจัดการท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น

สำหรับแนวทางสร้างอัตลักษณ์ชุมชน โดยนำผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนในอำเภอเวียงเก่า อำเภอภูเวียง ตลอดจนชาวขอนแก่น นั่นคือ "การทอผ้าไหมมัดหมี่" ซึ่งเป็นงานฝีมือที่ได้รับการยอมรับในระดับโลกโดยสภา หัตถกรรมโลกได้ประกาศรับรองให้จังหวัดขอนแก่นเป็นเมืองหัตถกรรมโลก แห่งผ้าไหมมัดหมี่ (WCC-World Craft City for Ikat (Mudmee)) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 ดังนั้น องค์การบริหารส่วนจังหวัดร่วมกับศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ ขอนแก่น, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และหน่วยงาน อื่นที่เกี่ยวข้องดำเนินการดำเนินการดังนี้

- 1.ลงนามบันทึกความเข้าใจ(MOU)การส่งเสริมอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น เชื่อมโยงเมืองหัตถกรรมโลกแห่งผ้าไหมมัดหมี่ ส่วนราชการ หน่วยงานเอกชน ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น ศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ ขอนแก่น พัฒนาชุมชนจังหวัดขอนแก่น วัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น อำเภอเวียงเก่า/ อำเภอภูเวียง และสมาคมสตรีนักธุรกิจและวิชาชีพแห่งประเทศไทยจังหวัดขอนแก่น

2. อบรมเชิงปฏิบัติการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสร้างสรรค์ลายผ้าไหมมัดหมี่อัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น
3. อบรมเชิงปฏิบัติการสร้างสรรค์ลายผ้าไหมมัดหมี่อัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าไหมในอำเภอเวียงเก่า และ อำเภอภูเวียง
4. กลุ่มดำเนินการทอผ้าไหมมัดหมี่อัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น โดยมีวิทยากรให้คำปรึกษาและละกลุ่มอย่างใกล้ชิด
5. จัดประกวดนำผ้าต้นแบบออกไปตัดเย็บชุดที่จะใช้ในการประกวดโดยนางแบบกิตติมศักดิ์ที่มีชื่อเสียงในจังหวัดขอนแก่น
6. จัดทำแผ่นพับข้อมูลโครงการและลายผ้าต้นแบบ จัดนิทรรศการเพื่อเตรียมการประกวดผ้าไหมมัดหมี่อัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น
7. จัดกิจกรรมประกวดผ้าไหมมัดหมี่อัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง การประกวดลายผ้า และแฟชั่นดีไซน์

1.5 แนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนด้วยอัตลักษณ์ชุมชนของอุทยานธรณีขอนแก่น

สภาพการท่องเที่ยว“อุทยานธรณีขอนแก่น” (KhonKaen Geo Park) เป็นการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ มีพื้นที่ที่รวมแหล่งธรณีวิทยาและสภาพภูมิประเทศที่มีความสำคัญทางธรณีวิทยา โดยมีการบริหารจัดการแบบองค์รวมซึ่งประกอบด้วย การคุ้มครองหรือการอนุรักษ์ การให้การศึกษา และการพัฒนาอย่างยั่งยืน จุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ คือฟอสซิลไดโนเสาร์ ที่ค้นพบ จำนวน 5 สกุล คือ (1) ภูเวียงโกซอร์ส สิริธรเน (2) สยามโมไทรันนัส อีสานเอนซิส 3) สยามโมซอร์ส สุธีธรนิ (4) กิรินิมัส ขอนแก่นเอสซิส 5) ภูเวียงเวเนเตอร์ แยมเนียม

การจัดการท่องเที่ยวเป็นรูปแบบของคณะกรรมการ และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และส่วนราชการที่เข้ามาดูแลร่วมกัน ในพื้นที่อุทยานธรณีขอนแก่น(อำเภอเวียงเก่า และอำเภอภูเวียง) มีแหล่งเรียนรู้ด้านวิถีชีวิตและหัตถกรรม นักท่องเที่ยวมาเที่ยวสามารถเดินทางไป-กลับได้ภายในวันเดียว ส่วนใหญ่เดินทางมาโดยรถยนต์ส่วนตัว เพราะนักท่องเที่ยวส่วนมากเป็นคนในพื้นที่จังหวัดขอนแก่นและจังหวัดใกล้เคียง สามารถเดินทางไป-เข้า-เย็นกลับได้ภายในหนึ่งวัน นักท่องเที่ยวจะมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ คู่วิถีชีวิตของชาวบ้านที่ทำอาชีพการทำบ่อเกลือสินเธาว์บ้านบ่อ กลุ่มอาชีพทอผ้าฝ้ายย้อมสีหินจากภูเขาคือเป็นหัตถกรรมพื้นถิ่น

1.6 แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ผ้าไหมมัดหมี่มาสร้างมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นภายใต้อุทยานธรณีขอนแก่น

ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนในอำเภอเวียงเก่า อำเภอภูเวียง ตลอดจนชาวขอนแก่น นั้นคือ "การทอผ้าไหมมัดหมี่" ซึ่งเป็นงานฝีมือที่ได้รับการยอมรับในระดับโลกเพื่อส่งเสริมให้มีการนำอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่นมาสร้างสรรค์ลายผ้าไหมมัดหมี่สร้างมูลค่าให้กับผ้าไหมมัดหมี่ขอนแก่นอีกทั้งยังเป็นการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างมรดกทางธรณีวิทยาและมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นสามารถตอบโจทย์ตามตัวชี้วัดการเป็นอุทยานธรณีโลกของยูเนสโก(UNESCO) และการเป็นเมืองหัตถกรรมโลกแห่งผ้าไหมมัดหมี่ของจังหวัดขอนแก่นได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สำคัญเป็นการยกระดับการพัฒนาและต่อยอดความคิดสร้างสรรค์ของคนในท้องถิ่นนำไปสู่การสร้างรายได้ให้ชุมชนอีกทั้งเป็นการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา และการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่นให้เป็นที่รู้จักและแพร่หลายทั้งในด้านการท่องเที่ยวชุมชนผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นของฝากและของที่ระลึกที่ทำจากกลุ่ม ชุมชนในพื้นที่ที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น

-4-

องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ได้ร่วมกับส่วนราชการ หน่วยงานเอกชน พัฒนาสร้างอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น ให้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะเชื่อมโยงหัตถกรรมโลกแห่งผ้าไหมมัดหมี่ ซึ่งผ้าไหมมัดหมี่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดขอนแก่น ที่จะนำมาสร้างเป็นอัตลักษณ์ของอุทยานธรณีขอนแก่น และยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้จังหวัดขอนแก่น และแนวทางการดำเนินงานในการสร้างอัตลักษณ์ของชุมชน ได้รับความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน คือสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและนวัตกรรมจังหวัดขอนแก่น อำเภอยางตลาด อำเภอยางตลาด ศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ ขอนแก่น คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดขอนแก่น สมาคมสตรีนักธุรกิจและวิชาชีพแห่งประเทศไทยจังหวัดขอนแก่น และสำนักส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ขอนแก่น นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นในฐานะเป็นผู้อำนวยการอุทยานธรณีขอนแก่น ต้องบริหาร ประสานงาน และขับเคลื่อนการดำเนินงานของอุทยานธรณีขอนแก่นให้มีความก้าวหน้าไปสู่อุทยานธรณีระดับโลก ซึ่งการพัฒนาอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่นเป็นการสร้างอัตลักษณ์ที่เป็นของจังหวัดขอนแก่นภายใต้ “อุทยานธรณีขอนแก่น(KhonKaen Geo Park) เป็นอัตลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น

1.7 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น

จากการติดตามและประเมินผลตามโครงการพัฒนาอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น(Khon Kaen Geo park)เชื่อมโยงเมืองหัตถกรรมโลกแห่งผ้าไหมมัดหมี่(World Craft City for Ikat (Mudmee)) ภายใต้โครงการอุทยานธรณีขอนแก่น (KhonKaen Geo Park) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนและนักท่องเที่ยว,ประชาชนทั่วไปมีข้อเสนอแนะดังนี้

1) ด้านอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น

1. การใช้อัตลักษณ์เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์อุทยานธรณีขอนแก่น
2. การทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา
3. การรักษาอัตลักษณ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
4. การส่งเสริมการใช้อัตลักษณ์ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
5. การเปิดโอกาสให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแสดงความคิดเห็น

2) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

1. ควรมีการติดตั้งป้ายบอกทางไปยังสถานที่ต่างๆ ในอุทยานธรณีขอนแก่น(Khon Kaen Geo Park)
2. ควรจัดสร้างจุดจอดรถเข้าอุทยานธรณีขอนแก่น (KhonKaen Geo Park)
3. ควรมีการก่อสร้างห้องสุขาสำหรับนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ
4. ควรมีการพัฒนากระบวนรถเดินทางไปยังเกาะกุดหินที่เชื่อมจากตำบลหัวทอง อาจจะเป็นการก่อสร้างท่าเรือขนาดเล็กหรือการก่อสร้างสะพาน
5. ควรมีการส่งเสริมให้สถานีขนส่งผู้โดยสารอำเภอยางตลาดเป็นจุดบริการและกระจายนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่

3) ด้านการท่องเที่ยว

1. ควรมีการจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในพื้นที่และหลายรูปแบบ เช่นโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา/โปรแกรมไหว้พระ 9 วัด/โปรแกรมชมธรรมชาติและวิถีชีวิตชาวประมงริมเขื่อนอุบลรัตน์/โปรแกรมเรียนรู้วิถีชีวิตชาวนาและควายไทย เป็นต้น
2. ชาวชุมชนหนองบัว ต้องการให้มีการจัดกิจกรรม "ถนนควายเดิน" และจัดมหกรรมควายไทยบริเวณพื้นที่หาดสวรรค์ ตำบลนาหว้าอำเภอยางตลาด
3. ส่งเสริมการจัดกิจกรรม Workshop สำหรับนักท่องเที่ยว ให้เรียนรู้ภูมิปัญญาและวิถีชีวิตพื้นที่ เช่น การทอผ้า การทำอาหาร การทำการเกษตร และการประมงพื้นบ้าน เป็นต้น

4. ต้องการให้มีการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวในพื้นที่ เช่น การจัดมหกรรมไดโนเสาร์ การปั่นจักรยาน การจัดวิ่งมาราธอน และเทศกาลดนตรี เป็นต้น

5. ต้องการให้มีการอบรมมัคคุเทศก์ และยุวมัคคุเทศก์ สำหรับประชาชนและนักเรียนในพื้นที่

4) ด้านเศรษฐกิจชุมชน

1. เสนอให้มีการพัฒนาตลาดนัดสินค้าชุมชนโดยใช้ตลาดที่มีอยู่เดิมในพื้นที่ เช่น ตลาดสดเทศบาลตำบล ในเมืองและตลาดหน้าองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่าพัฒนา เพื่อให้เป็นจุดจำหน่ายสินค้าให้กับนักท่องเที่ยว

2. ควรมีการบริหารจัดการให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ภูเวียงรับประทานอาหารเช้าในพื้นที่ทั้งจากร้านอาหารและการจัดเตรียมอาหารโดยชุมชน

3. ควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนรวมถึงจัดอบรมให้ความรู้ในด้านการบริหารจัดการ

4. ต้องการให้มีการจัดอบรมและส่งเสริมการจัดตั้งโฮมสเตย์ในพื้นที่ เพื่อชมวิถีชีวิตของชุมชน

5. ต้องการให้มีการจัดอบรมและส่งเสริมเรื่องการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนทั้งในเรื่องมาตรฐานอาหารและยา (อย.)

6. ต้องการให้มีการส่งเสริมการพัฒนาการออกแบบสินค้าและบรรจุภัณฑ์ให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชน

5) ด้านการศึกษา

1. ควรจัดให้มีการให้ความรู้ด้านธรณีวิทยาและไดโนเสาร์ของขอนแก่นจีโอพาร์ค แก่นักเรียนในพื้นที่ทั้งในและนอกพื้นที่อำเภอภูเวียง และเวียงเก่า

2. ต้องการให้มีการอบรมการใช้ภาษาอังกฤษสำหรับรองรับการให้บริการนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

3. ต้องการให้มีการจัดอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจำหน่ายสินค้าและการท่องเที่ยวทั้งโซเชียลมีเดียและ e-commerce

4. ทางโรงเรียนต้องการให้มีการจัดกิจกรรมค่ายศิลปะจีโอพาร์คให้นักเรียนในโรงเรียนได้ซึมซับความเป็นขอนแก่นจีโอพาร์คผ่านงานศิลปะ

1.8 ข้อเสนอแนะในการติดตามและประเมินผลครั้งต่อไป

1) ควรส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในหลายๆ อำเภอที่มีผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

2) ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีคุณภาพ และเป็นที่ยอมรับของตลาดและผู้บริโภค

3) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เหมาะสมกับศักยภาพของชุมชนและความต้องการของตลาด ที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน

4. ควรมีการติดตามและประเมินผลในเชิงสำรวจ เกี่ยวกับสภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยาในจังหวัดขอนแก่น หรือในจังหวัดใกล้เคียง

5) ควรดำเนินการติดตามและประเมินผลเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับจุดอ่อนและจุดแข็งของผลิตภัณฑ์ชุมชน และเพื่อจะได้นำข้อมูลไปปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นเฉพาะแห่ง

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของอุทยานธรณีขอนแก่น

“อุทยานธรณี” ได้ถูกกำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) ในประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตที่เป็นมิตรกับคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม หุบเขาภูเวียง จังหวัดขอนแก่น สภาพภูมิประเทศเป็นเทือกเขาสูงมีลักษณะแปลกตาเป็นภูเขารูปแอ่งกระทะ ล้อมรอบไปด้วยภูเขารูปวงแหวน 2 ชั้น มีที่ราบลุ่มตอนกลาง และมีทางเข้าออกเพียงทางเดียว ได้ถูกขนานนามว่า “หุบเขาไดโนเสาร์” เป็นแหล่งค้นพบฟอสซิลไดโนเสาร์แห่งแรกของประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ.2519 เริ่มขึ้นจากการค้นพบกระดูกฟอสซิลของกรมทรัพยากรธรณี นำไปสู่การค้นพบไดโนเสาร์สกุลใหม่ของโลกถึง 5 สายพันธุ์ นอกจากนั้นยังมีการค้นพบฟอสซิลสัตว์อื่นอีกมากมาย นอกจากจะเป็นแหล่งทรัพยากรธรณีที่สำคัญในระดับโลกแล้ว ยังเป็นแหล่งนิเวศวิทยา แหล่งโบราณคดีและศิลปวัฒนธรรมอีกมากมาย อาทิเช่น อุทยานแห่งชาติภูเวียง, ป่าชุมชนโคกภูตากา, อ่างเก็บน้ำเขื่อนอุบลรัตน์, แหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ สมัยทวารวดีและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น, ศาสนสถานและสถานที่ศักดิ์สิทธิ์อันเป็นที่เคารพนับถือของผู้คน ตลอดจนวิถีชีวิตของชาวอีสานที่สืบทอดกันมาหลายชั่วคนเพื่อให้ทรัพยากรธรณี อันมีค่าเหล่านี้ยังประโยชน์แก่คนในท้องถิ่นและอยู่คู่กับชาวขอนแก่นไปอีกนานเท่านาน

จังหวัดขอนแก่น ได้ประกาศพื้นที่อำเภอภูเวียงและอำเภอเวียงเก่าให้จัดตั้งเป็น อุทยานธรณีขอนแก่น หรือ “ขอนแก่นจีโอพาร์ค”ในวันที่ 24 พฤษภาคม 2561 โดยแต่งตั้งให้นายกองคการบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น เป็นผู้อำนวยการอุทยานธรณีขอนแก่น ดำเนินการขับเคลื่อนอุทยานธรณีขอนแก่นตามแนวทางและตัวชี้วัดของยูเนสโก ภายใต้การบูรณาการความร่วมมือระหว่างทุกภาคส่วนทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับจังหวัด ปัจจุบันได้รับการประกาศเป็นอุทยานธรณีระดับประเทศ เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2563 และอยู่ระหว่างการขับเคลื่อนสู่อุทยานธรณีระดับโลกรวมพื้นที่ 1,038 ตร.กม. มีประชากรรวมประมาณ 8.9 แสนคน ซึ่งเป็นที่ตั้งหุบเขาไดโนเสาร์ภูเวียง แหล่งธรณีวิทยาที่มีความสำคัญระดับโลก พร้อมด้วยแหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า ความสำคัญทางธรณีวิทยาระดับโลก ได้แก่หุบเขาภูเวียง ซึ่งเป็นแหล่งค้นพบฟอสซิลไดโนเสาร์สายพันธุ์ใหม่ของโลกถึง 5 สายพันธุ์อีกทั้งยังมีแหล่งท่องเที่ยวอันน่าสนใจอีกมากมาย สำหรับเป้าหมายของอุทยานธรณีหรือ Geo park คือการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ใช้ในการท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา(Geo Tourism) เป็นเครื่องมือช่วยสนับสนุนเสริมสร้างอัตลักษณ์ของท้องถิ่น โดยคำนึงถึงการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรณีวิทยา สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม สุขภาพและความปลอดภัยของผู้อยู่อาศัย เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยาในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น จีโอพาร์คเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตอบโจทย์ความต้องการของนักท่องเที่ยวในยุคดิจิทัล เข้ามาใช้เป็นองค์ประกอบ ที่สำคัญของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างครบวงจร ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ การเดินทาง การสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว ที่พัก อาหาร สินค้าที่ระลึก และการบริการ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกปลอดภัยและประทับใจในการท่องเที่ยวด้วยการส่งเสริมงานฝีมือของท้องถิ่น รวมถึงความพยายามเพื่อสร้างสรรค์และส่งเสริมผลิตภัณฑ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยาของท้องถิ่น โดยตัวชี้วัดด้านนี้มุ่งผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นด้วยการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้มีความเชื่อมโยงกับอุทยานธรณี ซึ่งจะสามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

ดังนั้น องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จึงต้องมีการติดตามและประเมินผลโครงการเพื่อนำผลข้อมูลมาวิเคราะห์ประเมินความพึงพอใจ ประโยชน์ที่ได้รับ ปัญหา อุปสรรค ของการดำเนินโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชน ความคิดเห็น ทิศนคติที่มีต่อการดำเนินโครงการในพื้นที่ นำผลการประเมินที่ได้มาใช้เป็นเครื่องมือ

และแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานของหน่วยงานและการดำเนินงานโครงการให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น สำนักยุทธศาสตร์และงบประมาณ โดยฝ่ายตรวจติดตามและประเมินผล จึงได้ทำการติดตามประเมินผล “โครงการพัฒนาอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น(Khon Kaen Geo park)เชื่อมโยงเมืองหัตถกรรมโลกแห่งผ้ามัดหมี่(World Craft City for Ikat (Mudmee)) ภายใต้โครงการอุทยานธรณีขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕

1.2 วัตถุประสงค์ของการติดตามและประเมินผลโครงการ

- 1.2.1 เพื่อทราบความพึงพอใจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน
- 1.2.2 เพื่อทราบแนวทางการสร้างอัตลักษณ์ชุมชนและการจัดการท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น
- 1.2.3 เพื่อทราบแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนด้วยอัตลักษณ์ชุมชน
- 1.2.4 เพื่อต้องการทราบแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ผ้ามัดหมี่สร้างมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นภายใต้ “อุทยานธรณีขอนแก่น”(KhonKaen Geo Park)
- 2.5 เพื่อทราบปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการสร้างอัตลักษณ์เฉพาะอุทยานธรณีขอนแก่น”(KhonKaen Geo Park)

1.3 ขอบเขตของการติดตามประเมินผลโครงการ

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งเน้นการติดตามและประเมินผลกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ประชาชน นักท่องเที่ยว รวมถึงความพึงพอใจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุทยานธรณีขอนแก่น ตลอดจนปัญหา อุปสรรค รวมทั้งข้อเสนอแนะของการดำเนินโครงการ

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากรและพื้นที่ ทำการติดตามและประเมินผลกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ ภาคเอกชน รวมถึงนักท่องเที่ยว และประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอภูเวียง อำเภอเวียงเก่า

1.4 ประโยชน์ที่ได้รับจากการติดตามประเมินผลโครงการ

- 1.4.1 ทราบความพึงพอใจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน
- 1.4.2 ทราบแนวทางการสร้างอัตลักษณ์ชุมชนและการจัดการท่องเที่ยว
- 1.4.3 ทราบแนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนด้วยอัตลักษณ์ชุมชน
- 1.4.4 ทราบแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ผ้ามัดหมี่มาสร้างมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นภายใต้ “อุทยานธรณีขอนแก่น”(KhonKaen Geo Park)
- 1.4.5 ทราบปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการสร้างอัตลักษณ์เฉพาะ “อุทยานธรณีขอนแก่น”(KhonKaen Geo Park)

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

อุทยานธรณี (Geopark) หมายถึง พื้นที่ประกอบไปด้วยแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญอย่างโดดเด่นทางด้านธรณีวิทยา (geology) รวมถึงคุณค่าทางด้านโบราณคดี (archaeology) นิเวศวิทยา (ecology) และวัฒนธรรม (culture) ที่อยู่ในพื้นที่นั้น ๆ ด้วย

อุทยานธรณีระดับโลก (Global Geopark) หมายถึงอุทยานธรณีที่มีคุณสมบัติด้านธรณีวิทยาตามที่กำหนดไว้ในคุณสมบัติอุทยานธรณีระดับโลก

อัตลักษณ์ หมายถึง ผลรวมของลักษณะเฉพาะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งทำให้นั้นเป็นที่รู้จักหรือจำได้

อัตลักษณ์ชุมชน หมายถึง เป็นลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมของชุมชนที่ก่อตัวขึ้นมา ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง นั้นได้ถูกนำมาใช้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ทำให้นักท่องเที่ยวสนใจที่จะมาท่องเที่ยวในชุมชนนั้น ๆ.ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติ.ชุมชน.

ผลิตภัณฑ์ชุมชน หมายถึง ข้อกำหนดคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ ที่ผลิตโดยชุมชน เป็นข้อกำหนดที่ไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน เหมาะกับสภาพการผลิตของชุมชน

ผ้าไหมมัดหมี่ คือ ผ้าที่ทอจากด้ายหรือไหมที่ผูกมัดแล้วย้อมโดยการคิดผูกให้เป็นลวดลาย แล้วนำไปย้อมสีก่อนทอ เป็นศิลปะการทอผ้าพื้นเมืองชนิดหนึ่งที่นิยมทำกันมานานแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ในภาคกลางบางจังหวัด อาทิ จังหวัดชัยนาท จังหวัดอุทัยธานี จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดลพบุรี ภาคเหนือมีการทอที่จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดน่าน เป็นต้น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ความรู้ด้านผ้าไหมมัดหมี่ที่ได้รับการถ่ายทอดกันมาตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน เป็นความรู้ความสามารถอันเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต และเป็นสิ่งที่บรรพบุรุษสืบทอด พัฒนา เป็นการสะท้อนความเป็นอยู่เพื่อการดำรงชีวิตที่สมบูรณ์ และสะท้อนให้เห็นถึงชีวิตความเป็นอยู่ ในรูปแบบของความเชื่อ และประเพณี และการปรับตัวให้เข้ากับ สิ่งแวดล้อมวิถีชีวิตของชุมชน

ลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ คือ ลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ที่สะท้อนอัตลักษณ์ของความเชื่อ เรื่องเล่าขานตำนานวิถีชีวิต และ ทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน

นักท่องเที่ยว หมายถึง บุคคลที่เดินทางจากท้องที่อันเป็นที่อยู่โดยปกติของตน ที่มาท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่นเป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจ และด้วยวัตถุประสงค์อันมิใช่เพื่อไปประกอบอาชีพหรือหารายได้

ความคิดเห็น หมายถึงความคิดเห็นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานธรณีขอนแก่น (อำเภอภูเวียง อำเภอเวียงเก่า)ต่อการบริหารจัดการโครงสร้างสินค้าเฉพาะของท้องถิ่น

ความพึงพอใจ หมายถึง ระดับความพึงพอใจของกลุ่มวิสาหกิจและนักท่องเที่ยว ที่มาท่องเที่ยวอุทยานขอนแก่น

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

การติดตามและประเมินผลโครงการพัฒนาอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น(Khon Kaen Geo park)เชื่อมโยงเมืองหัตถกรรมโลกแห่งผ้าหมัดหมี่(World Craft City for Ikat (Mudmee))ภายใต้โครงการอุทยานธรณีขอนแก่น (Khon Kaen Geo Park) ที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่ายทุกขั้นตอน รวมทั้งการสร้างเครือข่ายด้านการดำเนินงานด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้มแข็งทั้งในระดับชุมชนท้องถิ่นไปจนถึงหน่วยงานต่าง ๆ ในการติดตามประเมินผลครั้งนี้ได้นำแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการดำเนินการติดตามและประเมินผลโครงการดังนี้

1. สาระสำคัญของโครงการที่ติดตามและประเมินผล
2. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผล
3. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
4. แนวคิดเกี่ยวกับอุทยานธรณี
5. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับอัตลักษณ์
6. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

2.1 สาระสำคัญของโครงการที่ประเมินผล

2.1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของการติดตามและประเมินผล

จังหวัดขอนแก่น ได้ประกาศพื้นที่อำเภอกุเวียงและอำเภอยางคำให้จัดตั้งเป็น อุทยานธรณีขอนแก่น หรือ “ขอนแก่นจีโอพาร์ค” ในวันที่ 24 พฤษภาคม 2561 โดยแต่งตั้งให้นายก อบจ.ขอนแก่น เป็นผู้อำนวยการอุทยานธรณีขอนแก่น ดำเนินการขับเคลื่อนอุทยานธรณีขอนแก่นตามแนวทางและตัวชี้วัดของยูเนสโก ภายใต้การบูรณาการความร่วมมือระหว่างทุกภาคส่วนทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับจังหวัด การส่งเสริมการอนุรักษ์ ฟื้นฟูวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวในท้องถิ่นต่าง ๆ ของรัฐ โดยสนับสนุนให้ นำวัฒนธรรมท้องถิ่นอันหลากหลายเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยว ประกอบกับการเข้ามาของการท่องเที่ยวใน ชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ ของประเทศ จึงทำให้กลุ่มชาติพันธุ์และชุมชนท้องถิ่นหลายแห่งในสังคมไทยเกิดการตื่นตัว ลูกขึ้นมาฟื้นฟู ประดิษฐ์ และสร้างสรรค์ วัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ของตนเองขึ้นใหม่ แสดงถึงความรู้สึกรักของ กลุ่มหรือความเจริญงอกงามที่แสดงออกมาในรูปแบบของภาษา คติ ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปะที่มีการสืบทอดปฏิบัติ และมีการยอมรับในระดับบุคคลและสังคม (ทรงคุณ จันทจร พิสิฐรัฐ บุญไชย และ ไพรัช ธิติยผาด, 2552) เพื่อใช้เป็นสินค้ารองรับการเข้ามาเที่ยวชมของนักท่องเที่ยวและมีการปรับเปลี่ยน อัตลักษณ์ไปตามบริบท สถานการณ์ และเงื่อนไขต่างๆ ในขณะเดียวกันก็ยังคงธำรงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ดั้งเดิมของตน แต่ในทางตรงกันข้ามก็มีกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มที่ถูกกลืนวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เดิมของตนไปเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่สังคมไทยเข้าสู่กระแสโลกาภิวัตน์ที่ความเจริญก้าวหน้าทางด้าน เทคโนโลยีได้กระจายเข้าสู่ทุกพื้นที่ในประเทศไทย (ยศ สันต์สมบัติ, 2551)

- วัตถุประสงค์ของการติดตามและประเมินผลเพื่อให้ทราบถึงความรู้ความเข้าใจของนักท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ของชุมชน ระดับความสำเร็จของการดำเนินโครงการตามตัวชี้วัดและประเมินการบรรลุวัตถุประสงค์ของการดำเนินโครงการ ระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน ชาวบ้านสมาชิกกลุ่มอาชีพ เจ้าหน้าที่อุทยาน ผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยวผู้มีส่วนได้

เสีย การใช้ประโยชน์ของโครงการ ความคุ้มค่าและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียผลกระทบทั้งทางบวก ทางลบ และความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรค รวมถึงการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ จากทุกภาคส่วน

- เป้าหมายเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจและสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอุทยานธรณีขอนแก่น (Khon Kaen Geo park) ระดับอำเภอและระดับหมู่บ้าน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานของรัฐ เอกชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้อำนวยการสถานศึกษา ประชาชน เอกชนส่วนราชการและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในเขตพื้นที่อำเภอภูเวียงและอำเภอเวียงเก่า

- ตัวชี้วัด เชิงปริมาณ จำนวนร้อยละ 80 ของประชาชนและทุกภาคส่วนสนใจเข้าร่วมโครงการและเชิงคุณภาพ ประชาชน ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น องค์กรเอกชน และทุกภาคส่วนมีความรู้ความเข้าใจและมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบและร่วมรับผลประโยชน์ในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น (Khon Kaen Geo park)

- การประเมินผล โดยการสังเกต ใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ประเมินความคิดเห็นผู้เข้าร่วมโครงการ

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผล

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลการประเมินผล (Evaluation) เป็นกระบวนการในการนำไปสู่การปรับปรุง ไม่ใช่เป็นการจับผิด ทำให้การประเมินทรงคุณค่าอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการบริหารโครงการให้มีประสิทธิภาพสูงสุดจำเป็นต้องอาศัยการประเมินโครงการ (Program Evaluation) อย่างเป็นระบบผลจากการประเมินจะทำให้ผู้บริหารโครงการได้ทราบถึงจุดเด่น (Strength) จุดด้อย(Weakness) ของโครงการ รวมทั้งผลกระทบ (Impact) ที่อาจจะเกิดขึ้นเพื่อดำเนินการแก้ไขโครงการได้ทันทั่วทั้งที่ตลอดจนทราบว่าโครงการสามารถบรรลุเป้าหมายหรือไม่เพียงใด คุ้มค่าหรือไม่ ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจ (Decisionmaking) เกี่ยวกับการปรับปรุง แก้ไข ปรับให้เข้ากับโครงการอื่น ล้มเลิกโครงการหรือการจัดดำเนินโครงการในแง่มุมต่าง ๆ อย่างทันทั่วทั้งที่ เหมาะสม และถูกต้องวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการประเมินโครงการ ก็เพื่อหาแนวทางเพื่อการตัดสินใจหรือเพื่อให้ผู้บริหารระดับสูงตัดสินใจในการประเมินค่าสิ่งใดก็ตามเรามักนิยมใช้วิธีการวัด (Masurement) สิ่งที่ได้แสดงได้แล้วทำการตัดสินใจคุณค่าหรือตัดสินใจ (Judgment) ของสิ่งที่ได้แสดงโดยการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ซึ่งสามารถแสดงในรูปสมการได้ดังนี้ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2543, หน้า 10) 6 การประเมิน (E) = การวัดผล (M) + การตัดสินใจ (J)

2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลโครงการ

สุวิมล ศิริภานันท์ (2545, หน้า 1)สภาพการดำเนินงานในปัจจุบันมีลักษณะเป็นแผนงานโครงการต่าง ๆ ประกอบเข้าด้วยกัน จึงมีความจำเป็นต้องใช้การประเมินเพื่อตรวจสอบดูผลที่จะได้จากโครงการเหล่านั้น ทำให้การประเมินเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงาน ผลที่ได้จากการประเมินจะถูกนำไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไขการขยายขอบเขตหรือยุติโครงการ โดยอาจเป็นการกระทำเพื่อกรณีใดกรณีหนึ่งหรือทุกกรณีก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้ใช้ผลการประเมินนั้นสาเหตุที่เราต้องทำการประเมินเป็นเพราะเราอยากทราบว่าสิ่งที่เราดำเนินการไปมีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด และเมื่อดำเนินการไปแล้วพบปัญหาอุปสรรคใดบ้าง ประสบความสำเร็จตามที่มุ่งหวังหรือไม่ตอบสนองความต้องการเพียงใด ควรดำเนินการต่อไปหรือควรปรับปรุงหรือควรยุติโดยล้มเลิกโครงการนั้นเสีย ซึ่งเท่ากับเป็นการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งที่กำลังจะดำเนินการหรือดำเนินการไปแล้ว นอกจากการประเมินมีผลทางตรงต่อความสำเร็จของแผนงานโครงการต่าง ๆ ยังส่งผลทางอ้อมหากการประเมินมีคุณภาพ ก็จะทำให้การบริหารงานตามแผนที่กำหนดมีคุณภาพไปด้วย แต่ถ้าการประเมินไม่มีคุณภาพไม่ว่าเนื่องจากวิธีการประเมินหรือความบกพร่องของผู้ประเมิน นอกจากจะไม่ได้ประโยชน์ต่อการบริหาร ยังก่อให้เกิดผลเสียต่อแผนงานที่กำหนดไว้อีกด้วย

2.2.2 ความหมายของการประเมิน

สุวิมล ตรีภานันท์ (2545, หน้า 1 - 3) นักวิชาการด้านการประเมินหลายท่านได้พยายามให้ความหมายของการประเมิน และหากความหมายเหล่านี้จะถูกนำไปเป็นวิธีการประเมินที่แตกต่างกันออกไป ได้แก่

ครอนบัค (Cronbach, 1970) ได้ให้ความหมายของการประเมินว่าเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลและใช้ข้อมูลนั้นเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ

ออลคิน (Aikin, 1969 อ้างถึงใน สุวิมล ตรีภานันท์, 2545) กล่าวถึงการประเมินว่าเป็นกระบวนการบรรยายเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ เป้าหมาย การวางแผน การดำเนินการ และผลกระทบ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการตัดสินใจเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ และเพื่อส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในสถานการณ์ของโครงการ

เวอร์ทีน และแซนเดอร์ (Worthen & Sander, 1987, p.19 อ้างถึงใน สุวิมล ตรีภานันท์, 2545) ให้ความหมายของการประเมินว่าเป็นการพิจารณาคุณค่าของสิ่ง ๆ หนึ่ง ประกอบด้วย 7 การจัดหาสารสนเทศเพื่อตัดสินใจคุณค่าของแผนงาน ผลผลิต กระบวนการ หรือการบรรลุวัตถุประสงค์ หรือการพิจารณาศักยภาพของทางเลือกต่าง ๆ ที่ใช้ในการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

ซูสแมน (Suchman, 1967 อ้างถึงใน Stufflebeam & Shinkfield, 1990, p.93) ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่า หมายถึง การใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์หรือการใช้เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์หรือหาข้อมูลที่เป็นจริงและเชื่อถือได้เกี่ยวกับโครงการเพื่อการตัดสินใจว่าโครงการดังกล่าวดีหรือไม่ดีอย่างไร หรือเป็นการค้นหาว่าผลของกิจกรรมที่วางไว้ในโครงการประสบผลสำเร็จตรงตามวัตถุประสงค์ หรือความมุ่งหมายของโครงการหรือไม่

สตัฟเฟิลบีม และชินฟิลด์ (Stufflebeam & Shinkfield, 1983, p. 159) กล่าวถึงการประเมินว่าเป็นกระบวนการบรรยาย เก็บรวบรวม ข้อมูลที่เกี่ยวกับเป้าหมาย การวางแผนการดำเนินการและผลกระทบเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการตัดสินใจ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและเพื่อส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในสถานการณ์ของโครงการ

สตัฟเฟิลบีม และชินฟิลด์ (Stufflebeam & Shinkfield, 1990, p. 3) ให้ความหมายของการประเมินว่าเป็นการกำหนดคุณค่าหรือข้อดีของบางสิ่งบางอย่างอย่างเป็นระบบหากพิจารณาถึงความหมายที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการประเมินโครงการมีลักษณะที่สำคัญ คือ

1. การจัดเก็บข้อมูลที่ใช้ในการดำเนินงานตามโครงการในทุกรูปแบบและทุกขั้นตอน
2. มีการเก็บรวบรวมข้อมูลการทำการวิเคราะห์
3. มีการใช้ข้อมูลนั้นเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ

4. สารสนเทศที่ได้จากข้อมูล สามารถนำมาใช้ในการปรับปรุง แก้ไขการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพเมื่อมีการเก็บรวบรวมข้อมูลทำการวิเคราะห์เพื่อตัดสินใจคุณค่า จึงมีความสัมพันธ์กับระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้การประเมินเป็นไปอย่างมีระบบ ชัดเจน มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนในการดำเนินงานประเมินที่น่าสนใจคือ การประเมินสามารถกระทำได้ในทุกขั้นตอนของโครงการไม่จำเป็นต้อง

เป็นผลสุดท้ายของโครงการเท่านั้น เพราะผลที่ได้จากการประเมินจะเป็นสารสนเทศที่สำคัญ ซึ่งเป็นผลประโยชน์ต่อการตัดสินใจของผู้ที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุงโครงการหรือการดำเนินงานต่อเนื่อง

ลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ลักษณะข้อมูลที่รวบรวมข้อมูลต้องมีความชัดเจนน่าเชื่อถือ และได้รับการยอมรับ ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีคุณภาพ

2.2.3 องค์ประกอบของการประเมิน

สุวิมล ตรีภานันท์ (2545, หน้า 9 -11) การประเมินเป็นสิ่งที่ควบคู่ไปกับการดำเนินโครงการ นับตั้งแต่การเลือกโครงการ การวางแผนโครงการ การดำเนินงานตามโครงการจนถึงการประเมินผลสุดท้ายของโครงการ ชนิดของการประเมินจะแตกต่างกันไปตามช่วงเวลาของการประเมินดังนี้

Needs Assessment หมายถึงการประเมินความต้องการขององค์กรหรือกลุ่มสังคมเพื่อนำมาทำนโยบาย แผนงาน หรือโครงการใด ๆ เป็นการประเมินก่อนเริ่มทำแผนหรือทำโครงการ

Feasibility Study หมายถึงการประเมินเพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ของทางเลือกเพื่อนำมาจัดทำเป็น นโยบาย แผนงาน หรือโครงการใดๆ นิยมประเมินใน 6 ด้าน คือ

1. ด้านเศรษฐกิจ เป็นการพิจารณาค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับผลตอบแทนที่ได้รับ
2. ด้านสังคม เป็นการพิจารณาว่าโครงการหรือแผนงานไม่ขัดต่อวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีการดำรงชีวิต ตลอดจนเป็นที่ยอมรับของสังคม
3. ด้านการเมือง เป็นการพิจารณาว่าการดำเนินงานจะมีข้อขัดแย้งทางการเมืองเกิดขึ้นหรือไม่ ตลอดจน การได้รับการสนับสนุนทางการเมือง
4. ด้านบริหาร เป็นการพิจารณาถึงขีดความสามารถขององค์กรที่เกี่ยวข้องว่ามีความสามารถที่จะ ดำเนินการตามแผนได้หรือไม่
5. ด้านเทคนิค เป็นการพิจารณาถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้เกี่ยวกับเทคนิควิธีการที่นำมาใช้ในการดำเนินงาน
6. ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นการพิจารณาว่าโครงการหรือแผนงานที่จัดทำขึ้นมีผลต่อการทำลายสิ่งแวดล้อมหรือไม่

Context Evaluation หมายถึงการประเมินบริบทของโครงการว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ประกอบด้วย ความจำเป็นของโครงการความต้องการของโครงการของกลุ่มเป้าหมายความเหมาะสมของโครงการต่อเป้าหมายและความเหมาะสมต่อพื้นที่ดำเนินโครงการ

Input Evaluation หมายถึงการประเมินความพร้อมของสิ่งต่าง ๆ ที่ถูกนำมาใช้ในการดำเนินโครงการ ประกอบด้วยบุคลากร งบประมาณ แนวทางการจัดการ วัสดุอุปกรณ์

Process Evaluation หมายถึงการประเมินการปฏิบัติงานตามนโยบาย แผนงานหรือโครงการว่ามีความ ถูกต้องเหมาะสมเพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้าง

Monitoring หมายถึง การติดตามกำกับงาน เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบว่าการดำเนินงานเป็นไปตาม นโยบาย แผนงานหรือโครงการที่วางไว้หรือไม่

Formative Evaluation หมายถึง การประเมินความก้าวหน้าของโครงการว่าเป็นไปตามที่คาดหวังหรือไม่ เพียงใด

Product Evaluation หมายถึง การประเมินผลที่ได้จากโครงการว่าเป็นไปตามที่คาดหวังหรือไม่เพียงใด

Summative Evaluation หมายถึง การประเมินผลสรุปของโครงการ หลังจากสิ้นสุดการดำเนินงาน โครงการนั้น เพื่อนำผลไปประกอบการตัดสินใจว่า ควรปรับปรุง แก้ไข สานต่อหรือยุติโครงการ

Outcome Evaluation หมายถึง การประเมินผลที่เกิดจากโครงการทั้งหมด ทั้งที่คาดหวังและที่ไม่ได้ คาดหวัง

Follow - Up Study หมายถึง การติดตามผลที่เกิดขึ้นจากโครงการเมื่อโครงการสิ้นสุดไปแล้วจะมีการ ติดตามผลเป็นระยะ ๆ เพื่อตรวจสอบความคงอยู่ ความก้าวหน้า และการพัฒนาอันเป็นผลมาจากการได้รับโครงการที่ กำหนด

Meta - Evaluation หมายถึง การประเมินโครงการเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของการประเมิน นิยมใช้ ประเมินการประเมินผลผลิต (Product Evaluation) การประเมินผลสรุป (Summative Evaluation) และการ ประเมินผลที่เกิดขึ้น (Outcome Evaluation) โดยแบ่งองค์ประกอบของการประเมิน ดังนี้

1. สิ่งที่จะประเมิน ได้แก่ นโยบาย แผนงาน โครงการ องค์กร วัสดุอุปกรณ์

2. ผู้ใช้ผลการประเมิน ได้แก่ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ดำเนินโครงการ เจ้าของเงินทุนว่าต้องการทราบอะไรจากการประเมิน
3. ผู้ประเมิน ซึ่งอาจเป็นบุคคลหรือคณะบุคคล ที่อยู่ในโครงการหรืออยู่นอกโครงการ
4. วิธีดำเนินการประเมิน หรือกระบวนการประเมิน

2.2.4 จุดมุ่งหมายของการประเมินผล

สมบัติ อารงธัญวงศ์ (2544, หน้า 494 - 497)การประเมินผลมีจุดหมายที่สำคัญ (Purposes of Evaluation) หลายประการทั้งจุดมุ่งหมายทางวิชาการและแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

1. เพื่อขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับการประเมินผล โดยเฉพาะการประเมินผลที่เน้นการทดสอบเชิงทฤษฎี (Theory Orientation) โดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ตัดสินใจนโยบายการนำไปปฏิบัติ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมและระดับความสำเร็จของนโยบายเป็นต้น การศึกษาการประเมินผลโดยมุ่งเน้นการทดสอบเชิงทฤษฎี จะเป็นรากฐานสำคัญในการขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับการประเมินผลให้มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น (More Credible)

2. เพื่อทดสอบสมมติฐานทางสังคมอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทดสอบหลักการปฏิบัติที่เป็นบรรทัดฐาน จุดมุ่งหมายในประเด็นนี้มุ่งการทดสอบเชิงทฤษฎีเช่นเดียวกับกรณีแรก เพื่อนำไปใช้เป็นบรรทัดฐานในการประเมินผลต่อไป อาทิเช่น การประเมินผลเพื่อทดสอบสมมติฐานว่านโยบายสวัสดิการสังคมจะส่งผลให้ผู้รับสวัสดิการไม่สนใจที่จะหางานทำเพื่อพึ่งตนเอง เป็นต้นการประเมินผลจะทำให้ทราบว่าผลการวิเคราะห์สนับสนุนหรือปฏิเสธสมมติฐานซึ่งสามารถนำไปทดสอบซ้ำจะเป็นที่แน่ใจว่าได้ผลตรงกัน ก็สามารถนำผลสรุปมาใช้เป็นบรรทัดฐานสำหรับการตัดสินใจนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดการและการบริหารการประเมินผลจะทำให้ทราบว่าองค์การที่รับผิดชอบการนำนโยบายไปปฏิบัติ มีสมรรถภาพในการจัดการและการบริหารมากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะการใช้ทรัพยากรทั้งบุคลากรและงบประมาณ ตลอดจนอุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการนำนโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพการประเมินผลจะทำให้ทราบว่าปัญหาและอุปสรรคในการจัดการและการบริหารอะไรบ้างปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นในขั้นตอนใด เป็นปัญหาจากภายในองค์กรหรือจากภายนอกองค์กรทราบข้อมูลดังกล่าวจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการแสวงหาแนวทางการปรับปรุงแก้ไขการจัดการและการบริหารให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4. เพื่อการปรับปรุงแผนงาน การประเมินผลจะทำให้ทราบว่าแผนงานต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นมีความเหมาะสมต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์เพียงใด หากพบว่าแผนงานมีข้อบกพร่องการประเมินผลจะช่วยชี้แนะจุดสำคัญที่จำเป็นจะต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างชัดเจนทั้งวัตถุประสงค์ของแผนงาน ขั้นตอนการปฏิบัติงานทรัพยากรทรัพยากรที่ต้องใช้และช่วงเวลาที่จะต้องกระทำให้สำเร็จซึ่งจะทำให้แผนงานมีความเหมาะสมต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5. เพื่อประเมินความเหมาะสมของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับโครงการการประเมินผลทำให้ทราบว่า จะต้องทำการเปลี่ยนแปลงโครงการอย่างไรบ้างให้เหมาะสม ระดับการเปลี่ยนแปลงมากน้อยแค่ไหน การเปลี่ยนแปลงจะก่อให้เกิดผลกระทบอะไรบ้าง อาทิเช่น การเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์บางส่วน การเปลี่ยนแปลงแนวทางปฏิบัติ หรือการเปลี่ยนแปลงหน่วยงานที่รับผิดชอบการนำโครงการไปปฏิบัติ เป็นต้น

6. เพื่อระบุแนวทางที่จะปรับปรุงมาตรการที่จะนำไปใช้ให้เหมาะสมการประเมินผลจะทำให้ทราบว่า มาตรการหรือกิจกรรมที่ใช้อยู่มีข้อบกพร่องอะไรบ้าง ข้อบกพร่องดังกล่าวเกิดจากสาเหตุอะไร เพื่อนำมาประมวลผลเพื่อแสวงหาแนวทางแก้ไขปรับปรุงมาตรการใหม่ได้เหมาะสมต่อการนำไปปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ยิ่งขึ้น

7. เพื่อความกระจ่างชัดเจนนของแผนงาน การประเมินผลตั้งแต่จุดเริ่มต้นของแผนงานจนกระทั่งจุดสุดท้ายของแผนงานจะทำให้ทราบว่าขั้นตอนใดบ้างที่มีปัญหาอุปสรรค และปัญหาอุปสรรคเหล่านั้นเกิดจากสาเหตุอะไร เมื่อทราบข้อมูลทั้งหมด การประเมินผลจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการปรับปรุงขั้นตอนการทำงานของแผนงานให้มีความกระจ่างชัด เพื่อขจัดปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอนให้หมดไป

8. เพื่อการพัฒนาแผนงานการประเมินผลจะทำให้ทราบว่าแผนงานที่นำไปปฏิบัติมีจุดแข็งอะไรบ้าง และจุดอ่อนที่พบเกิดจากสาเหตุอะไรและจะแก้ไขได้อย่างไรเมื่อได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลครบถ้วนแล้ว ผลการวิเคราะห์จะนำไปสู่การพัฒนาแผนงานให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

9. เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ให้การสนับสนุนทางการเงินในการประเมินผลโครงการนั้น จะต้องเข้าใจว่ามีผู้สนับสนุนทางการเงิน 2 ส่วน คือ ส่วนแรกคือผู้สนับสนุนการเงินแก่โครงการ เพื่อให้การนำโครงการไปปฏิบัติประสบความสำเร็จ และส่วนที่สอง คือผู้ให้การสนับสนุนทางการเงินเพื่อทำการประเมินผลโครงการ ทั้งผู้ให้การสนับสนุนการนำโครงการไปปฏิบัติและผู้สนับสนุนการประเมินผลต่างต้องการทราบว่าผลการนำนโยบายไปปฏิบัติบรรลุวัตถุประสงค์เพียงใด มีปัญหาอุปสรรคที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขโครงการหรือไม่ ดังนั้นการประเมินผลจึงเป็นเครื่องมือในการตอบสนองความต้องการของผู้ให้การสนับสนุนทางการเงินทั้งสองส่วน

10. เพื่อทดสอบแนวความคิดริเริ่มในการแก้ไขปัญหของชุมชน การประเมินผลจะชี้ให้เห็นว่าแนวความคิดริเริ่มใหม่ในการแก้ไขปัญหของชุมชนประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานอย่างไรบ้าง และปัญหาอุปสรรคเหล่านั้นจะแก้ไขได้อย่างไร ดังนั้น การประเมินผลจึงมีบทบาทสำคัญที่จะบอกว่าแนวความคิดริเริ่มใหม่นี้ได้ผลเพียงใด และหรือจะต้องปรับปรุงในส่วนใดบ้าง

11. เพื่อการตัดสินใจที่จะขยายโครงการหรือยุติโครงการหรือให้มีการสนับสนุนโครงการหนึ่งและยกเลิกอีกโครงการหนึ่ง การประเมินผลจะทำให้เกิดความกระจ่างชัดว่าโครงการใดที่นำไปปฏิบัติแล้วได้ผลดี สมควรที่จะขยายโครงการให้ครอบคลุมกว้างขวางยิ่งขึ้นหรือโครงการใดมีปัญหาอุปสรรคมากและไม่สอดคล้องกับการแก้ไขปัญหของสังคม ควรจะยุติโครงการเสียเพื่อลดความสูญเสียให้น้อยลงหรือในกรณีที่มีโครงการที่มีลักษณะแข่งขันการประเมินผลจะทำให้ทราบว่าโครงการใดมีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหของสาธารณชนสมควรจะสนับสนุนให้ดำเนินการต่อไป ส่วนโครงการที่ไม่ประสบผลสำเร็จ หรือให้ผลตอบแทนน้อยกว่ามากก็ควรจะยกเลิกทิ้งเสีย

12. เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของความมีเหตุผลการประเมินผลเป็นการใช้ระเบียบวิธีวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นระบบ ดังนั้นผลการวิเคราะห์จึงยึดหลักความมีเหตุผลเป็นสำคัญลักษณะดังกล่าวจะทำให้เกิดความรู้สึกเชื่อมั่นต่อสาธารณชนว่าโครงการมีความเหมาะสมที่จะดำเนินการต่อไป เพราะผลการประเมินสนับสนุนว่าโครงการที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนอย่างแท้จริง ดังนั้นการประเมินผลจึงเป็นสัญลักษณ์ของความมีเหตุผล

13. ถึงแม้ว่าการประเมินผลจะมีจุดมุ่งหมายสำคัญดังกล่าว แต่เป้าหมายสำคัญอีกประการหนึ่งของการประเมินผล คือการออกแบบและการนำผลการประเมินไปเป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติงาน ประการที่สองการติดตามการนำนโยบายไปปฏิบัติ ประการสุดท้าย การประเมินประสิทธิภาพของโครงการในบางกรณีเป็นการยากที่จะนำทั้ง 3 แนวทางมารวมในกิจกรรมเดียวกัน แต่ถ้าจำเป็นต้องทำเราเรียกว่า “การประเมินผลแบบครอบคลุม” (Comprehensive Evaluation) หมายถึง การวิจัยและการวิเคราะห์ที่ครอบคลุมกรอบความคิดเชิงทฤษฎี การออกแบบนโยบาย การติดตามการนำนโยบายไปปฏิบัติ และการประเมินอรรถประโยชน์ที่เกิดจากการนำนโยบายไปปฏิบัติ โรสซี และฟรีแมน (Rossi & Freeman, 1993, p. 2 อ้างถึงใน สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2544)

ผู้ประเมินผลบางคนพอใจที่จะใช้ประโยชน์จากโครงการที่กำหนดกรอบแนวความคิดในรูปแบบของชุดของขั้นตอนการพัฒนา ซึ่งแต่ละขั้นตอนต้องการคำตอบต่อคำถามในการประเมินที่แตกต่างกันไปอย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าการประเมินผลจะมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญหลายประการดังได้กล่าวแล้ว แต่การประเมินผลนโยบายก็มีปัญหาอุปสรรคเช่นกัน กล่าวคือรูปแบบที่ดีที่สุดของการประเมินผลนโยบายสำหรับผู้ตัดสินใจนโยบายและผู้บริหาร รวมทั้งผู้วิจัยนโยบาย ที่ต้องการข้อเท็จจริงสำหรับการวิเคราะห์ คือการประเมินผลอย่างเป็นระบบ (Systematic Evaluation) ซึ่ง

มุ่งที่จะอธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลของนโยบาย โดยการวัดที่มีความแข็งแกร่ง น่าเชื่อถือแต่ในทางปฏิบัติที่ทราบกันดีว่า ในหลายกรณีเป็นการยากมากที่จะทำการวัดเชิงปริมาณโดยเฉพาะนโยบายทางสังคม ดังนั้นสิ่งที่ทำได้ก็คือการวัดความน่าเชื่อถือโดยการประเมินผลกระทบของนโยบายอย่างระมัดระวังและให้เป็นวัตถุวิสัย (Object tivity) มากที่สุด แอนเดอร์สัน (Anderson, 1994,pp.151 -182)

แต่ปัญหาจากการประเมินผลนโยบายอาจเกิดจากความไม่แน่นอนของเป้าประสงค์ของนโยบาย ความยากลำบากในการอธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลความสัมพันธ์ของผลกระทบนโยบายต่อเจ้าหน้าที่ที่ดำเนินโครงการ ข้อจำกัดเรื่องเวลาและการไม่มีอิทธิพลของการประเมินเป็นต้น ซึ่งเป็นปัญหาที่ผู้ประเมินจะต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการแก้ไขต่อไป

2.2.5 รูปแบบของการประเมิน

สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam,1983) ได้เสนอการประเมินแบบชิปปี้ (CIPP Model) แบบจำลองประเภทนี้ไม่เพียงแต่ประเมินว่า บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เท่านั้นแต่ยังเป็นการประเมินเพื่อให้ทราบรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อช่วยให้การตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการอีกด้วย ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบการประเมินความก้าวหน้า เพื่อป้องกันจุดเด่นจุดด้อยของการประชุม เพื่อนำผลไปปรับปรุงกิจกรรมแผนการประชุมได้ทันทั่วทั้งที่ และมีการประเมินผลการสรุปหลังโครงการประชุมสิ้นสุดแล้วเพื่อป้องกันข้อผิดพลาดของโครงการประชุมแบบจำลองที่เหมาะสมที่จะใช้กรอบความคิดในการประเมินแบบชิปปี้ จึงเป็นที่นิยมใช้กันมาก ทั้งนี้เพราะนักประเมินจะได้ข้อดี ข้อบกพร่อง และประสิทธิภาพของโครงการที่จะประเมินได้เป็นอย่างดี ซึ่งนับได้ว่าเป็นการรับข่าวสารแบบสะสมช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารเป็นอย่างมาก ทั้งยังเป็นแบบจำลองที่เข้าใจง่ายสะดวกในการปฏิบัติจึงเป็นที่นิยมกว้างขวางแบบจำลองชิปปี้จะประเมินในด้านต่าง ๆ ดังนี้คือ

1. การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อกำหนดรูปแบบของโครงการ
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการตัดสินใจในด้านการประยุกต์ใช้ เพื่อควบคุมการดำเนินการของโครงการ
4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) จะช่วยในการตัดสินใจเพื่อตัดสินใจและดูแลผลสำเร็จของโครงการ

การประเมินด้านต่าง ๆ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2544, หน้า 207 -214)

1. การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม เป็นรูปแบบพื้นฐานของการประเมินโดยทั่ว ๆ ไป เป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผล เพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะเน้นในด้านความสัมพันธ์เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมความต้องการและเงื่อนไขที่เป็นช่วงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ยังช่วยในการวินิจฉัยปัญหา เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ การประเมินสภาวะแวดล้อมนี้มีลักษณะเด่น ๆ ที่สำคัญมากมายจัดเป็นการวิเคราะห์ขนาดใหญ่ (Macro Analytic) เป็นตัวกำหนดขอบเขตของการประเมินการบรรยายและการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อม นอกจากนี้ยังช่วยให้ทราบถึงตัวแปรที่เกี่ยวข้องและมีความสำคัญสำหรับการบรรลุเป้าหมายการประเมินสภาวะแวดล้อม ทำให้ได้มาซึ่งการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์โดยอาศัยการวินิจฉัย และการจัดเรียงลำดับปัญหาให้สอดคล้องกับความต้องการของที่ประชุมและสถานการณ์

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น เป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจความเหมาะสมของแผนงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้น โดยดูว่าข้อมูลนั้นจะมีส่วนช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ผลที่ได้จากการประเมินปัจจัยเบื้องต้นคือการวิเคราะห์รูปแบบของวิธีการที่ใช้ในรูปของราคาและกำไร (Cost and Benefit) ที่จะได้รับโดยการประเมินในด้านอัตรากำลัง เวลา งบประมาณวิธีการที่มีศักยภาพ แต่ถ้าเป็นการประเมินด้านการศึกษา ผลกำไรอาจไม่อยู่ในรูป

ตัวเลขก็ได้การประเมินปัจจัยเบื้องต้นนี้จะช่วยให้ข้อมูลที่จะตัดสินใจควรตั้งวัตถุประสงค์เชิงปฏิบัติอย่างไรใช้อัตราค่าสิ่งเท่าใด วางแผนงานและดำเนินการอย่างไร ซึ่งจะแตกต่างจากการประเมินสถานะแวดล้อมในแง่ที่ว่า การประเมินปัจจัยเบื้องต้นเป็นการทำเฉพาะกรณีนั้น ๆ และวิเคราะห์ภายในโครงการเท่านั้น

3. การประเมินกระบวนการ เมื่อแผนดำเนินการได้รับการอนุมัติและลงมือทำการประเมินกระบวนการ จำเป็นต้องได้รับการเตรียมการเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้รับผิดชอบและผู้ดำเนินการทุกลำดับชั้น การประเมินกระบวนการมีวัตถุประสงค์ใหญ่อยู่ 3 ประการ คือ

3.1 เพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการหรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้

3.2 เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจวางแผนงาน

3.3 เพื่อเป็นรายงานสะสมถึงการปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

4. การประเมินผลผลิต มีจุดหมายเพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จไม่เฉพาะเมื่อสิ้นสุดวัฏจักรของโครงการเท่านั้น แต่ยังมีค่าเป็นยิ่งในระหว่างการพัฒนาโครงการด้วยระเบียบวิธีทั่ว ๆ ไปของการประเมินผลผลิต จะรวมถึงข้อต่อไปนี้เข้าไว้ด้วยกัน คือการดูว่าการกำหนดวัตถุประสงค์นั้นนำไปใช้ได้หรือไม่เกณฑ์ในการวัดที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรมคืออะไรเปรียบเทียบผลที่วัดมาได้ด้วยมาตรฐานสัมบูรณ์ (Absolute Criteria) หรือมาตรฐานสัมพันธ์ (Relative Criteria) ที่กำหนดไว้ก่อนและทำการแปลความหมายถึงเหตุของสิ่งที่เกิดขึ้น โดยอาศัยรายงานจากการประเมินสถานะแวดล้อม ปัจจัยและกระบวนการร่วมด้วย

กล่าวโดยสรุป การประเมินผลเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษาว่าแผน/โครงการ ได้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ทั้งในการปฏิบัติตามแผน/โครงการ และภายหลังปฏิบัติงานเสร็จแล้วงานชิ้นแรกของการประเมินผลก็คือศึกษาว่าวัตถุประสงค์ของแผน/โครงการนั้น คืออะไรแล้วจึงกำหนดวัตถุประสงค์ดังกล่าวให้ชัดเจน เพื่อประโยชน์ในการวัดผล อีกทั้งการประเมินผลเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับทุกโครงการเนื่องจากจะได้ทราบถึงความสำเร็จ ความล้มเหลวหรือปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อที่จะได้นำข้อค้นพบที่ได้ไปพัฒนาปรับปรุงโครงการให้ดีขึ้นต่อไปส่วนประเภทของการประเมินจะมีหลายประเภทด้วยกัน ซึ่งการประเมินแบบชีปป์ ก็เป็นวิธีการประเมินโครงการอีกรูปหนึ่งซึ่งมุ่งเน้นการประเมินใน 4 ด้าน ได้แก่ บริบท ปัจจัยนำเข้ากระบวนการ และผลผลิต จากข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นการประเมินแบบ CIPP ทั้ง 4 ประการ

2.2.6 คุณภาพของการประเมิน

สุวิมล ศิริภานันท์ (2545, หน้า 11 -13) ผลที่ได้จากการประเมินจะมีคุณภาพมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับ

1. ผู้ประเมิน โดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ทำการประเมินจะต้องมีคุณสมบัติที่สำคัญคือจะต้องเป็นผู้ที่มีความเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับ มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการประเมิน มีความรู้ความเข้าใจต่อโครงการหรือสิ่งที่ถูกประเมินอย่างแท้จริง และมีความยุติธรรมและซื่อตรงในการรายงานผลที่เกิดขึ้น

2. วิธีการที่นำมาใช้ในการประเมินต้องมีความชัดเจน มีความเป็นปรนัย (Objectivity) มีความเหมาะสมกับโครงการหรือสิ่งที่ถูกประเมิน ดังนั้นการเลือกวิธีการประเมิน ต้องเลือกวิธีการที่มีประสิทธิภาพและหลีกเลี่ยงข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้มีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากหลาย ๆ แหล่งเนื่องจากความชัดเจนและความถูกต้องของการประเมินเป็นจุดเน้นที่สำคัญ จึงมีความพยายามหาแนวทางช่วยนักประเมินให้จัดทำประเภทการประเมิน ประเภทการตัดสินใจการประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planning Decisions) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น/ ตัวป้อน (Input Evaluation) การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้าง (Structuring Decisions) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decisions) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decisions) โครงการประเมินที่มีคุณภาพ โดยในปี 1981 ได้มีการประชุมของ The Joint Committee on Standard for Educational Evaluation เพื่อจัดสร้างมาตรฐานการประเมินขึ้น

เรียกว่า “Standara for Evaluation” หรือ “มาตรฐานการประเมิน” โดยเจตนาในเบื้องต้นเพื่อนำมาตรฐานนี้มาใช้ในการประเมินโครงการทางการศึกษา มุ่งที่จะช่วยให้การประเมินเกิดความผิดพลาดน้อยที่สุด

มาตรฐานการประเมินนี้ไม่เป็นเพียงเครื่องมือแต่จะแนะนำหลักการต่าง ๆ และยังประกอบด้วยข้อควรระวังและคำเตือนในสิ่งที่นักประเมินมักผิดพลาด ประกอบด้วย 4 มาตรฐานย่อย คือ

1. UtilityStandard เป็นมาตรฐานที่กล่าวถึงเงื่อนไขที่ทำให้การประเมินเกิดประโยชน์เป็นแนวทางที่บอกถึงประเด็นและสิ่งที่ผู้ประเมินควรให้ความสนใจ นับตั้งแต่การพิจารณาผู้ใช่ผลการประเมิน (Audience) การเลือกใช้ข้อมูลและตลอดไปจนถึงการรายงานผลการประเมินประกอบด้วยประเด็นที่ต้องพิจารณาเกี่ยวกับ

- 1.1 ความต้องการของผู้ใช้การประเมิน
- 1.2 ความน่าเชื่อถือของผู้ประเมิน
- 1.3 ขอบเขตและการเลือกใช้ข้อมูล
- 1.4 ความชัดเจนของการแปลผล
- 1.5 ความชัดเจนของการเขียนรายงาน
- 1.6 การเผยแพร่รายงาน
- 1.7 การรายงานผลการประเมินตามระยะเวลาที่กำหนด

2. Feasibility Standard เป็นมาตรฐานเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการที่จะดำเนินโครงการประเมิน นับตั้งแต่เทคนิควิธีการที่ใช้ไปจนถึงค่าใช้จ่ายในการประเมิน ประกอบด้วยประเด็นที่จะต้องพิจารณาเกี่ยวกับ

- 2.1 กระบวนการ/เทคนิคที่ใช้ในการปฏิบัติ
- 2.2 บรรยากาศการเมืองในองค์กร
- 2.3 ประสิทธิภาพด้านค่าใช้จ่าย

3. Ethical Standard เป็นมาตรฐานเกี่ยวกับด้านจริยธรรม เนื่องจากผลการประเมินมีผลต่อบุคคลในหลาย ๆ ทางไม่ว่าจะเป็นกลุ่มที่ใช้ข้อมูลหรือกลุ่มที่ให้ข้อมูล ดังนั้นจะต้องมีการเคารพในสิทธิและการให้ความคุ้มครองแก่ผู้ให้ข้อมูล โดยคำนึงถึงสวัสดิภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องในการประเมินเท่า ๆ กับต้องคำนึงถึงบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการประเมินด้วย ประกอบด้วยประเด็นที่ต้องพิจารณาเกี่ยวกับ

- 3.1 การชี้แจงความรับผิดชอบของผู้มีส่วนร่วมในการประเมิน
- 3.2 การตอบสนองความขัดแย้งของกลุ่มบุคคล
- 3.3 การเสนอข้อมูลอย่างเป็นธรรม
- 3.4 การเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณชน
- 3.5 การคุ้มครองความปลอดภัยของผู้ให้ข้อมูล
- 3.6 การเคารพสิทธิส่วนบุคคล
- 3.7 การเสนอข้อมูลทั้งที่เป็นข้อดีและข้อเสียอย่างเท่าเทียมกัน
- 3.7 ความรับผิดชอบต่อกฎระเบียบ

4. Accuracy Standard เป็นมาตรฐานเกี่ยวกับความถูกต้องเป็นการกล่าวถึงวิธีการประเมินในแต่ละขั้นตอนที่จะทำให้มั่นใจได้ว่าการประเมินมีความแม่นยำและถูกต้องประกอบด้วยประเด็นที่ต้องพิจารณาเกี่ยวกับ

- 4.1 การอธิบายถึงสิ่งที่ถูกประเมิน
- 4.2 การวิเคราะห์บริบท
- 4.3 การอธิบายวัตถุประสงค์และวิธีดำเนินการ
- 4.4 การอธิบายแหล่งข้อมูล
- 4.5 ความตรง (Validity) ของการวัด
- 4.6 ความเที่ยง (Reliability)

4.7 การเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ

4.8 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

4.9 การสรุปผลอย่างมีหลักการ

4.10 ความชัดเจนในการรายงานผล

มาตรฐานการประเมินนี้ จัดทำขึ้นเพื่อช่วยเป็นแนวทางในการพิจารณาแผนในโครงการประเมินและวิธีการดำเนินงานในขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้ประเมินในการดำเนินงานทำให้ผู้ประเมินมีโอกาสที่จะบรรลุเป้าหมายของการประเมินได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

ประโยชน์ของการประเมินผล การประเมินผลงานการปฏิบัติตามแผน/โครงการ จะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างน้อย 3 ประการ คือ (ประชุม รอดประเสริฐ, 2537, หน้า 26 -30)

1. ช่วยให้ทราบว่าการปฏิบัติงานตามแผน/โครงการนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่เพียงใด
2. ช่วยให้ทราบว่าวัตถุประสงค์ของแผนงาน/โครงการที่ตั้งไว้เดิมนั้นปัจจุบันยังเป็นวัตถุประสงค์ที่แท้จริงหรือไม่และมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด

3. อาจใช้ผลการประเมินตามข้อ 1 และ ข้อ 2 มาประกอบการพิจารณาปรับเปลี่ยนหรือยกเลิก/โครงการเดิมได้การบริหารที่มีศักยภาพสูง ส่วนใหญ่มักใช้การประเมินผลเป็นเครื่องมือเพื่อการบริหารจัดการ ซึ่งการประเมินผลควรต้องทำในทุก ๆ โอกาสทำบ่อย ๆ และทำการประเมินต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ การประเมินผลจึงมีประโยชน์ต่อผู้บริหาร

4. การประเมินความสำเร็จของงาน องค์กรจำเป็นต้องรู้ว่างานที่กระทำอยู่นั้นกำลังดำเนินการอยู่ถึงขั้นใดหรือดำเนินการเสร็จเรียบร้อยแล้ว ประสิทธิภาพและประสิทธิผลมีมากน้อยเพียงใด ในการดำเนินงานมีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้างสามารถดำเนินการแก้ไขได้หรือไม่ถ้าไม่ได้ตัดสินใจอย่างไร แต่ถ้าแก้ไขได้ผลการแก้ไขเป็นอย่างไร ซึ่งความสำเร็จของงานแบ่งได้เป็น 2 ส่วนหลักคือ

- 4.1 งานประจำ ในการประเมินงานประจำผลที่ได้รับมักจะเป็นผลประโยชน์ต่อการดำเนินงานขององค์กร ไม่สามารถระบุได้ว่างานที่ดำเนินการอยู่ นั้นได้บรรลุเป้าหมายเพียงไร เนื้อหาคุณภาพเพียงไร การที่จะทำให้อบรมตามเป้าหมายอย่างมีคุณภาพควรปรับแก้วิธีการบริหารจัดการอะไรบ้าง หรือจากบรรลุเป้าหมายได้ตามเกณฑ์มีวิธีอะไรอีกหรือไม่ที่จะช่วยให้เกิดประสิทธิผลมากที่สุด ได้รับผลกำไรสูงสุด หรือคุ้มค่ามากกว่าที่ดำเนินการอยู่ได้บ้าง

- 4.2 งานโครงการ ในการประเมินงานโครงการ ประโยชน์ที่ได้รับคือผู้บริหารสามารถตัดสินใจได้ว่าโครงการเหล่านั้นสามารถบรรลุเป้าหมายหรือไม่เพียงใดคุ้มค่าหรือไม่ซึ่งจะนำไปสู่การปรับ แก้ไขโครงการ ปรับให้เข้ากับการประจำหรือโครงการอื่นล้มเลิกโครงการนั้นเสียหรือการจัดดำเนินโครงการแง่มุมต่าง ๆ อย่างทัน่วงที่เหมาะสม และถูกต้อง

5. เพื่อการพัฒนาผลการประเมินงานหรือโครงการในโครงการใดก็ตามเมื่อพบว่ามีปัญหาและปัญหาเหล่านั้นมีวิธีการแก้ไขหรือแนวทางการดำเนินงานที่อาจทำให้ผลงานมีคุณภาพขึ้นได้ซึ่งสามารถพัฒนาได้อย่างง่าย ๆ 2ส่วน คือ

- 5.1 ผลงาน ประโยชน์ในการประเมินเพื่อพัฒนาผลงาน ทำให้ได้เนื้อหางานที่มีคุณภาพสูงคุ้มค่าคุ้มกับการลงทุน ทำให้ผลงานเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค ซึ่งจะทำให้เกิดผลกำไรสูงสุดกับองค์กร ทั้งในรูปของผลตอบแทนที่เป็นตัวเงิน วัสดุ สิ่งของ หรือผลตอบแทนที่ไม่สามารถจับต้องได้ เช่น ความรู้สึกนึกคิดของผู้รับบริการในทางที่ดีต่อองค์กร เป็นต้น

- 5.2 บุคลากร ประโยชน์ของการประเมินเพื่อพัฒนาบุคลากรเมื่อพบว่าบุคลากรใดบกพร่องความรู้ ความสามารถในด้านใด จะได้หาทางส่งเสริมให้บุคลากรเหล่านั้นได้มีการพัฒนาศักยภาพของตนในสิ่งที่ไม่รู้ต้องทำให้เกิดมีความรู้แตกฉานชำนาญกว่าคนอื่น ๆ ไม่ชอบงานของตนเองต้องทำให้เกิดความรักในงานที่รับผิดชอบ

เป็นชีวิตจิตใจ หรือทำไม่ได้ต้องส่งเสริมให้มีทักษะเชี่ยวชาญเป็นอย่างยิ่งเหนือกว่าใคร ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรโดยรวม

6. ความมั่นใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง เมื่อองค์กรมีการประเมินผลงานหรือโครงการอย่างเป็นระบบย่อมสร้างความมั่นใจให้ผู้เกี่ยวข้องได้ว่า งานที่เกิดจากองค์กรเหล่านั้นย่อมมีคุณภาพสูงมีความน่าเชื่อถือน่าศรัทธาเลื่อมใสหรือน่าจะเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับองค์กรอื่น ๆ

7. ความยุติธรรม เพื่อเป็นหลักประกันในการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถควรได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสม โดยมีเกณฑ์ วิธีการระบบการประเมินเป็นส่วนประกอบให้เกิดความทัดเทียมกัน

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

2.3.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

บุญเลิศ จิตตังวัฒนา (2548) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การที่ปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องร่วมมือ ร่วมรับผิดชอบในกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ โดยมีกลุ่มหรือองค์กรรองรับบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมการพัฒนาภูมิปัญญา การรับรู้สามารถคิดวิเคราะห์และตัดสินใจเพื่อกำหนดการดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง

ประพันธ์พงศ์ ชิมพงษ์ (2551) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางการเปลี่ยนแปลงความเห็นพ้องต้องกันนั้นจะมีมากพอจนเกิดความคิดริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติการ กล่าวคือ ต้องเป็นการเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่ที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการนั้นและเหตุผลที่คนเข้าร่วมปฏิบัติการได้จะต้องตระหนักว่าการปฏิบัติการทั้งหมดโดยกลุ่มหรือในนามของกลุ่มหรือกระทำการผ่านองค์กร ดังนั้นองค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวที่ทำให้การปฏิบัติการบรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์ (2525) ได้กล่าวถึงสาระสำคัญของการมีส่วนร่วมของบุคลากรว่าหมายถึงการเปิดโอกาสให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มตัดสินใจในการปฏิบัติงานและการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวของบุคลากรเอง การที่จะสามารถทำให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของบุคลากรให้ดีขึ้นนั้นผู้นำจะต้องยอมรับในปรัชญาการพัฒนาว่ามนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาที่จะร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของส่วนรวมในองค์กร

2.3.2 ลักษณะของการมีส่วนร่วม

ธนาภรณ์ เมทนีสุคติ (2543) ได้กล่าวถึงลักษณะแนวทางการมีส่วนร่วมดังนี้

1. การร่วมคิด หมายถึงการมีส่วนร่วมในการประชุมปรึกษาหารือในการวางโครงการ วิธีการติดตามผลการตรวจสอบและการดูแลรักษา เพื่อให้กิจกรรมโครงการสำเร็จผลตามวัตถุประสงค์

2. การร่วมตัดสินใจ หมายถึงเมื่อมีการประชุมปรึกษาหารือเรียบร้อยแล้วต่อมาจะต้องร่วมกันตัดสินใจเลือกกิจกรรมหรือแนวทางที่เห็นว่าดีที่สุดหรือเหมาะสมที่สุด

3. การร่วมปฏิบัติตามโครงการ หมายถึง การเข้าร่วมในการดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ เช่น ร่วมออกแรง ร่วมบริจาคทรัพย์ เป็นต้น

4. การร่วมติดตามและประเมินผลโครงการ หมายถึง เมื่อโครงการเสร็จสิ้นแล้วได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจตราดูแลรักษาและประเมินผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ

มณฑล จันทน์แจ่มใส (2551) ได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมไว้ว่าการมีส่วนร่วมของบุคคลจะต้องมีและเกิดขึ้นมาโดยตลอด ทั้งนี้เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการวางแผนโครงการ การบริหารจัดการดำเนินงานตามแผน การเสียสละกำลังแรงงานของบุคคล ตลอดจนวัสดุ อุปกรณ์กำลังเงินหรือทรัพยากรที่มีอยู่

ประชุม สุวดี (2551) ได้กล่าวถึงลักษณะเงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของบุคคลเกิดจากพื้นฐาน 4 ประการ คือ

1. เป็นบุคคลที่ต้องมีความสามารถที่จะเข้าร่วม กล่าวคือจะต้องเป็นผู้มีศักยภาพที่จะเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อาทิเช่น จะต้องมีความสามารถในการค้นหาความต้องการวางแผนการบริหารจัดการ การบริการองค์กรตลอดจนการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า
2. เป็นบุคคลที่มีความพร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วม กล่าวคือผู้นั้นจะต้องมีสภาพทางเศรษฐกิจวัฒนธรรมและกายภาพที่เปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมได้
3. เป็นบุคคลที่มีความประสงค์จะเข้าร่วม กล่าวคือ เป็นผู้ที่มีความเต็มใจสมัครใจที่จะเข้าร่วมเล็งเห็นผลประโยชน์ของการเข้าร่วม จะต้องไม่เป็นการบังคับหรือผลักดันให้เข้าร่วม โดยที่ตนเองไม่ประสงค์จะเข้าร่วม
4. เป็นบุคคลที่ต้องมีความเป็นไปได้ที่จะเข้าร่วม กล่าวคือเป็นผู้มีโอกาสที่จะเข้าร่วม ซึ่งถือว่าเป็นการกระจายอำนาจให้กับบุคคลในการตัดสินใจและกิจกรรมที่ตนเองต้องการในระดับที่เหมาะสม บุคคลจะต้องมีโอกาสและมีความเป็นไปได้ที่จะจัดการด้วยตนเอง

สำหรับลักษณะการมีส่วนร่วมของบุคคลโดยทั่วไปแล้ว ยังมีปัจจัยอีกหลายอย่างที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพครอบครัว ระดับการศึกษา สถานภาพทางสังคม อาชีพและรายได้ เป็นต้น

2.3.3 รูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

มงคล จันทร์สอง (2544) ได้กำหนดรูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของบุคคลไว้ว่าองค์ประกอบรูปแบบของการมีส่วนร่วม มีอยู่ 3 ด้านดังนี้

1. การมีส่วนร่วมจะต้องมีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน การให้บุคคลเข้าร่วมกิจกรรมจะต้องมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนว่าจะทำกิจกรรมนั้น ๆ ไปเพื่ออะไรผู้เข้าร่วมกิจกรรมจะได้ตัดสินใจดีกว่าควรเข้าร่วมหรือไม่
2. การมีส่วนร่วมจะต้องมีกิจกรรมเป้าหมาย การให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมจะต้องระบุลักษณะของกิจกรรมว่ามีรูปแบบและลักษณะอย่างไร เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถตัดสินใจได้ว่าจะเข้าร่วมกิจกรรมหรือไม่
3. การเข้าร่วมจะต้องมีบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมาย การที่จะให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นจะต้องระบุเป้าหมายด้วย อย่างไรก็ตามโดยทั่วไปบุคคลกลุ่มเป้าหมายมักถูกจำกัดโดยกิจกรรมและวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมอยู่แล้วเป็นพื้นฐาน

ศิริชัย กาญจนวาสี (2547) ได้กำหนดรูปแบบและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของบุคคลในองค์กร ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการประชุม
2. การมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา
3. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร
4. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการเลือกแนวทางในการแก้ปัญหา
5. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลในกิจกรรมต่าง ๆ
6. การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์

วรรณ วรชวานิช (2549) ได้กำหนดรูปแบบของการมีส่วนร่วมของบุคคลไว้ 2 ลักษณะดังนี้ คือ

1. การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง คือ รูปแบบที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือเข้ามาเกี่ยวข้องร่วมตัดสินใจ การดำเนินงานแต่ละขั้นตอนจนกว่าการดำเนินงานจะบรรลุผลสำเร็จสมบูรณ์
2. การมีส่วนร่วมที่ไม่แท้จริง คือรูปแบบที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมหรือเข้ามาเกี่ยวข้องในลักษณะหนึ่งลักษณะใดหรือในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งเท่านั้น

โดยแท้จริงแล้วกระบวนการมีส่วนร่วมไม่อาจสามารถกระทำได้ในทุกประเด็นแต่การมีส่วนร่วมของบุคคลจะมีอยู่ในทุกกิจกรรมของสังคม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจและประเด็นการพิจารณาที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขพื้นฐานการมีส่วนร่วมว่าจะต้องมีอิสรภาพ มีความเสมอภาค และมีความสามารถในการเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อให้การมีส่วนร่วมดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3.4 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

วิรุฬ พรรณเทวี (2542,หน้า111) ได้ให้ความหมายความพึงพอใจ หมายถึงความรู้สึกภายในจิตใจของมนุษย์ที่ไม่เหมือนกันขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล บุคคลว่าจะคาดหวังกับสิ่งหนึ่งอย่างไร ถ้าคาดหวังหรือมีความตั้งใจมาก และได้รับการตอบสนองด้วยดีจะมีความพึงพอใจมาก แต่ในทางตรงกันข้ามอาจผิดหวังหรือไม่พึงพอใจเป็นอย่างยิ่งเมื่อไม่ได้รับการตอบสนองตามที่คาดหวังไว้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสิ่งที่ตนตั้งใจไว้ว่ามีมากหรือน้อย

สุริยะ วิริยะสวัสดิ์ (2530,หน้า 42 อ้างถึงใน ปรากฏ กองแก้ว,2546,หน้า 17) ได้ให้ความหมายความพึงพอใจหลังการให้บริการของหน่วยงานของรัฐของเขาวาระดับผลที่ได้จากการพบปะสอดคล้องกับปัญหาที่มีอยู่หรือไม่ส่งผลดีและสร้างความภูมิใจเพียงใด

สาโรช ไสยสมบัติ (2534,หน้า18 อ้างถึงในปรากฏ กองแก้ว,2546,หน้า 17) ความพึงพอใจเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ช่วยทำให้งานประสบผลสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นงานที่เกี่ยวกับการให้บริการ นอกจากผู้บริหารจะดำเนินการให้ผู้ทำงานเกิดความพึงพอใจในการทำงานแล้ว ยังจำเป็นต้องดำเนินการที่จะทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความพึงพอใจด้วยเพราะความเจริญก้าวหน้าของการบริการเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่เป็นตัวบ่งชี้ถึงจำนวนผู้มาใช้บริการ ดังนั้นผู้บริหารที่ชาญฉลาดจึงควรอย่างยิ่งที่จะศึกษาให้ลึกซึ้งถึงปัจจัยและองค์ประกอบต่าง ๆ ที่จะทำให้เกิดความพึงพอใจ ทั้งผู้ปฏิบัติและผู้มาใช้บริการ

ราณี เชาวนปรัชาศ์ (2538,หน้า 18 อ้างถึงใน วฤทธิ สารฤทธิคม,2548 หน้า 31) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกพึงพอใจจะเกิดเมื่อความต้องการของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกพึงพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อความต้องการของบุคคลได้รับการตอบสนองหรือบรรลุตามจุดมุ่งหมายในระดับหนึ่ง ความรู้สึกดังกล่าวจะลดลงหรือไม่เกิดขึ้น หากความต้องการหรือจุดมุ่งหมายนั้นไม่ได้รับการตอบสนองความพึงพอใจต่อการใช้บริการจึงเป็นความรู้สึกของผู้ที่มารับบริการมีต่อสถานบริการตามประสบการณ์ที่ได้รับจากการเข้าไปติดต่อขอรับบริการในสถานบริการนั้น ๆ

อรรถพร คำคม (2546,หน้า 29) ได้สรุปว่าความพึงพอใจ หมายถึงทัศนคติหรือระดับความพึงพอใจของบุคคลต่อกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของกิจกรรมนั้น ๆ โดยเกิดจากพื้นฐานของการรับรู้ ค่านิยมและประสบการณ์ที่แต่ละบุคคลจะได้รับ ระดับของความพึงพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อกิจกรรมนั้น ๆ สามารถตอบสนองความต้องการแก่บุคคลนั้นได้

วฤทธิ สารฤทธิคม (2548,หน้า 32 อ้างถึงใน รัตนศักดิ์ ยี่สารพัฒน์,2551,หน้า6) ได้ให้ความหมายความพึงพอใจว่า เป็นปฏิกิริยาด้านความรู้สึกต่อสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นที่แสดงผลออกมาในลักษณะของผลลัพธ์สุดท้ายของกระบวนการประเมิน โดยแบ่งออกถึงทิศทางบวกหรือทิศทางลบหรือไม่มีปฏิกิริยา

สุทธิชาติ อำมาตย์หิน (2534,หน้า 11 อ้างถึงใน รังสรรค์ ฤทธิผาด,2550,หน้า 16) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจของผู้รับบริการ โดยแบ่งออกเป็น 2 นัยคือ

- 1.ความหมายที่ยึดสถานการณ์การซื้อหลัก ให้ความหมายไว้ว่า “ความพึงพอใจเป็นผลที่เกิดขึ้นเนื่องจากการประเมินสิ่งที่ได้รับภายหลังสถานการณ์หนึ่ง”

2. ความหมายที่ยึดประสบการณ์เกี่ยวกับเครื่องหมายการค้าเป็นหลักให้ความหมายว่า “ความพึงพอใจเป็นผลที่เกิดขึ้นเนื่องจากการประเมินภาพรวมทั้งหมดของประสบการณ์หลายอย่างเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือการบริการ

ในระยะหนึ่ง” และได้ให้ความหมายคำว่า ความพึงพอใจของผู้บริโภค หมายถึง ภาวการณ์แสดงออกที่เกิดจากการประเมินสถานการณ์ซื้อหรือการใช้สินค้าและบริการและได้อธิบายความหมายเพิ่มเติมว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ภาวะที่แสดงออกถึงความรู้สึกในทางบวกที่เกิดขึ้นจากการประเมินเปรียบเทียบ ประสบการณ์ได้รับบริการที่ตรงกับสิ่งที่ลูกค้าคาดหวังหรือดีกว่าความคาดหวังของลูกค้าในทางตรงกันข้าม ความไม่พึงพอใจ หมายถึง ภาวการณ์แสดงออกถึงความรู้สึกในทางลบที่เกิดจากการเปรียบเทียบประสบการณ์ได้รับบริการที่ต่ำกว่าความคาดหวังของลูกค้า

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับอุทยานธรณี

2.4.1 ความหมายของอุทยานธรณี

อุทยานธรณี (Geo park) คือ พื้นที่ที่รวมแหล่งธรณีวิทยาและสภาพภูมิประเทศที่มีความสำคัญทางธรณีวิทยา โดยมีการบริหารจัดการแบบองค์รวม ซึ่งประกอบด้วย การคุ้มครองหรือการอนุรักษ์ การให้การศึกษา และการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งยังต้องมีการเชื่อมโยงทางธรณีวิทยากับทรัพยากรด้านอื่นๆ ในพื้นที่ เช่น ธรรมชาติวิทยา วัฒนธรรม และมรดกด้านอื่นๆ ที่จับต้องไม่ได้ ที่สำคัญคือเกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน

หลักการที่สำคัญของอุทยานธรณี 3 ประการ ได้แก่ (1) กระบวนการทำงานจากล่างขึ้นบนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Bottom-up Approach), (2) การสร้างเครือข่าย (Networking) และ (3) การสร้างนวัตกรรม (Innovation)

อุทยานธรณี ถือเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการพื้นที่ซึ่งเป็นที่ตั้งของแหล่งทรัพยากรธรณีที่มีความสำคัญในระดับโลก ภายใต้เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ 17 ข้อ (Sustainable Development Goals : SDGs) ได้แก่

- 1) No Poverty ขจัดความยากจนทุกรูปแบบทุกสถานที่
- 2) Zero Hunger ขจัดความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร
- 3) Good Health and well-being รับรองการมีสุขภาพ และความเป็นอยู่ที่ดีของทุกคนทุกช่วงอายุ
- 4) Quality Education รับรองการศึกษาที่เท่าเทียมและทั่วถึง ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 5) Gender Equality บรรลุความเท่าเทียมทางเพศ พัฒนาบทบาทสตรีและเด็กผู้หญิง
- 6) Clean Water and Sanitation รับรองการมีน้ำใช้ การจัดการน้ำและสุขาภิบาลที่ยั่งยืน
- 7) Affordable and Clean Energy รับรองการมีพลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้
- 8) Decent Work and Economic Growth ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุมและยั่งยืนการจ้างงานที่มีคุณค่า
- 9) Industry Innovation and Infrastructure พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการปรับตัวให้เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้นวัตกรรมในการผลิต
- 10) Reduced Inequalities ลดความเหลื่อมล้ำ
- 11) Sustainable Cities and Communities ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัยทั่วถึง พร้อมรับความเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาอย่างยั่งยืน
- 12) Responsible Consumption and Production รับรองแผนการบริโภค และการผลิตที่ยั่งยืน
- 13) Climate Action ดำเนินมาตรการเร่งด่วนเพื่อรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- 14) Life Below Water อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเล
- 15) Life on Land ปกป้อง ป่าฟื้นฟู และส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก
- 16) Peace and Justice Strong Institutions ส่งเสริมสังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก

17) Partnerships for the Goals สร้างพลังแห่งการเป็นหุ้นส่วน ความร่วมมือระดับสากล

2.4.2 อุทยานธรณีโลกของยูเนสโก (UNESCO Global Geo park)

องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ UNESCO ได้เริ่มขับเคลื่อนโครงการอุทยานธรณีโลกหรือ Global Geo park อย่างเป็นทางการในปี พ.ศ.2547 เป็นโครงการที่ส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งธรณีวิทยาที่มีความสำคัญในระดับโลกพร้อมทั้งพื้นที่เมืองโดยรอบ ให้มีความยั่งยืน ใน พ.ศ.2563 มีอุทยานธรณีโลกที่ได้รับการรับรองเข้าเป็นเครือข่ายอุทยานธรณีโลก (Global Geo park Network) จำนวน 161 แห่ง จาก 44 ประเทศทั่วโลก สำหรับประเทศไทยมีอุทยานธรณีโลกจำนวน 1 แห่ง ได้แก่ อุทยานธรณีโลกสตูล (Satun UNESCO Global Geo park) ซึ่งมีการประกาศรับรองในปี พ.ศ. 2561 นอกจากนั้นยังมีอุทยานธรณีโคราช (Korat Aspiring Geo park) ได้ยื่นใบสมัครขอรับการประเมินเป็นอุทยานธรณีโลกในปี พ.ศ.2562 อยู่ระหว่างรอการตรวจประเมินภาคสนามจากผู้เชี่ยวชาญ

แนวทางการจัดตั้ง ประเทศต่าง ๆ สามารถเสนอพื้นที่อุทยานธรณีของประเทศตนเองต่อ UNESCO เพื่อขอจัดตั้งอุทยานธรณีและเป็นสมาชิกเครือข่ายอุทยานธรณีระดับโลกได้ โดยมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่ UNESCO กำหนด คือพื้นที่ที่เสนอต้องมีแหล่งธรณีวิทยา มีคุณค่าทางด้านโบราณคดี นิเวศวิทยา และวัฒนธรรม มีการบริหารจัดการและการอนุรักษ์แหล่งต่าง ๆ อย่างมีบูรณาการและการถ่ายทอดความรู้แก่ชุมชนสำหรับประเทศไทย โดยกรมทรัพยากรธรณี ได้ปรับแนวทางและเกณฑ์อุทยานธรณีของ UNESCO และดำเนินการเพื่อให้เกิดการจัดตั้งอุทยานธรณีระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด ระดับประเทศและพัฒนาไปสู่เครือข่ายอุทยานธรณีโลก หรืออุทยานธรณีระดับโลก โดยได้จัดทำแนวทางการจัดตั้งอุทยานธรณีและหลักเกณฑ์การประเมินเพื่อกำหนดแหล่งอนุรักษ์ธรณีวิทยาและดำเนินงานตามกระบวนการ รวบรวมข้อมูลธรณีวิทยา ประเมินเพื่อกำหนดแหล่งธรณีวิทยา ประสานงานผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

UNESCO มีแนวคิดในเรื่องของการอนุรักษ์พื้นที่สามรูปแบบ ได้แก่ (1) มรดกโลกเมื่อได้รับการรับรองแล้วจะอยู่ภายใต้อนุสนธิสัญญา เช่น อยุธยา เขาใหญ่ ห้วยขาแข้ง สุโขทัย โดยชุมชนไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการหรือขายของรอบ ๆ พื้นที่ได้ (2) พื้นที่สงวนชีวมณฑล เช่น สะแกราช จังหวัดนครราชสีมา เป็นพื้นที่ศึกษาวิจัยเรียนรู้พื้นที่ป่าและ(3) คือ “Geo park” หรืออุทยานธรณีโลก เป็นพื้นที่ที่ประกอบไปด้วยแหล่งที่มีความสำคัญอย่างโดดเด่นทางด้านธรณีวิทยาและยังรวมถึงคุณค่าทางโบราณคดี นิเวศวิทยาและวัฒนธรรม ปัจจุบันอุทยานธรณีระดับโลกมีจำนวน 140 แห่งใน 38 ประเทศทั่วโลก สำหรับในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีอุทยานธรณีโลกของUNESCOรวม 8 แห่ง ได้แก่มาเลเซีย 1 แห่ง อินโดนีเซีย 4 แห่ง เวียดนาม 2 แห่ง และไทย 1 แห่ง คือ อุทยานธรณีสตูล

2.4.3 อุทยานธรณีประเทศไทย (Thailand National Geo park)

อุทยานธรณีประเทศไทย เริ่มจากการเป็นอุทยานธรณีในระดับท้องถิ่น โดยยื่นสมัครเพื่อขอรับการประเมินและได้รับประกาศรับรองจากคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยอุทยานธรณี (ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ/ผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านธรณีวิทยาและผู้แทนอุทยานธรณีระดับประเทศ โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นประธานฯ) ในปัจจุบันมี 5 แห่ง ได้แก่

- (1) อุทยานธรณีโลกสตูล จังหวัดสตูล
- (2) อุทยานธรณีโคราช จังหวัดนครราชสีมา
- (3) อุทยานธรณีผาชัน สามพันโบก จังหวัดอุบลราชธานี
- (4) อุทยานธรณีเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์
- (5) อุทยานธรณีขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

2.4.4 “อุทยานธรณีขอนแก่น”(KhonKaen GeoPark)

อุทยานธรณีขอนแก่น (Khon Kaen Geopark) เป็นพื้นที่ที่รวมแหล่งธรณีวิทยาและสภาพภูมิประเทศที่มีความสำคัญทางธรณีวิทยา โดยมีการบริหารจัดการแบบองค์รวม ซึ่งประกอบด้วย การคุ้มครองหรือการอนุรักษ์ การให้การศึกษา และการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งยังต้องมีการเชื่อมโยงทางธรณีวิทยากับทรัพยากรด้านอื่นๆ ในพื้นที่ เช่น ธรรมชาติวิทยา วัฒนธรรม และมรดกด้านอื่นๆ ที่จับต้องไม่ได้ ที่สำคัญคือเกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน**หุบเขาภูเวียง** จังหวัดขอนแก่น สภาพภูมิประเทศเป็นเทือกเขาสูงมีลักษณะแปลกตาเป็นภูเขารูปแอ่งกระทะ ล้อมรอบไปด้วยภูเขารูปวงแหวน 2 ชั้น มีที่ราบลุ่มตอนกลาง และมีทางเข้าออกเพียงทางเดียว ได้ถูกขนานนามว่า “หุบเขาโดโนเสาร์” เป็นแหล่งค้นพบฟอสซิลไดโนเสาร์แห่งแรกของประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ.2519 เริ่มขึ้นจากการค้นหาแร่ยูเรเนียมของกรมทรัพยากรธรณี นำไปสู่การค้นพบไดโนเสาร์สกุลใหม่ของโลกถึง 5 สายพันธุ์ นอกจากนั้นยังมีการค้นพบฟอสซิลสัตว์อื่นอีกมากมาย นอกจากจะเป็นแหล่งทรัพยากรธรณีที่สำคัญในระดับโลกแล้ว ยังเป็นแหล่งนิเวศวิทยา แหล่งโบราณคดีและศิลปวัฒนธรรมอีกมากมาย อาทิเช่น อุทยานแห่งชาติภูเวียง, ป่าชุมชนโคกภูตากา, อ่างเก็บน้ำเขื่อนอุบลรัตน์, แหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ สมัยทวารวดี และสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น, ศาสนสถานและสถานที่ศักดิ์สิทธิ์อันเป็นที่เคารพนับถือของผู้คน ตลอดจนวิถีชีวิตของชาวอีสานที่สืบทอดกันมาหลายชั่วคน

2.4.5 ที่ตั้งและขอบเขต

อุทยานธรณีขอนแก่น (Khon Kaen Geopark) ตั้งอยู่บริเวณทิศตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัดขอนแก่น ห่างจากเมืองขอนแก่นประมาณ 70 กิโลเมตร ตามประกาศจังหวัดขอนแก่น ในวันที่ 24 พฤษภาคม 2561 กำหนดพื้นที่อุทยานธรณีขอนแก่นและพื้นที่รองรับการพัฒนา ดังนี้

(1) อุทยานธรณีขอนแก่น ประกอบด้วยพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูเวียง พื้นที่อำเภอเวียงเก่า และพื้นที่อำเภอภูเวียง รวม 1,038 ตารางกิโลเมตร รวมประชากรประมาณ 9.3 หมื่นคน

(2) พื้นที่รองรับการพัฒนาอุทยานธรณีขอนแก่น ประกอบด้วยเขตพื้นที่อำเภอภูผาม่าน อำเภอชุมแพ อำเภอสีชมพู อำเภออุบลรัตน์ อำเภอบ้านฝาง อำเภอหนองเรือ และอำเภอหนองนาคำ รวมพื้นที่ 2,849 ตารางกิโลเมตร รวมประชากรประมาณ

ตราสัญลักษณ์และการตูลัญลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น

องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ร่วมกับ จังหวัดขอนแก่น ได้จัดประกวดออกแบบตราสัญลักษณ์และการตูลัญลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น ในปี พ.ศ.2561 วัตถุประสงค์เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและนำตราสัญลักษณ์และการตูลัญลักษณ์ใช้ในการสื่อสารองค์กรและประชาสัมพันธ์อุทยานธรณีขอนแก่น ซึ่งได้มีการนำมาใช้งานจนถึงปัจจุบันนี้

ตราสัญลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น

ออกแบบโดยนายวัชรพล บรรดา มีแนวคิดใช้ไดโนเสาร์ภูเวียงโกซอร์ส ยืนบนลายเส้นสามเส้นที่หมายถึงชั้นหินของเปลือกโลก เป็นรูปร่างที่ผสมผสานจากตัวอักษร GEO มาจากคำว่า GEOPARK หมายถึง "อุทยานธรณี" และผสมผสานเอกลักษณ์จังหวัดขอนแก่น คือ แคนอีสานและดอกคูณ ออกแบบโดยใช้ลายเส้นที่เรียบง่าย ดึงดูดสายตา ทันสมัยและเป็นสากล อยู่ในกรอบที่ชัดเจน ใช้สีส้ม สื่อถึงสีของดินและหิน สีเขียว สื่อถึงธรรมชาติ และสิ่งมีชีวิตภายในอุทยานธรณี และสีเหลือง คือสีของดอกคูณ

ความสำคัญของแหล่งธรณีวิทยาในระดับโลก

1) ไดโนเสาร์สายพันธุ์ใหม่ของโลก 5 สายพันธุ์

นับตั้งแต่มีการค้นพบกระดูกไดโนเสาร์ชิ้นแรกของประเทศไทย ณ ห้วยประตูตีหมา บริเวณเชิงเขาภูเวียง ในปี พ.ศ.2519 นำไปสู่การสำรวจ ขุดค้นและศึกษาวิจัยด้านบรรพชีวินวิทยาภายใต้ความร่วมมือไทย-

ฝรั่งเศส ทำให้เทือกเขาภูเวียงเป็นแหล่งที่ค้นพบไดโนเสาร์ชนิดใหม่ของโลกมากที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีการค้นพบไดโนเสาร์ทั้งชนิดกินพืชและกินสัตว์ในยุคครีเทเชียส (Cretaceous Period) อายุราว 65-135 ล้านปี ถึง 16 สกุล ที่สำคัญมีงานวิจัยค้นพบไดโนเสาร์สกุลใหม่ของโลกจำนวน 5 สกุล ได้แก่

- (1) ภูเวียงโกซอรัส สิรินธรเน (Phuwiangosaurus sirindhornae)
- (2) สยามโมไทรันนัส อีสานเอนซิส (Siamotyrannus isanensis)
- (3) สยามโมซอรัส สุธีธรณี (Siamosaurus suteethorni)
- (4) กิรินิมิมัส ขอนแก่นเอนซิส (Kinnareemimus khonkaenensis)
- (5) ภูเวียงเวนเนเตอร์ แยมินิยมิ (Phuwiangvenator yaemniyomi)

2.4.6 บทบาทขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

ผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่น ได้แต่งตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ให้เป็น ผู้อำนวยการอุทยานธรณีขอนแก่น พร้อมแต่งตั้งคณะทำงานอุทยานธรณีขอนแก่น และประกาศจัดตั้งอุทยานธรณีขอนแก่น ตั้งแต่วันที่ 24 พฤษภาคม 2561 มีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้อำนวยการอุทยานธรณีขอนแก่น : นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

2. รองผู้อำนวยการอุทยานธรณีขอนแก่น จำนวน 4 คน ประกอบด้วย

- (1) ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาวิจัยและพิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ภูเวียง (ด้านธรณีวิทยาและการสื่อความหมาย)
- (2) หัวหน้าอุทยานแห่งชาติภูเวียง (ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม) :
- (3) ผู้อำนวยการโรงเรียนเวียงวังวิทยาคม (ด้านการศึกษา)
- (4) ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น (ด้านการบริหารและประชาสัมพันธ์) :

3. สถานที่ปรึกษาอุทยานธรณีขอนแก่น : ประกอบด้วย รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น , นายอำเภอเวียงเก่า , นายอำเภอภูเวียง , นายกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ , กำนันทุกตำบลในพื้นที่ ผู้อำนวยการโรงเรียนและหัวหน้าส่วนราชการ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ รวม 39 คน

4. คณะทำงานอุทยานธรณีขอนแก่น : ประกอบด้วยผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นที่เกี่ยวข้อง รวม 10 คน ได้แก่

(1) รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น	เป็นหัวหน้าคณะทำงาน
(2) หัวหน้าสำนักปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น	เป็นคณะทำงาน
(3) ผู้อำนวยการกองแผนและงบประมาณ	เป็นคณะทำงาน
(4) ผู้อำนวยการสำนักการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	เป็นคณะทำงาน
(5) ผู้อำนวยการกองกิจการขนส่ง	เป็นคณะทำงาน
(6) หัวหน้าสถานีขนส่งผู้โดยสารจังหวัดขอนแก่น แห่งที่ 3	เป็นคณะทำงาน
(7) หัวหน้าสถานีขนส่งผู้โดยสารอำเภอภูเวียง	เป็นคณะทำงาน
(8) ผู้อำนวยการสำนักการช่าง	เป็นคณะทำงานและเลขานุการ
(9) ผู้อำนวยการส่วนวิศวกรรมการก่อสร้าง	เป็นคณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
(10) ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน	เป็นคณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

การดำเนินงานเน้นกระบวนการทำงานจากล่างขึ้นบนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และการทำงานระบบเครือข่าย ประกอบกับประกาศจังหวัดขอนแก่นที่กำหนดเขตพื้นที่อุทยานธรณีขอนแก่น ที่ครอบคลุม 2 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเวียงเก่าและอำเภอภูเวียง มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่รวม 15 แห่ง ดังนั้นจังหวัดขอนแก่น ได้พิจารณาถึงบทบาทหน้าที่และศักยภาพขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

2.5 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับอัตลักษณ์

2.5.1 ความหมายของอัตลักษณ์

ความหมายของอัตลักษณ์ ตามรากศัพท์ในภาษากรีกนั้นอัตลักษณ์ (Character) หมายถึง เครื่องหมายที่บอกความแตกต่าง สำหรับในความหมายที่ใช้กันอยู่ทั่วไปนั้น หมายถึง กลุ่ม ของลักษณะการ (Traits) ที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของบุคคลหนึ่งบุคคลใดกับบุคคลอื่นๆ ทั้งหมด ในความหมายที่กว้างที่สุด นั้น คำนี้มีความหมายที่ค่อนข้างจะเหมือนกับความเป็นปัจเจกชน (Individuality)แต่ในทางปฏิบัติที่มีผู้นิยมใช้อย่างแพร่หลายนั้น หมายถึง กลุ่มของลักษณะการซึ่งมี ความสำคัญทางสังคมและมีคุณลักษณะทางศีลธรรมเป็นประเด็นสำคัญ บุคคลอาจจะแบ่งออกได้ ตามอัตลักษณ์เป็น 3 ประเภท ประเภทแรกได้แก่ บุคคลที่มีอัตลักษณ์ที่มั่นคง (Stable Character) บุคคลประเภทนี้มีคุณสมบัติทางจิตที่แสดงพฤติกรรมออกมา โดยยึดหลักหรือกฎหมายเป็นแนวทาง ประเภทที่สองได้แก่ บุคคลที่มีอัตลักษณ์ที่เข้มแข็ง (Strong Character) บุคคลประเภทนี้มีพฤติกรรม ที่มุ่งจะทำอะไรให้บรรลุเป้าหมายไม่ว่าการกระทำนั้นจะยากลำบากเพียงใดก็ตาม ประเภท สุดท้ายได้แก่ บุคคลที่มีอัตลักษณ์ที่ดี (Good Character) บุคคลประเภทนี้จะแสดงพฤติกรรม โดยอาศัยแนวทางจริยธรรมและสังคมที่สม่ำเสมอและคำนึงถึงผลการกระทำของตนที่จะมีต่อผู้อื่น อย่างไรก็ตาม พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถานดูเหมือนจะให้ ความหมายของอัตลักษณ์ที่ครอบคลุมมากที่สุด โดยกล่าวว่าอัตลักษณ์ (หรือลักษณะภาพ) หมายถึง (ดิน ปรัชญพฤทธิ, 2538, หน้า 389-390)

อัตลักษณ์ หมายถึง คุณสมบัติของบุคคลหรือสิ่งของที่แสดงออกถึงความเป็น ตัวตน เป็นสำนึกที่บุคคลรับรู้ และรู้ว่าตัวเขาคือใคร มีลักษณะเป็นอย่างไร มีวิถีชีวิต ความคิด ความ เชื่อ แบบแผนพฤติกรรม และลักษณะนิสัยอย่างไร เหมือนหรือแตกต่างจากคนอื่น กลุ่มอื่น สิ่งอื่น อย่างไร บุคคลอาจมีอัตลักษณ์หลายๆ อย่างในตัวตนก็ได้ การจะรับรู้ว่ามีอัตลักษณ์อย่างไร พิจารณาจากการแสดงออกผ่านทางตัวแทนความมีตัวตนในรูปของสถานะของ บุคคล เพศ สภาพ ตำแหน่ง หน้าที่ บทบาททางสังคม ซึ่งเรียกสิ่งเหล่านี้ว่าเป็นอัตลักษณ์ของปัจเจกหรืออัตลักษณ์ ส่วนบุคคล ส่วนการแสดงออกผ่านสัญลักษณ์อะไรบางอย่างที่มีความหมายเป็นที่เข้าใจร่วมกัน และการแสดงออกทางพิธีกรรม ประเพณี วัฒนธรรม ตำนาน เรื่องเล่า ประวัติศาสตร์ และปรากฏการณ์ทางสังคม เป็นส่วนที่เรียกว่า “อัตลักษณ์ทางสังคม” หรือ “อัตลักษณ์ที่คนในสังคมมีร่วมกัน”(สุจรรยา โชติช่วง, 2554)

ฉลาดชาย รมิตานนท์(2550) เสนอว่าอัตลักษณ์กับสังคมเป็นเรื่องที่แยกกันไม่ออก เนื่องจากการนิยามความเป็นตัวตนของอัตลักษณ์นั้นต้องมีการอ้างอิงกับสังคม แม้จะเป็นในระดับ ตัวบุคคลก็ยังคงมีการนิยามตนเองว่ามีตัวตนที่ หรือมีบทบาทอย่างไรในสังคมที่บุคคล อาศัยอยู่

สรุป อัตลักษณ์ หมายถึง ลักษณะเฉพาะของบุคคล ซึ่งมีคุณสมบัติทางศีลธรรม และจริยธรรม อันจะเป็นแนวทางของความประพฤติที่มุ่งประสงค์(ดิน ปรัชญพฤทธิ,2538, หน้า 391)

2.5.2 อัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน

ประเทศไทยมีความอุดมสมบูรณ์ทั้งด้านทรัพยากรธรรมชาติ และทุนทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะทุนทางวัฒนธรรม ที่ได้สั่งสมและสืบทอดกันมารุ่นสู่รุ่น ก่อให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนที่สะท้อนภูมิปัญญา ความเชื่อ และวิถีชีวิตของ แต่ละท้องถิ่น ซึ่งต่อมา ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ใช้ในชีวิตประจำวัน สามารถนำมาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อใช้เชิงพาณิชย์ อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า ผลิตภัณฑ์ชุมชนเหล่านี้ มีความคล้ายคลึงกันทั้งใน

เรื่องรูปแบบและการนำไปใช้ประโยชน์ การค้นหาอัตลักษณ์หรือสร้างอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ชุมชนเหล่านั้น มีความสำคัญต่อการจำหน่าย ในเชิงพาณิชย์เป็นอย่างมาก เพื่อต่อยอดไปสู่การสื่อสารอัตลักษณ์ และนำไปสู่การสร้างแบรนด์และสื่อสารแบรนด์ ของผลิตภัณฑ์ชุมชนที่จะสามารถสร้างรายได้ ก่อให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนทางเศรษฐกิจแก่ผู้ประกอบการได้ บทความนี้ จึงต้องการนำเสนอวิธีการสร้างและสื่อสารอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อนำไปสู่การสร้างและสื่อสารแบรนด์ ผลิตภัณฑ์ชุมชนให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค โดยยกกรณีศึกษาของการแสดงรำไทพวนนกกพิทิต ซึ่งจากการศึกษา พบว่า ชุมชนจะต้องร่วมกันค้นหาอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ชุมชน นำไปสู่การสร้างแบรนด์และสื่อสารแบรนด์ในรูปแบบต่าง ๆ ตามเอกลักษณ์ของแบรนด์ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ให้มีความสอดคล้องกัน เพื่อสร้างการรับรู้ ความสนใจ และความต้องการของผู้บริโภค คำสำคัญ: อัตลักษณ์ การสื่อสารอัตลักษณ์ การสร้างแบรนด์ การสื่อสารแบรนด์ ผลิตภัณฑ์ชุมชน

คำว่า “อัตลักษณ์” เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อ ผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นโจทย์ให้ชุมชนคิดหาวิธีทางทำอย่างไร ให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนแต่ละประเภทแต่ละพื้นที่ มีความเฉพาะ เป็นหนึ่งเดียว สามารถหาซื้อได้จากที่ใดที่หนึ่งเท่านั้น ก่อนอื่นเราต้องมาทำความเข้าใจคำว่า “อัตลักษณ์” เสียก่อน ทั้งนี้ สมสุข หินวิมาน (2560, น. 15-20) อธิบายว่าทัศนะ แบบนักวัฒนธรรมศึกษาเชิงวิพากษ์จะเชื่อว่า อัตลักษณ์ ของคนเราไม่ได้เป็นสิ่งที่ติดตัวเรามาแต่กำเนิด หากแต่เป็น สิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้นมา โดยสังคมในภายหลัง และการ จะนิยามตัวตนว่าเราเป็นใครได้นั้น จะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อ เราเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์หรือสื่อสารกับบุคคลอื่นๆ ด้วยเหตุนี้ ด้านหนึ่งอัตลักษณ์จึงเป็นปฏิสัมพันธ์ที่เราารู้สึกว่า เป็นพวกเดียวกับคนอื่น (Self-ascription) กับอีกด้านหนึ่ง คนอื่นก็จะต้อง รู้สึกเช่นเดียวกับเราด้วย (Ascription by others) ดังนั้น อัตลักษณ์จึงเป็นตัวกำหนดขอบเขตว่า เราเป็นใคร เราเหมือนหรือต่างจากคนอื่นอย่างไร มีใครเป็นสมาชิก กลุ่มเดียวกันกับเราบ้าง เราควรมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ อย่างไร และคนอื่น ๆ ควรจะสานสายสัมพันธ์กับเราอย่างไร

นอกจากอัตลักษณ์บุคคล สิ่งของอย่างผลิตภัณฑ์ ชุมชนก็ควรมีอัตลักษณ์ ในทัศนะของผู้เขียนอัตลักษณ์ของ ผลิตภัณฑ์ชุมชน จึงมาจากทั้ง 2 ส่วน คือ อัตลักษณ์ดั้งเดิม ของผลิตภัณฑ์ที่มาจากภูมิปัญญาการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งในระหว่างการถ่ายทอดนั้นเอง ทำให้อัตลักษณ์อาจมีการเปลี่ยนแปลงไป จากการถ่ายทอดแบบผิดเพี้ยน หรือการ ตกแต่งเพิ่มเติม จนกลายเป็นอัตลักษณ์ใหม่ที่มีการผสม ผสานระหว่างอัตลักษณ์เดิมกับอัตลักษณ์ใหม่เข้าไป เช่น อัตลักษณ์เดิม ของผลิตภัณฑ์ชุมชน คือ การใช้สีธรรมชาติ ของพืชพันธุ์ในท้องถิ่น แต่ต่อมา มีการนำสีธรรมชาติผสม ผสานกับสีเคมี ทำให้ได้อัตลักษณ์ใหม่ของผลิตภัณฑ์ชุมชน นั้น ที่ยังไม่มีใครทำได้เหมือน หรือมีเรื่องราว (Story) แสดงให้เห็นที่มาที่ไปที่เป็นเอกลักษณ์ดังกล่าวที่ไม่เหมือนใครอัตลักษณ์เป็นสิ่งที่อาจจะเกิดขึ้นจากความตั้งใจหรือไม่ได้ตั้งใจก็ได้ แต่สิ่งสำคัญคือ ชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของ ผลิตภัณฑ์สามารถค้นหาและดึงเอาอัตลักษณ์มาเป็นจุด ขายสร้างความสนใจได้หรือไม่ เพื่อเพิ่มมูลค่าและคุณค่า ของผลิตภัณฑ์สินค้าไปสู่การสร้างรายได้เพิ่มขึ้น

2.5.3 การสื่อสารอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน

การสร้างการรับรู้ให้เกิดความน่าสนใจแก่ผู้บริโภค เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนนั้น จึงต้องมี การสื่อสารอัตลักษณ์ ทั้งนี้ อัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน ที่กล่าวถึงดังกล่าว จะนำไปสื่อสารได้ต้องมีการศึกษา และ ถอดอัตลักษณ์เชิงพื้นที่เสียก่อน โดยชุมชนควรเข้ามาเป็นหลัก ในการดำเนินการทุกขั้นตอน ดังตัวอย่างงานวิจัยของ อสิริยาภรณ์ ชัยกุลหลาบ (2561) นำเสนอกระบวนการสร้าง อัตลักษณ์สำหรับพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจังหวัดเลย เพื่อพัฒนากระบวนการสร้างอัตลักษณ์สำหรับพัฒนา ผลิตภัณฑ์ชุมชนจังหวัดเลยและเพื่อประเมินกระบวนการ สร้างอัตลักษณ์ดังกล่าว ในการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาบริบทชุมชนจังหวัดเลย ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนจังหวัดเลย ขั้นตอนที่ 3 พัฒนาระบบการสร้างอัตลักษณ์สำหรับพัฒนาผลิตภัณฑ์ ชุมชนและขั้นตอนที่ 4 การประเมินกระบวนการสร้าง อัตลักษณ์สำหรับพัฒนา

ผลิตภัณฑ์ชุมชนดังกล่าว อีกตัวอย่าง คือ กรณีของ ทินวงษ์ รักอิสสระกุล และ ธัญญธร อินทร์ท่าฉาง (2554 อ้างใน ประชิด ทิณบุตร, ธีระชัย สุขสวัสดิ์, อติสรณ์ สมนึกแทน, 2559, น. 90) ที่ได้ทำการศึกษาอัตลักษณ์ท้องถิ่นประจำภาคเหนือตอนล่าง เพื่อใช้เป็นแนวคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบ โดยการศึกษา อัตลักษณ์ท้องถิ่นประจำภาคเหนือตอนล่างและนำมาสร้าง รูปแบบเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์ของที่ระลึก เพื่อเป็นการ ส่งเสริมการขายและเผยแพร่ชื่อเสียงให้เป็นที่รู้จักกัน อย่างแพร่หลาย ซึ่งทางผู้ประกอบการสามารถนำไปใช้ อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ลิขสิทธิ์ ให้เป็นแบรนด์แห่งชุมชน เป็นประสบการณ์แห่งความภาคภูมิใจร่วมในแบรนด์ เกิดความประทับใจให้รับรู้ถึงการมีส่วนร่วม เกิดการยอมรับ ทั้งสมาชิกในกลุ่มและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน

จากตัวอย่างของการวิจัย 2 ผลงานข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ผลิตภัณฑ์ชุมชนควรได้รับการถอดหรือสร้างอัตลักษณ์ก่อนนำไปสู่การสื่อสารอัตลักษณ์ เพื่อนำอัตลักษณ์ นั้นไปใช้ประโยชน์ เช่น นำไปใช้เป็นแนวทางออกแบบ ผลิตภัณฑ์ ออกแบบบรรจุภัณฑ์ ใช้ในการผลิตสื่อเพื่อ การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เป็นต้น

2.5.4 การสร้างอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน

การจะทำให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนสามารถติดตาตรึงใจ อยู่ในทุกความคิด ความรู้สึกของผู้บริโภคได้นั้นการมีแบรนด์หรือตราสินค้า นับว่ามีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง อย่างไร ก็ตาม ยังมีอีกหลายคนที่ไม่เข้าใจ เข้าใจว่าแบรนด์หมายถึง โลโก้ที่ติดอยู่บนบรรจุภัณฑ์เท่านั้น ทั้งที่ความเป็นจริงแล้ว แบรนด์เป็นมากกว่านั้นหลายร้อยเท่าทั้งนี้ Achenbuan (1993 อ้างใน กุณฑล ธีรณมย์, 2560, น. 18) ให้ความเห็นว่า แบรนด์เป็นผลรวมของทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับสินค้า หรือบริการทั้งที่จับต้องได้หรือจับต้องไม่ได้ รวมถึง สิ่งแวดล้อมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับสินค้าหรือบริการนั้น ๆ ในทุก ๆ อย่าง ทุก ๆ เรื่อง ที่ลูกค้าได้มีประสบการณ์ ทั้งรูป รส กลิ่น เสียงและสัมผัส และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ของแบรนด์นั้น แบรนด์เป็นมากกว่า “ตราสินค้า” และ “แบรนด์ คือ ทุกสิ่งอย่างที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ” และการสร้างแบรนด์ก็คือ การใช้กลยุทธ์และเครื่องมือทางการตลาดเพื่อกระตุ้นให้คน รู้สึกต่อแบรนด์ในเชิงบวก อย่างไรก็ตาม การสร้างแบรนด์ ที่ดีจะต้องมีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่ชัดเจน ภาพเบื้องหน้า และเบื้องหลังนั้นควรจะไปในทิศทางเดียวกัน นี่คือการ ทำทนายของการสร้างแบรนด์ (ณัฐพล ไยไพโรจน์ (ชนะ เทศทอง, บรรณาธิการ), 2561, น. 20) แบรนด์หรือตราสินค้า จึงไม่ได้สร้างและสื่อสารกันได้ง่าย ๆ แต่ทุกสิ่งทุกอย่างที่ประกอบกันเป็นแบรนด์จะต้องมีจุดร่วมเดียวกันและสื่อสาร ไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งในหัวข้อถัดไปผู้เขียนจะได้กล่าวถึง การสร้างแบรนด์จากอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ชุมชน 1. หลักการสร้างแบรนด์จากอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน การสร้างแบรนด์หรือตราสินค้าที่แตกต่างควรมี หลักการ ประกอบด้วย

1.1 ง่าย (Simple) ทำให้ลูกค้ามองเห็น ความแตกต่างจากคู่แข่งชัดเจนได้จริง สามารถสร้างความได้เปรียบทางด้านการแข่งขันได้ และสามารถวางตำแหน่งเปรียบเทียบ ที่โดดเด่นและได้เปรียบ 1.2 ความสมเหตุสมผล (Make sense) สร้างให้ แนวความคิดนั้นมีความน่าเชื่อถือที่สุดทั้งตัวสินค้า การให้บริการ รวมถึงข้อมูลและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง 1.3 ความชัดเจน (Visible) สร้างโปรแกรม การติดต่อสื่อสารเพื่อให้ลูกค้า และกลุ่มเป้าหมายสามารถรับรู้ และคล้อยตามถึงความต่างนั้น (ณัฐวุฒิ สุวรรณทิพย์, 2557, น. 104) 2. โครงสร้างของแบรนด์จากการรวบรวมทัศนะของ นักวิชาการและนักวิชาชีพการตลาด จะพบว่า โครงสร้าง ของแบรนด์ประกอบด้วย 2.1 จุดยืนของแบรนด์ (Brand positioning) ในที่นี้ Brand Positioning มีความหมายถึงจุดยืน (Positioning) ที่ถูกกำหนดจากกลยุทธ์การแบ่งส่วนตลาด STP (Segmentation, Targeting and positioning) ซึ่งจุดยืนของแบรนด์เปรียบได้กับตัวตนของแบรนด์ ๆ นั้น ที่เราจะยึดเหนี่ยวไว้ตลอดในการสร้างแบรนด์ 2.2 บุคลิกภาพของแบรนด์ (Brand personality) เมื่อกำหนดจุดยืนของแบรนด์ได้แล้ว ก็นำมาขยายต่อยอด การกำหนดบุคลิกภาพของแบรนด์ (Brand personality) ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบว่า ถ้าแบรนด์กลายเป็นคนจริง ๆ จะเป็นคนที่มีบุคลิกภาพอย่างไร โดยทั่ว ๆ ไปจะเปรียบเทียบ ตั้งแต่ อายุ เพศ อาชีพ รายได้ ความคิด นิสัย วิถีชีวิต

และ ที่อยู่อาศัย แต่ถ้าจะให้เห็นภาพที่ชัดที่สุด คือ การเปรียบเทียบ แปรนัยกับเหล่าบุคคลที่มีชื่อเสียง ที่ตรงกับบุคลิกภาพ ของแบรนด์ที่เราอยากได้มากที่สุด ปัจจุบันการกำหนด บุคลิกภาพของแบรนด์ ถือเป็นหัวใจสำคัญในการสร้าง แบรนด์ 2.3 เอกลักษณ์ของแบรนด์ (Brand identity) Jain (2017, p. 2) ได้เสนอว่าองค์ประกอบสำคัญของ เอกลักษณ์ของแบรนด์ควรประกอบด้วย ความหมาย ที่สามารถสื่อถึงพันธกิจ ประวัติ วัฒนธรรม คุณค่า และบุคลิก ของแบรนด์ได้ ควรมีความแตกต่างจากผลิตภัณฑ์ประเภทเดียวกัน แปรนัยจะต้องแสดงและสื่อสาร ทำให้ผู้บริโภคเข้าใจถึงความแตกต่างนั้น และแนวความคิดหลัก ของแบรนด์จะต้องมีความยั่งยืนและยืดหยุ่นได้ เพื่อให้สามารถต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลง ในขณะเดียวกันผู้บริโภค ยังคงจดจำได้ ซึ่งเอกลักษณ์ของแบรนด์จะต้องสนับสนุน กลยุทธ์ทางการตลาดที่เปลี่ยนแปลงไปด้วยสอดคล้องกับที่ ณัฐพล ไยไพโรจน์ (ชนะ เทศทอง, บก) (2561, น. 45) ได้สรุปไว้ว่า เอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของแบรนด์ที่ต้องการ สื่อให้ลูกค้าเห็น เป็นความโดดเด่นและแตกต่างจากแบรนด์ อื่น ๆ เอกลักษณ์ที่ดีจะต้องมีความสอดคล้องไปกับทุกจุดสัมผัสที่ลูกค้าหรือกลุ่มเป้าหมายได้พบเจอ ไม่ว่าจะเป็น ด้านภาพ ด้านเสียง ด้านสัมผัส ทุกอย่างต้องมีความสอดคล้อง กลมกลืนกัน โดยเอกลักษณ์ของแบรนด์จะต้องส่งต่อคุณค่า ที่ได้ตั้งไว้ไปสู่ลูกค้าอย่างเต็มศักยภาพ ผ่านทุกจุดสัมผัส ที่ลูกค้าจะพบเจอไม่ว่าจะเป็นสินค้า บริการ องค์กร สื่อ โฆษณา หน้าเว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ซึ่งการออกแบบ รูปลักษณ์ที่มีความสอดคล้องกันจะทำให้แบรนด์ มีความแข็งแกร่งและเป็นที่จดจำได้ซึ่งในบทความนี้ ผู้เขียนขอเสนอองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ประกอบกันเป็นเอกลักษณ์ของแบรนด์

2.5.5 การสื่อสารผ่านอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน

นอกจากอัตลักษณ์จะสามารถสร้างความน่าสนใจ ให้เกิดขึ้นกับตัวผลิตภัณฑ์ชุมชนในสายตาผู้บริโภคได้แล้ว ในเชิงการท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์ชุมชนในฐานะของที่ระลึก ที่มีเอกลักษณ์จะมีบทบาทสำคัญช่วยสร้างชุมชนแหล่งท่องเที่ยวให้มีอัตลักษณ์ที่ชัดเจนมากขึ้น โดยสามารถดึงดูด นักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวในชุมชนและซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชน ที่เป็นเอกลักษณ์นั้นกลับไป (Indahyani, Sofiana & Ari Yuniarso, 2018, p. 290) ซึ่งจะเห็นได้ว่าจุดขายของ ผลิตภัณฑ์ชุมชนของที่ระลึก คือ การขาย อัตลักษณ์หรือ เอกลักษณ์ของชุมชนนั่นเอง เพื่อให้ นักท่องเที่ยวประทับใจประสบการณ์ จากการท่องเที่ยวผ่านผลิตภัณฑ์ชุมชนของที่ระลึกกลับไป ระลึกถึงหรือสามารถนำความประทับใจผ่านผลิตภัณฑ์ชุมชน ของที่ระลึกกลับไปฝากหรือบอกต่อแก่ผู้อื่น ยิ่งถ้ามีการสื่อสารแบรนด์เพื่อจะ ให้แบรนด์ ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีเอกลักษณ์ สามารถเข้าไปอยู่ในใจของ ลูกค้าได้นั้น ยิ่งทำให้สามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว ได้มากขึ้น Franzen & Moriarty (2009 อ้างในคุณชลี รื่นรมย์, 2556, น. 53) อธิบายว่า หลักการในการวาง ตำแหน่งแบรนด์ ให้ได้ใจของลูกค้าประกอบไปด้วย 3 ประการซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสื่อสารแบรนด์ ผ่านอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนได้ กล่าวคือ ต้องมีข้อมูล ของลูกค้า มีวิธีการสื่อสารอย่างเหมาะสม และต้องตอกย้ำ ตำแหน่งแบรนด์อยู่เสมอ โดยชุมชนต้องมีความรู้เป็นอย่างดี เกี่ยวกับกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย ต้องสามารถตอบคำถามว่า “ใครคือลูกค้า ต้องการอะไร ทำไมถึงซื้อ และซื้ออย่างไร” การทำวิจัยผู้บริโภคจะช่วยให้ได้ ข้อมูลเกี่ยวกับลูกค้า ทั้งเบื้องหลังและเบื้องหน้า (Insights and foresights) ต้องหาวิธีที่จะสื่อสารตำแหน่งของแบรนด์ไปยังกลุ่มเป้าหมาย โดยต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบ ทั้งด้านเนื้อหาที่จะสื่อ (Message) ช่องทางที่จะสื่อสาร (Channel) และจังหวะเวลา ที่จะสื่อสาร (Timing) อย่างเหมาะสมต่อมา เมื่อทำการสื่อสาร แปรนัยออกไปแล้ว ผลสะท้อนกลับสู่ชุมชนหรือผู้ประกอบการ ผลิตภัณฑ์ชุมชน คือ ภาพลักษณ์ของแบรนด์ (Brand image) ที่มาจากความรู้สึกและประสบการณ์ของลูกค้าที่มีต่อแบรนด์ ที่ไม่สามารถวัดออกมาเป็นตัวเลขได้ และมูลค่าของแบรนด์ (Brand equity) ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากการสร้างแบรนด์ โดยมาจากการคำนวณหาคุณค่าต่าง ๆ ที่สามารถประเมิน เป็นตัวเลขมูลค่าของแบรนด์ได้ อัตลักษณ์ของแบรนด์ ที่สะท้อนมาจากอัตลักษณ์และการสื่อสารอัตลักษณ์ ของผลิตภัณฑ์ชุมชน จึงสามารถสร้างผลกระทบทั้ง ต่อตัวองค์กรหรือผู้ประกอบการ

ผลิตภัณฑ์ชุมชน ทั้งที่สามารถ คำนวณเป็นมูลค่าหรือรายได้ และที่เป็นคุณค่าจับต้องไม่ได้ แต่สามารถสร้างความรู้สึกในแง่บวกให้แก่ผู้บริโภคได้

2.5.6 การสื่อสารอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่การสร้างและสื่อสารแบรนด์

การติดตามและประเมินผลอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่นเชื่อมโยงเมืองหัตถกรรมโลกแห่งผ้าไหมมัดหมี่ ภายใต้โครงการอุทยานธรณีขอนแก่น สู่กิจกรรมการท่องเที่ยวสร้างประสบการณ์ นักท่องเที่ยวและส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชน ในเขตอำเภอเวียงเก่าและอำเภอภูเวียง องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนในท้องถิ่นสู่การสร้างแบรนด์ ภายใต้อุทยานธรณีขอนแก่น จังหวัดขอนแก่นได้ประกาศให้เป็นเมืองแห่งผ้าไหมมัดหมี่โลก เป็นสินค้าพื้นเมืองของจังหวัดขอนแก่นเพื่อสร้างเป็นแบรนด์ของจังหวัดขอนแก่น และอุทยานธรณีขอนแก่น ได้นำผลิตภัณฑ์ผ้าไหมของชุมชนมาสร้างเป็นแบรนด์ภายใต้อุทยานธรณี เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป การติดตามและประเมินผลผลิตภัณฑ์ชุมชนของแต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในท้องถิ่น นำผลิตภัณฑ์ผ้าไหมมาประกวดคัดเลือกหาผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่นมานำเสนอเชื่อมโยงกับแนวคิดการสร้างอัตลักษณ์ สู่การสื่อสารอัตลักษณ์ และนำไปสู่การสร้างและสื่อสารแบรนด์ผลิตภัณฑ์ชุมชน สังคมไทยกำลังอยู่ท่ามกลางของกระแสโลกาภิวัตน์พร้อมกับกระแสระบบทุนนิยม ที่วัฒนธรรมอันหลากหลายกำลังถูกละเลาบให้เป็นหนึ่งเดียว ทำให้เกิดกระแสความสนใจและให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรมรัฐบาลจึงมีนโยบายส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นรื้อฟื้น และอนุรักษ์วัฒนธรรมของตน อันเนื่องมาจากผลกระทบด้านวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นที่เกิดขึ้นจากกระแสโลกาภิวัตน์ และระบบทุนนิยมที่เข้ามาพร้อมกับกระแส ดังกล่าว ประกอบกับกระแสโลกาภิวัตน์ได้นำพานักท่องเที่ยวชาวต่างชาติหลั่งไหลเข้าสู่ประเทศไทยในรูปแบบ ต่างๆ เช่น การเยี่ยมชมความแตกต่างที่หลากหลายทางธรรมชาติและสังคมวัฒนธรรม การแสวงหาผลกำไร การลงทุนทางธุรกิจ หรือด้วยเหตุผลอื่นๆ ทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยเติบโตมากขึ้น ซึ่งรัฐก็ได้ ส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมซึ่งนับวันก็ได้รับความนิยม เพิ่มขึ้น วัฒนธรรมตามท้องถิ่นต่าง ๆ จึงถูกใช้เป็นจุดขาย กลายเป็นสินค้าเพื่อดึงดูดความสนใจและเงินตราจาก การท่องเที่ยว รัฐจึงได้เริ่มเข้ามาส่งเสริมการอนุรักษ์ และฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างจริงจัง ส่วนหนึ่งก็เพื่อ ส่งเสริมการท่องเที่ยว ขณะเดียวกันก็เพื่อรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งนับวันจะถูกกลบ เลือนอันเนื่องมาจากผลกระทบของกระแสโลกาภิวัตน์และระบบทุนนิยม รัฐจึงมีนโยบายให้ชุมชนท้องถิ่นมีการ อนุรักษ์ ฟื้นฟู วัฒนธรรมท้องถิ่นของตน ส่งเสริมให้มีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวซึ่งมีความหลากหลายแตกต่างกันไปตามลักษณะของพื้นที่ เช่น การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการพัฒนาที่ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวไปบูรณาการกับการศึกษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่นหรือเรียกว่า อัตลักษณ์ของท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมในการท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืน คนเราจึงสามารถ สร้างอัตลักษณ์ที่แตกต่างกันและหลากหลายได้ในสถานการณ์ต่างๆ และองค์ประกอบของ วาทกรรมนั้นไม่จำเป็นต้องเชื่อมต่อกันเสมอไปจึงเห็นได้ว่า แท้จริงแล้วอัตลักษณ์ต่างๆ เป็นเพียงการเชื่อมร้อย องค์ประกอบของวาทกรรมในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง เมื่อบริบทเปลี่ยนไป ค่านิยมของอัตลักษณ์ก็สามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ด้วย(อภิญา เฟื่องฟูสกุล, 2543)

ศิรินาถ ปิ่นทองพันธุ์(2546) เสนอว่าวัฒนธรรมก่อให้เกิดอัตลักษณ์ ทำให้เราแตกต่างจากคนกลุ่มอื่นๆ โดยแบ่งวิธีการเรียนรู้ที่ทำให้ทราบถึงความแตกต่างไว้ 10 กลุ่มคือ 1) ระบบการสื่อสารและภาษา 2) ลักษณะท่าทางและการแต่งกาย 3) อาหารและนิสัยการบริโภค 4) เวลาและความสำนึก 5) การตอบแทนและการทักทาย 6) ความสัมพันธ์ 7) ค่านิยมและบรรทัดฐาน 8) ความรู้สึกเป็นตัวเองและระยะห่าง 9)การพัฒนาจิตใจและการเรียนรู้และ 10) ความเชื่อและทัศนคติ

2.6 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

2.6.1 ผ้ามัดหมี่ขอนแก่น ลือไกลไปทั่วโลก(Khon Kaen Mudmee:Worlds renowned Thai Fabrics)

ข้อมูลประวัติและความเป็นมา ขอนแก่นมีวัฒนธรรมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมมายาวนาน ทำให้ปัจจุบันเมืองแห่งนี้แหล่งผลิตวัตถุดิบอย่างเส้นไหมแหล่งใหญ่ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีศักยภาพในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ซึ่งมีกลุ่มผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นลำดับ 4 ของประเทศ หรือประมาณกว่า 8,565 ราย แบ่งเป็นเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม สาวไหม และทอผ้าไหม 5,152 ราย ผู้ประกอบการทอผ้าไหม 2,382 ราย ผู้ประกอบการทอผ้า ฟอกผ้า และย้อมสี 644 ราย ร้านค้าจำหน่ายผ้าไหมและผลิตภัณฑ์จากหม่อนไหมที่ขึ้นทะเบียนไว้ จำนวน 38 ร้าน และเป็นแหล่งผลิตผ้าไหมที่สามารถผลิตผ้าไหมในแต่ละปีได้ไม่น้อยกว่า 150,000 เมตร ว่ากันว่าความที่ผ้าทอมือของขอนแก่นเติบโตเป็นเพราะเสน่ห์ของไหมมัดหมี่ที่แตกต่างจากที่อื่น ซึ่งเกิดจากความเฉพาะตัวของวิธีการมัดหมี่ และเทคนิคการทอที่ทำให้เกิดเอกลักษณ์ “ความเป็นชิ้นเดียวในโลก” ในทางเทคนิควิธีการทอแบบดั้งเดิมยังทำให้เกิดรอยซึมของสีที่วิ่งไปบนลวดลายที่ถูกมัด ที่ถึงแม้จะใช้ความแม่นยำในการทอมากแค่ไหนก็เกิดความเหลื่อมบนสีของเส้นไหม ซึ่งให้ความรู้สึกของความเป็นงานทำมือสุดมหัศจรรย์

ช่วงเวลาใกล้เคียงกับการประกาศการเป็น “เมืองแห่งผ้ามัดหมี่โลก” ประชาชนชาวบ้านผ้าทอมือและทางจังหวัดได้ร่วมกันพัฒนา “ลายแคนแก่นคูณ” ขึ้นมาเป็นครั้งแรกในรอบ 100 ปี ของการก่อตั้งจังหวัด มีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับงานทอผ้าที่มีเอกลักษณ์และตัวตนของความเป็น “ขอนแก่น” มากขึ้น โดยลายแคนแก่นคูณ 7 ลายได้สะท้อนอัตลักษณ์ของเมืองขอนแก่น 7 ประการ ประกอบไปด้วยความหมาย คือ 1) ลายแคน หมายถึง สัญลักษณ์แทนความเจริญและสนุกสนาน เมืองแห่งหม้อแคน ความสุขของชาวขอนแก่น 2) ลายดอกคูณ หมายถึง สัญลักษณ์ซึ่งเป็นดอกไม้ประจำจังหวัดขอนแก่น 3) ลายพานบายศรี หมายถึง ความมีมิตรภาพ ประเพณีการผูกเสี่ยว และการยินดีต้อนรับผู้มาเยือนของประชาชนชาวขอนแก่น 4) ลายขอ หมายถึง การเป็นสัญลักษณ์แทนความอยู่ดีกินดี ความอุดมสมบูรณ์ ของประชาชนชาวขอนแก่น 5) ลายโคม หมายถึง การสืบทอดภูมิปัญญาวัฒนธรรมของชาวขอนแก่น 6) ลายกง หมายถึง อาณาเขต บริเวณที่ได้รับการอารักขาให้เกิดความมั่นคงปลอดภัย ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ตลอดจน และ 7) ลายบักจับหรือหมากจับ หมายถึง ความรัก ความสามัคคี ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของประชาชนชาวขอนแก่น เมื่อเอ่ยถึงผ้ามัดหมี่ หรือผ้าไหมมัดหมี่ ย่อมต้องนึกถึงขอนแก่นเป็นจังหวัดแรกด้วยเป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์ของการทอผ้ามัดหมี่ที่ยังสืบทอดมาอย่างยาวนานกว่า 200 ปี และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของการทอผ้ามัดหมี่อย่างแท้จริง จนได้รับการประกาศให้เป็นเมืองหัตถกรรมโลกแห่งผ้ามัดหมี่ สร้างชื่อเสียงให้ประเทศไทยลือไกลไปทั่วโลก ความงดงามของผ้ามัดหมี่จังหวัดขอนแก่น ซึ่งได้รับการประกาศจากสภาหัตถกรรมโลกให้เป็นเมืองหัตถกรรมโลกแห่งผ้ามัดหมี่ประจำปี พ.ศ. 2561 นั้น ถือเป็นความภาคภูมิใจของชาวขอนแก่นอันเกิดจากความร่วมมือของทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น หอการค้าจังหวัดขอนแก่น สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดขอนแก่น ภายใต้การสนับสนุนโดย ดร.สมศักดิ์ จังตระกุล ผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่น และดร.สุภีร์ ไรจนวงศ์ นายกสมาคมการค้าส่งเสริมหัตถกรรมไทย ที่ช่วยผลักดันให้เกิดขึ้นจนสำเร็จทำให้คุณค่าแห่งงานหัตถกรรมผ้ามัดหมี่ ซึ่งเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตชาวบ้านอย่างแนบแน่นได้สืบสานยืนยาวต่อไป

คำกล่าวที่ว่า “ยามว่างจากนา ผู้หญิงทอผ้า ผู้ชายจักสาน” น่าจะสะท้อนถึงวิถีชีวิตชาวอีสานที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้ดี หลังว่างจากงานทำนาก็ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ปลูกฝ้ายเพื่อนำเส้นไหมและฝ้ายมาทอผ้ามัดหมี่ใช้ในครัวเรือน ตลอดจนสวมใส่ในงานประเพณีต่างๆ และเก็บเป็นมรดกให้ลูกหลาน สตรีอีสานจึงเรียนรู้การทอผ้าจากรุ่นสู่รุ่นจากผู้เป็นแม่หรือยาย แม้การทอผ้าคือวิถีที่ทำกันมานานในหลายจังหวัด หากแต่แหล่งวัตถุดิบจะอยู่ที่ขอนแก่น ทำให้มีเกษตรกรผู้ปลูก ช่างทอผ้า ฟอกผ้า ย้อมสี ตลอดจนร้านค้าไหมและผลิตภัณฑ์จากหม่อนไหมมากมาย รวมไปถึงผ้ามัดหมี่ที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะตัว

ลวดลายผ้ามัดหมี่ขอนแก่นส่วนใหญ่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากสิ่งที่พบเห็นในชีวิตประจำวันอย่างพืช สัตว์ เครื่องมือเครื่องใช้ และความเชื่อทางศาสนา เช่น ลายกง ลายโคม ลายหมากจับ ลายดอกคูณ ลายขอ พระเทพ ลายชั้นหมากเบ็ง ลายนาเกี้ยว จึงมีการจำแนกลายหมี่พื้นฐานหรือแม่ลายได้ 7 ลาย คือ ลายหมี่ข้อ ลายหมี่โคม ลายหมี่ปักจับ ลายหมี่กง ลายหมี่ดอกแก้ว ลายหมี่ขอ และลายหมี่ใบไผ่ โดยแม่แบบลายเหล่านี้ยังมีการต่อยอดนำมาออกแบบลวดลายให้ร่วมสมัยและสร้างสรรค์ลายใหม่เพื่อตอบรับตลาดที่กว้างขึ้นเรื่อยๆ ลวดลายบนผืนผ้ามัดหมี่ส่วนใหญ่ที่นิยมทอกันมักเป็นลวดลายของภูมิปัญญาโบราณที่สืบทอดมาตั้งแต่สมัยคนรุ่นปู่ย่าตายาย การจะคิดสร้างสรรค์ลายผ้าใหม่ๆ ไม่ค่อยมีปรากฏมากนัก การริเริ่มสร้างลายผ้ามัดหมี่ใหม่ของจังหวัดขอนแก่น ซึ่งใช้ชื่อว่า “ลายแคน แก่นคูณ” ซึ่งจะใช้สร้างอัตลักษณ์ที่ชัดเจนมากขึ้นให้กับจังหวัดในฐานะนครมัดหมี่โลก จึงเป็นภาพสะท้อนใหม่ของการสร้างสรรค์ที่ผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาโบราณการสร้างอัตลักษณ์ที่อาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมจากชุมชน ที่เชื่อมโยงการยกระดับและพัฒนาเมือง ซึ่งคล้ายแนวทางการอนุรักษ์ของเมืองที่มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมหลายๆ เมืองในโลก ที่ค้นหาและต่อยอดอัตลักษณ์ของเมืองผ่านการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมหลักของเมือง ขอนแก่นก็เป็นเช่นเมืองอื่นๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยที่การทำผ้ามัดหมี่เป็นศิลปะการทอผ้าพื้นเมืองชนิดหนึ่งที่นิยมทำกันมานานชาวบ้านจะใช้เวลาวางจากการทำนาและการเก็บเกี่ยวมาทอผ้าไว้ใช้ในครัวเรือน หรือทอผ้าเอาไว้ใช้ในงานประเพณีต่าง ๆ กระทั่งในยุคหลัง ๆ มีการนำผ้าที่เหลือใช้เองมาจำหน่าย จนหลายพื้นที่การทอผ้ากลายมาเป็นรายได้หลักแทนการทำนาอาชีพ

ผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่นยังได้เสนอแนวคิดร่วมกับปราชญ์ชาวบ้านผ้าทอมือ พัฒนาลวดลายผ้าประจำจังหวัด พร้อมกับจัดประกวดตั้งชื่อ ได้ชื่อลายว่า “ลายแคน แก่นคูณ” อันเป็นลายสะท้อน 7 อัตลักษณ์ของเมืองขอนแก่น คือ ลายแคน สัญลักษณ์แห่งความอุดมสมบูรณ์, ลายโคม การสืบทอดภูมิปัญญาวัฒนธรรม, ลายกง อาณาเขตที่ได้รับการอารักขาให้เกิดความมั่นคงปลอดภัยตลอดไป และลายปักจับหรือหมากจับ คือความรัก ความสามัคคีของชาวขอนแก่น โดยที่มาของชื่อนั้นมาจาก แคน-เสียงแห่งมนต์เสน่ห์ของขอนแก่น.แก่น-มหานครขอนแก่น และหมายถึงแก่นแท้อันเป็นที่มาของลาย และคูณ-ต้นไม้ของพระราชฯ ดอกไม้ประจำจังหวัดขอนแก่น ซึ่งนับตั้งแต่เกิดลายผ้าประจำจังหวัดขึ้นเมื่อปีที่ผ่านมา ก็ได้กลายมาเป็นลายยอดนิยมที่มีผู้คนสั่งทอผืนแล้วผืนเล่า

บนถนน“เส้นทางสายไหม”พาผู้คนเข้าถึงแหล่งผลิตที่อำเภอชนบท จุดศูนย์กลางผ้ามัดหมี่ของขอนแก่น กลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านหัวฝาย นำโดยแม่บุญสิน ราชภู่เจริญ สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้ สาธิตขั้นตอนการผลิตไหม ทอผ้าไหมออกมาเป็นผืนพร้อมจำหน่าย โดยจุดเด่นอยู่ที่เส้นไหมคุณภาพดี การย้อมสีด้วยวัตถุดิบธรรมชาติและฝีมือทอประณีต สวยงาม ทนทาน ขณะที่กลุ่มทอผ้าไหมมัดหมี่บ้านหัวฝาย นำโดยแม่สุภาณี ภูแล่นกี จัดตั้งวิสาหกิจชุมชน รวบรวมผ้าทอจากช่างทอในพื้นที่มารวมศูนย์เพื่อความสะดวกในการซื้อขายโดยนอกจากผ้ามัดหมี่ลายพื้นฐาน ยังคิดค้นนวัตกรรม“ไหมแต่มหิ”ซึ่งช่วยประหยัดเวลาในการต้มย้อมหลายรอบเพื่อให้ได้สีตามต้องการ ทั้งก่อให้เกิดผืนผ้าลายเอกลักษณ์ใหม่ของบ้านหัวฝาย ที่บ้านหนองบัวน้อย อำเภอพล ชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปวิถี เป็นศูนย์เรียนรู้ที่จะได้เห็นกระบวนการครบวงจรตั้งแต่การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ต้มไหม สาวไหม จากนั้นนำเส้นไหมไปทอ ปั่นตีเกลียว มัดทำใจไหม ฟอกย้อม ก่อนเข้าสู่กรรมวิธีการทอที่ต้องใช้เส้นไหม 2 ชุด คือเส้นไหมยืนกับเส้นไหมพุ่ง โดยเส้นไหมพุ่งนี้นำมามัดลวดลายและย้อมสี ที่เรียกว่า “มัดหมี่” คือการประดิษฐ์ลวดลายให้เกิดบนผืนผ้า ด้วยการใช้เชือกมัดเส้นไหมส่วนที่ไม่ต้องการให้ติดสีเวลาย้อมเป็นเปลวภายใต้ขั้นตอนจากมัด-ย้อม-โอบ-ถม แล้วจึงแก้หมี่ คือแก้เชือกที่มัดหมี่แต่ละลวดออกหลังจากย้อมแต่ละครั้ง ดังนั้นกว่าจะได้ผ้ามัดหมี่แต่ละผืน ช่างทอจึงต้องวางแผนการทออย่างละเอียดลออ อันนับเป็นศาสตร์และศิลป์ขั้นสูงสำหรับสีที่เป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมของผ้ามัดหมี่ ขอนแก่น คือสีม่วง สีแดง สีเขียว สีเม็ดมะขาม แต่เอกลักษณ์ของบ้านหนองบัวน้อยจะอยู่ที่ชายผ้าถุงเป็นสีกลีบบัว รวมถึงเป็นแหล่งต้นกำเนิดลาย “ฮิต 12” ที่เล่าถึงจารีตประเพณีอีสานประจำ 12 เดือน โดยสอดแทรกวิถีชีวิตชาวหนองบัวน้อยลงไปบนผืนผ้าทอ เช่นเดียวกับผ้ามัดหมี่ของหลายกลุ่มในจังหวัดที่มีการติดสัญลักษณ์นกยูงเป็นเครื่องหมายรับรองคุณภาพ โดยทำคิวอาร์โค้ดให้สแกนข้อมูลสินค้า

ย้อนกลับไปถึงแหล่งผลิต วัตถุดิบ พันธุ์ไหม และชื่อช่างทอผ้า อันบ่งบอกถึงสถานะ คุณค่า และความเป็นเอกลักษณ์ของผ้าทอ ที่ส่งให้จังหวัดขอนแก่นเป็นเมืองหัตถกรรมโลกแห่งผ้ามัดหมี่ จนลือไกลไปทั่วโลกในเวลาอัน

2.6.2 เอกลักษณ์ความโดดเด่นของผ้า

ลวดลายบนผืนผ้ามัดหมี่ส่วนใหญ่ที่นิยมทอกันมักเป็นลวดลายของภูมิปัญญาโบราณที่สืบทอดมาตั้งแต่สมัยคนรุ่นปู่ย่าตายาย การจะคิดสร้างสรรค์ลายผ้าใหม่ ๆ ไม่ค่อยมีปรากฏมากนัก การริเริ่มสร้างลายผ้ามัดหมี่ใหม่ของ จ. ขอนแก่น ซึ่งใช้ชื่อว่า “ลายแคนแก่นคูณ” ซึ่งจะใช้สร้างอัตลักษณ์ที่ชัดเจนมากขึ้นให้กับจังหวัดในฐานะนครมัดหมี่โลก จึงเป็นภาพสะท้อนใหม่ของการสร้างสรรค์ที่ผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาโบราณ การสร้างอัตลักษณ์ที่อาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมจากชุมชน ที่เชื่อมโยงการยกระดับและพัฒนาเมือง ซึ่งคล้ายแนวทางการอนุรักษ์ของเมืองที่มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมหลาย ๆ เมืองในโลก ที่ค้นหาและต่อยอดอัตลักษณ์ของเมืองผ่านการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมหลักของเมือง

เทคนิคการทอผ้า

1. **การทอลายขีด** คือการคัดเก็บยกเส้นด้ายยืนพิเศษ ให้เกิดเป็นลวดลายแล้วสอดเส้นด้ายพุ่งไปตลอดแนวของความกว้างของหน้าผ้าทำให้เกิดลายขีดในแต่ละแถวเป็นลายขีดสีเดียวกัน

2. **การยก** เป็นเทคนิคการทอยกสายให้เห็นเด่นชัด มีลักษณะคล้ายกับการทอลายขีด แต่ใช้เส้นพุ่งพิเศษ เช่น ไหม ดิ้นเงิน ดิ้นทอง มีชายมีเชิง ซึ่งขั้นตอนยุ่งยากกว่าผ้าทอลายขีดมาก

3. **การจก** เป็นเทคนิคการทอลวดลายบนผืนผ้า ด้วยวิธีการเพิ่มด้ายพุ่งพิเศษเข้าไปขณะที่ทอเป็นช่วง ๆ ไม่ติดต่อกันตลอดหน้ากว้างของผ้ากระทำโดยใช้ไม้หรือขนเม่นหรือนิ้วมียอก หรือจกด้วยเส้นด้ายยืนขึ้น แล้วสอดเส้นด้ายพุ่งพิเศษต่อไปตามจังหวะของลวดลาย สามารถสลัสี ได้หลากหลายสี

4. **การทอลายน้ำไหล** เป็นเทคนิคการทอแบบลายขีดธรรมดาแต่ใช้ด้ายหลากสีพุ่งเกาะเกี่ยวกันเป็นช่วง ๆ ให้เกิดจังหวะของลายน้ำไหลเป็นลักษณะเฉพาะของชาวเมืองน่าน เรียก กรรมวิธีการทอนี้ว่า "ลัว้ง" แต่ชาวไทลื้อ อำเภอเชียงของ และเชียงคำจังหวัดเชียงราย เรียกว่า "เกาะ" เทคนิคนี้อาจดัดแปลงพัฒนาเป็นลายอื่น ๆ เรียกว่าลายผักแว่น ลายจรวด ฯลฯ เป็นต้น

5. **การยกมุก** เป็นเทคนิคการทอโดยใช้เส้นด้ายยืนพิเศษเพื่อบนก็ทอผ้าลายยกบน ผ้าเกิดจากการใช้ตะกอลอยยกเส้นด้ายยืนพิเศษ ลวดลายที่เกิดจากเทคนิคนี้คล้ายกันมากกับลวดลาย ที่เกิดจากเทคนิคขีดจกแทบจะแยกไม่ได้เลยสำหรับผู้ที่ไม่เข้าใจเรื่องเทคนิคการทอผ้าที่ลึกซึ้ง ชาว ไทยพวนที่ตำบลหาดเสี้ยว จังหวัดสุโขทัย และที่อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ใช้เทคนิคนี้ในการทอส่วนที่เป็นตัวขึ้น บางครั้งอาจจะนำเชิงขึ้นมาต่อเป็นตีนจกเรียกว่า ขึ้นมุก

6. **การมัดหมี่** เป็นเทคนิคการมัดเส้นด้ายพุ่งหรือเส้นด้ายยืน ให้เป็นลวดลายด้วยเชือกกล้วยหรือเชือกฟางก่อนนำไปย้อมสีแล้วกรอด้วยไม้เรียงตามลวดลาย ร้อยใส่เชือกแล้วนำมาทอจะได้ลายมัดหมี่ที่เป็นทางกว้างของผ้า เรียกว่า มัดหมี่ เส้นด้ายพุ่ง ซึ่งเป็นที่นิยมในบ้านเรา มีการ 14 ทำผ้ามัดหมี่เส้นด้ายยืนบ้างในบางจังหวัด เช่นจังหวัดเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ราชบุรี เพชรบุรีส่วน ใหญ่เป็นผ้าชาวเขา บางผืนใช้การทอสลักับลายขีดซึ่งช่วยเพิ่มความวิจิตรงดงามให้แก่ผืนผ้า (วิธีการทอผ้า, 2551: ระบบออนไลน์)

จากการศึกษาของสมโชค เถระการ (2552) พบว่า ชุมชนที่ มีการรวมกลุ่มอาชีพ ทอผ้าไหมของเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางทั้งหมด ความเป็นมาของกลุ่มมีประวัติความเป็นมา และมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาเกี่ยวกับการทอผ้าไหมสู่รุ่นลูกหลานทั้งสิ้น และมีแนวทางการ เรียนรู้รู้ความเป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพทอผ้าไหม โดยเริ่มต้นจากการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านการ ทอผ้าไหมสู่รุ่นลูกหลานในระดับครัวเรือน มีการรวมตัวเป็นกลุ่มอาชีพ โดยอาศัยแรงจูงใจ โดยเฉพาะจากนโยบายการจัดระบบและกลไกช่วยเหลือประชาชนของรัฐบาลทำให้เกิดกระบวนการในการเรียนรู้และมีการพัฒนากลุ่มให้มีความเข้มแข็งขึ้นเป็นลำดับ โดยการเรียนรู้นั้น

มีรูปแบบดำเนินการในระดับครัวเรือน ระดับกลุ่มอาชีพ และระดับโรงเรียน มีภูมิปัญญาชาวบ้านด้าน 20 การทอผ้าไหมเป็นกำลังหลักในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ โดยใช้วิธีการสอนภาคทฤษฎี ด้วยการบอก อธิบาย ให้ท่องจำให้ดูตัวอย่างของจริงและเรียนรู้ภาคปฏิบัติด้วยการปฏิบัติจริงที่กลุ่มอาชีพในชุมชนในลักษณะของ On the Job Training

2.6.3 การท่องเที่ยว

ความหมายของการท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา(2548) อ้างอิงมาจาก องค์การสหประชาชาติ(2506) ได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวไว้ 3 ประเด็น คือ

1. การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางที่ไม่ได้ถูกบังคับหรือเพื่อสันทนาการโดยมีการวางแผนการเดินทางจากสถานที่หนึ่งไปยังสถานที่หนึ่ง และใช้ยานพาหนะนำไปเป็นระยะทางไกลหรือระยะทางไกลก็ได้
2. การท่องเที่ยว หมายถึง จุดหมายปลายทางที่จะไปอยู่เป็นการชั่วคราวแล้วต้องเดินทางกลับที่อยู่อเดิมหรือภูมิลำเนา โดยเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวเลือกเดินทางไปเยือนและใช้เวลาหนึ่งอยู่ ณ ที่นั้น ซึ่งมีสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการที่เพียงพอสำหรับสนองความต้องการและความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวที่มาเยือน
3. การท่องเที่ยว หมายถึง ความมุ่งหมายของการเดินทางใดก็ได้ที่ไม่ใช่เพื่อประกอบการอาชีพหรือหารายได้ โดยมีความมุ่งหมายในการเดินทางอยู่หลายอย่างด้วยกัน ซึ่งผู้เดินทางอาจมีความหมายในการเดินทางมากกว่าหนึ่งอย่างก็ได้

ฉลองศรี พิมลสมพงษ์ (2546) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวว่า การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางเพื่อความเพลิดเพลิน และพักผ่อนหย่อนใจ และเป็นการเดินทางที่มีเงื่อนไขสำคัญ 3 ประการ คือ

1. เดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว
2. เดินทางด้วยความสมัครใจ
3. เดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ได้ แต่ไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพหารายได้

ดุษฎี ชุมสาย และวิบูลย์ พรหมโยธี (2527) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยวต้องมีการเดินทางออกจากที่พักเป็นการชั่วคราว เพื่อพักผ่อนหย่อนใจเยี่ยมญาติ หรือวัตถุประสงค์อื่น ๆ แต่มิใช่การประกอบอาชีพ และตั้งถิ่นฐานเป็นการถาวร จากความหมายของการท่องเที่ยวแคบกว่าการเดินทาง การเดินทางอาจไปชั่วคราวเพื่อการพักผ่อน เยี่ยมญาติ หรือวัตถุประสงค์อื่น ๆ เช่นเดียวกับการท่องเที่ยว แต่การเดินทางรวมถึงการออกจากที่พักเพื่อประกอบอาชีพและการตั้งถิ่นฐานใหม่เป็นการถาวร ดังนั้น ความหมายของการเดินทางจึงกว้างกว่าการท่องเที่ยว ซึ่งคำทั้งสองนี้ใช้แทนกันได้จนกลายเป็นความหมายเดียวกัน

สุทธิธีร์ ชูชาติ (2548) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยวกับการเดินทางสามารถใช้สลับเปลี่ยนกันได้ จนบางครั้งดูเหมือนว่าเป็นความหมายเดียวกันแต่ถ้าพิจารณาในเรื่องความหมายและพฤติกรรมแล้ว การเดินทางกับการท่องเที่ยวแตกต่างกัน การเดินทาง หมายถึง การเดินทางจากสถานที่หนึ่งไปสู่สถานที่หนึ่งโดยใช้วิธีการและวัตถุประสงค์ในการเดินทางต่าง ๆ กัน หรือ บางครั้งการเดินทาง แล้วไม่กลับมายังสถานที่เดิม และในอีกความหมายหนึ่ง การท่องเที่ยว หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการและการอำนวยความสะดวกเพื่อให้เกิดความสนุกสนานในการเดินทาง ตลอดจนการจัดกิจกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความประทับใจ การบริการและการสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว

จากที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า ความหมายของการท่องเที่ยว เป็นการเดินทางจากที่หนึ่งไปยังสถานที่หนึ่งได้โดยมีจุดหมายปลายทาง และพักค้างคืนในสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งเป็นการพักค้างคืนชั่วคราว ไม่ใช่เพื่อการอยู่อาศัย การประกอบอาชีพหรือการทำงาน โดยวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจเยี่ยมญาติ หรือท่องเที่ยว

2.6.4 ประเภทของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ข้อมูลเชิงวิชาการ - ท่องเที่ยว. 2548 :

http://www.most.go.th/tour_dcscript.htc) ได้คิดค้นนำเอาทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่ในประเทศมาจัดกิจกรรม จัดรูปแบบการท่องเที่ยว เพื่อขยายเส้นทางการท่องเที่ยวและกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ การเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ชุมชนเกษตรกรรม สวนเกษตร สวนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์ และสัตว์เลี้ยงแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำต่าง ๆ สถานที่รายการ ตลอดจนสถาบันการศึกษาที่มีงานวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี การผลิตทางการเกษตรในลักษณะต่าง ๆ ได้ความรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ บนพื้นฐานความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่นั้น

2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือเชิงอนุรักษ์ คือการท่องเที่ยวไปในสถานที่ที่เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ สังคมหรือชุมชนตามธรรมชาติ เพื่อชื่นชมและเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมสังคมปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การเดินป่า การดำน้ำ การศึกษาวิถีชีวิต เป็นต้น

3. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การท่องเที่ยวเพื่อชมสิ่งที่แสดงความเป็นวัฒนธรรม เช่น ปราสาท พระราชวัง วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณี วิถีการดำเนินชีวิต ศิลปะทุกแขนง และสิ่งต่าง ๆ ที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองที่มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับ สภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัยผู้ท่องเที่ยวจะได้รับทราบประวัติความเป็นมา ความเชื่อ มุมมองความคิด ความศรัทธา ความนิยมของบุคคลในอดีตที่ถ่ายทอดมาถึงคนรุ่นปัจจุบันผ่านสิ่งเหล่านี้

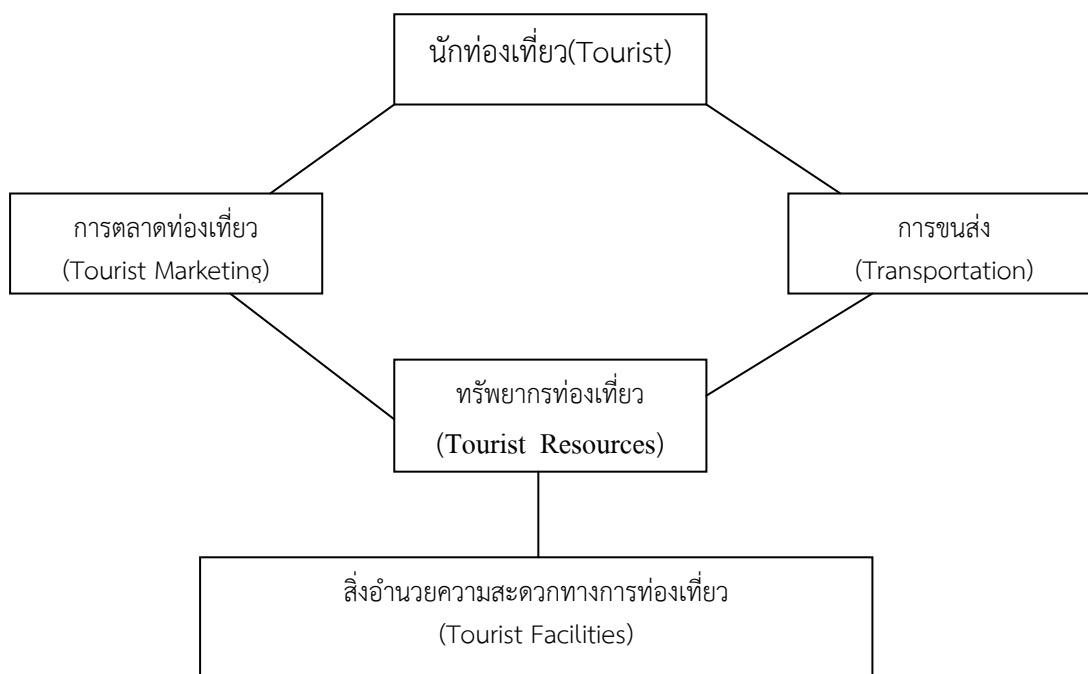
4. การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามใน แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตและพักผ่อนหย่อนใจ โดยแบ่งเวลาจากการท่องเที่ยว เพื่อทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและ/หรือการบำบัดรักษาฟื้นฟูสุขภาพ เช่น การรับคำปรึกษาแนะนำด้านสุขภาพ การออกกำลังกายอย่างถูกวิธี การนวด/อบ/ประคบสมุนไพร การฝึกปฏิบัติสมาธิ ตลอดจน การตรวจร่างกาย การรักษาพยาบาล และอื่นๆ โดยเป็นการท่องเที่ยว ที่มีจิตสำนึกต่อการส่งเสริมและรักษาสุขภาพและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศไทย มี 2 ประเภท คือ

4.1 การท่องเที่ยวเชิงบำบัดรักษาสุขภาพ (Health Healing) เป็นการท่องเที่ยวผนวกโปรแกรมการทำกิจกรรมบำบัดหรือฟื้นฟูโรค เช่น การผ่าตัดเสริมความงาม

4.2 การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion) เป็นการท่องเที่ยวไปในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ และพักในโรงแรมหรือรีสอร์ท หรือศูนย์สุขภาพ ร่วมกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพที่สถานที่นั้นๆ จัดขึ้น เช่น การนวดแผนไทย บริการสปาบำบัด บริการอาบน้ำแร่ เป็นต้น

2.6.5 องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

องค์ประกอบของการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ที่มีความสัมพันธ์กันเป็นวงจร คือ

ภาพ แสดงองค์ประกอบของการท่องเที่ยว(การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, คู่มือการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบของ อบต.2543)

สามารถอธิบายองค์ประกอบของการท่องเที่ยว ดังนี้

นักท่องเที่ยว เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการท่องเที่ยว ถ้าไม่มีนักท่องเที่ยวการท่องเที่ยวก็เกิดขึ้นไม่ได้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้แบ่งนักท่องเที่ยวออกเป็น 6 ประเภท คือ

- 1) นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ(International Visitor) หมายถึง บุคคลที่มีได้พำนักรถในราชอาณาจักรไทย
- 2) นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ค้างคืน (International Tourist) หมายถึง นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เข้ามาในราชอาณาจักรไทยแต่ละครั้งอย่างน้อย 1 คืน แต่ไม่เกิน 60 วัน
- 3) นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ไม่ค้างคืน (International Excursionist) หมายถึง นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยแต่ละครั้ง
- 4) นักท่องเที่ยวภายในประเทศ (Domestic Visitor) หมายถึง บุคคลทุกสัญชาติที่มีพำนักรถอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทย และเดินทางไปยังสถานที่หนึ่งในอีกจังหวัดหนึ่ง ซึ่งมีใช่เป็นถิ่นที่อยู่ประจำ
- 5) นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ค้างคืน (Domestic Tourist) หมายถึง นักท่องเที่ยวในประเทศที่ค้างคืนนอกพำนักรถอาศัยปัจจุบันแต่ละครั้งอย่างน้อย 1 คืน
- 6) นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ไม่ค้างคืน (Domestic Excursionist) หมายถึง นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่มีได้พักค้างคืนนอกที่พำนักรถอาศัยปัจจุบัน

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Eco-Tourism) เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ต้องใช้ทุนธรรมชาติอย่างมีธรรมาภิบาล ให้ความสำคัญกับคน ยั่งยืน และในท้ายที่สุดจะต้องคืนทุนต่อสังคม ซึ่งหมายถึงการให้ท้องถิ่นได้มีโอกาสตั้งแต่เริ่มรับรู้ติด กระบวนการที่สมบูรณ์ในการพิจารณาทั้งในเรื่องทุนธรรมชาติและทุนทางสังคม ซึ่งส่งผลต่อทุนทางเศรษฐกิจที่ดำรง อยู่ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีสาเหตุจากแนวโน้ม 2 ประการมาบรรจบกันคือ แนวโน้มเกี่ยวกับการอนุรักษ์และ แนวโน้มเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงเรื่องอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยมีสาระสำคัญเรื่องแนวโน้มเรื่องการอนุรักษ์ เกิด จากการที่ประชาชนเพิ่มขึ้น และภาวะทางเศรษฐกิจถดถอยในหลายประเทศ กิจกรรมการพัฒนาต่างๆ เช่น การตัดไม้ ทำลายป่า การทำเหมืองแร่ และการเกษตรเกิดขึ้นภายในบริเวณทั่วไป ซึ่งส่วนใหญ่ส่งผลกระทบต่อระบบ นิเวศ จนทำให้ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม และผลที่ตามมาคือความไม่ยั่งยืนของการพัฒนา เศรษฐกิจทำให้ประเทศต่างๆ ได้พยายามผสมผสานเรื่องของการอนุรักษ์เข้ากับการพัฒนาเศรษฐกิจ จากแนวโน้มสอง ประการดังกล่าว เกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศน์ ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จึงมีความหมายมากกว่าการท่องเที่ยวธรรมดา แต่จะหมายความรวมไปถึงการท่องเที่ยวที่จะต้องมีอนุรักษ์ควบคู่ ไปด้วย

2.6.6 การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ

องค์ประกอบที่ 1 คือ การสร้างจิตสำนึกกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพราะธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมถือว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ หากธรรมชาติและระบบนิเวศได้รับผลกระทบ จากการใช้ประโยชน์ในรูปแบบใดก็ตาม โอกาสที่ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะเสื่อมโทรมลงหรือถูกทำลายลงก็มีอยู่สูง การให้ความรู้ความเข้าใจหรือการสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนจึงเป็นสิ่งสำคัญ

องค์ประกอบที่ 2 คือ ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบแรกโดยตรง เพราะนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มักเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความปรารถนา หรือสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับ ธรรมชาติในลักษณะต่างๆ และสภาพภูมิทัศน์ตามธรรมชาติ ตลอดจนธรรมชาติที่ยากลำบากต่อการเดินทางและทำ ทาย

องค์ประกอบที่ 3 คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เพราะการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนท้องถิ่นในระยะยาวมากกว่ากิจกรรมอื่นๆ การเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมี ส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบต่างๆ จะช่วยให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรง และทางอ้อม รูปแบบของการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ การลงทุนเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็กที่ส่งผล กระทบสิ่งแวดล้อมต่ำ การเป็นมัคคุเทศก์ การนำสินค้าที่เป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านมาขายแก่นักท่องเที่ยวและการ จ้างงานในส่วนบริการอื่นๆ เป็นต้น

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น ความแตกต่างจากการท่องเที่ยวแบบเดิม กล่าวคือ การท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์จะมีขอบข่ายในการพิจารณาที่ลึกซึ้งและให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์เป็นหลัก ซึ่งสามารถระบุวัตถุประสงค์ ได้ 4 ประการ คือ

1. เพื่อพัฒนาจิตสำนึกและความเข้าใจของนักท่องเที่ยวในการทำคุณประโยชน์แก่สิ่งแวดล้อมและ เศรษฐกิจ
2. เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ที่มีคุณภาพ หรือคุณค่าสูงให้แก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนแหล่งท่องเที่ยว
3. เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชุมชนที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่
4. เพื่อดูแลรักษาและคงไว้ซึ่งคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่น่าสนใจของชุมชน ท้องถิ่นดั้งเดิม

2.6.7 สถานที่ท่องเที่ยวจังหวัดขอนแก่น

ขอนแก่น เป็นจังหวัดขนาดใหญ่ที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นอีกจังหวัดหนึ่งของภูมิภาค นอกจากจะมีทำเลที่ตั้งทางภูมิศาสตร์อยู่ในบริเวณศูนย์กลางของภาคอีสานแล้วยังเป็นจังหวัดศูนย์กลางทางการศึกษาและเทคโนโลยีของภูมิภาค เนื่องจากเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยขอนแก่น และมีระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ภายในอำเภอเมืองครบครัน ทั้งที่พักหลายระดับและบริการต่างๆ จำนวนมาก มีทรัพยากรทั้งทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และด้านอื่นๆ หลากหลายรูปแบบ และที่สำคัญคือเป็นที่ตั้งของสนามบินทั้งหมดนั้นล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมศักยภาพทางการท่องเที่ยวของจังหวัดได้เป็นอย่างดีจึงทำให้ขอนแก่นในปัจจุบันเป็นเมืองที่มีความสำคัญในฐานะเมืองท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งของประเทศไทย คือ

1. พระมหาธาตุแก่นนคร เป็นพระมหาธาตุ หรือที่ชาวบ้านเมืองขอนแก่นเรียกกันว่า ‘พระธาตุ 9 ชั้น’ ตั้งอยู่ภายในวัดหนองแวง วัดคู่บ้านคู่เมืองของชาวขอนแก่น เป็นพระธาตุที่มีความสวยงามมาก ด้วยสถาปัตยกรรมตั้งแต่สมัยทวารวดี ผสมผสานความเป็นอินโดจีน โดยไม่ว่าจะมองจะมุมไหน ก็จะได้เห็นพระธาตุ 9 ชั้น เป็นสีทองสง่า ซึ่งชั้นบนสุดของพระมหาธาตุแก่นนคร สามารถขึ้นไปชมวิวกว้างของเมืองขอนแก่นได้ด้วยจากมุมสูง เนื่องจากตั้งอยู่ริมบึงแก่นนคร

2. บึงแก่นนคร เป็นบึงขนาดใหญ่ มีพื้นที่มากกว่า 600 ไร่ ตั้งอยู่ใจกลางเมืองขอนแก่น ซึ่งบึงนี้ถือว่าเป็นแหล่งรวมตัวของชาวขอนแก่น เป็นทั้งที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจ ที่นั่งปิกนิก และเป็นที่วิ่งออกกำลังกายของชาวเมือง ภายในสวนสาธารณะจะมีสะพานข้ามบึงแก่นนคร โดดเด่นด้วยการเป็นทั้งลู่วิ่ง และจุดชมวิวกว้างน้ำ ใครแวะมาเที่ยวที่ขอนแก่นก็อย่าลืมมาเช็กอินที่บึงกลางเมืองขอนแก่นแห่งนี้

3. พระธาตุขามแก่น วัดเจติยภูมิ บ้านขาม หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านขาม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ปูชนียสถานสำคัญคู่เมือง สันนิษฐานจากตำนานที่เล่าสืบทอดกันมา พระธาตุขามแก่นน่าจะสร้างเมื่อ 2000 กว่าปีมาแล้วและได้มีการบูรณะต่อกันมาอีกหลายครั้ง ในวันเพ็ญเดือน 6 ของทุกๆ ปี จะมีงานสมโภชองค์พระธาตุ

4. ศาลหลักเมืองขอนแก่น สถานที่อันศักดิ์สิทธิ์ที่ถือเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวขอนแก่น ตัวเสาหลักเมืองเป็นเสาหินทราย รูปทรง 8 เหลี่ยม สูงประมาณ 3 เมตร มีลายสลักตัวหนังสือขอม ตั้งขึ้นเป็นศาลหลักเมืองเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2499 มีการจัดทำยอดฉัตรทองคำหนัก 8 กิโลกรัม พร้อมปรับปรุงพื้นที่ให้สวยงามน่ามองและสามารถใช้จัดกิจกรรมสำคัญๆ ของจังหวัดได้ยามค่ำคืนจะมีการประดับไฟที่สวยงาม รวมไปถึงมีการนำละครหรือหนังกลางแปลงมาเล่นให้ประชาชนได้ชมฟรีในบางโอกาสด้วย

5. จุดชมวิวน้ำพอง เป็นสถานที่ท่องเที่ยวขอนแก่นอีกที่หนึ่งที่น่าสนใจมากๆ และได้เป็นแหล่งท่องเที่ยว Unseen ด้วย โดยจุดชมวิวน้ำพองนี้จะอยู่ห่างจากตัวเมืองขอนแก่นไปอีกประมาณ 60 กิโลเมตรได้ และตั้งอยู่ภายในการดูแลของอุทยานแห่งชาติน้ำพอง ดังนั้นการเข้ามาชมวิวน้ำพองนี้ จะต้องเสียค่าเข้าของอุทยานด้วย นอกจากจุดชมวิวน้ำพอง ภายในจุดชมวิวน้ำพอง ยังมีหินสีสวยๆ มากมาย ที่เกิดจากการผุกร่อนของธรรมชาติ เกิดเป็นภาพที่งดงามอย่างยิ่ง

6. สวนสัตว์ขอนแก่น ตั้งอยู่ที่ตำบลเขาสวนกวาง ภายในสวนสัตว์ก็จะมีสัตว์ให้ชมมากมาย อาทิ นกฟลามิงโก เสือ กวาง และยีราฟ เป็นต้น ไฮไลท์ก็คือที่สวนสัตว์ขอนแก่นแห่งนี้ ก็จะมีสะพานเดินชมสัตว์ที่นักท่องเที่ยวสามารถเดินชมสัตว์ได้จากมุมสูง และสามารถใกล้ชิดกับเหล่ายีราฟได้ ใครที่มาเที่ยวที่ขอนแก่น แล้วอยากชมสัตว์ต่างๆ ก็แวะมาเที่ยวที่สวนสัตว์ขอนแก่นนี้กันได้

7. เขื่อนอุบลรัตน์ เป็นเขื่อนอเนกประสงค์ของประเทศไทย ที่ถูกสร้างขึ้นถัดจากเขื่อนภูมิพล อีกทั้งยังเป็นเขื่อนที่ใช้ผลิตไฟฟ้าพลังน้ำ แห่งแรกของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากความสำคัญเรื่องการผลิตพลังงานให้กับประเทศ เขื่อนอุบลรัตน์ยังมีวิวทิวทัศน์ที่สวยงาม เหมาะกับการมาเที่ยวพักผ่อน หรือมาถ่ายรูป

ยิ่งในช่วงพระอาทิตย์ใกล้ตกดินก็ยิ่งสวยเป็นพิเศษ ถ้าใครแวะไปสวนสัตว์ขอนแก่นแล้ว ก็อย่าลืมแวะมาเที่ยวที่เขื่อนอุบลรัตน์ เพราะอยู่ใกล้กันมาก

8. **ตลาดต้นตาล** สายช้อปปิ้งไม่ควรพลาดที่จะมาเยือน ‘ตลาดต้นตาล’ หรืออีกชื่อหนึ่งคือ โครงการ ต้นตาล กรีน มูเก็ต เป็นตลาดนัดขนาดใหญ่ที่มีของขายมากมาย ภายในตลาดต้นตาลนี้ จะมีร้านขายของมากถึง 400 ร้านด้วยกัน นอกจากตลาดต้นตาลจะเป็นสถานที่ขายของมากมาย เป็นแหล่งช้อปปิ้งสำหรับนักช้อปปิ้ง ยังเหมาะกับการมาเดินเล่นด้วย เพราะภายในตลาดต้นตาลจะตกแต่งไปด้วยสิ่งตกแต่งมากมาย ยิ่งมาในช่วงวันหยุด หรือในช่วงเทศกาล จะเต็มไปด้วยความคึกคัก

9. **อุทยานแห่งชาติภูเก้า-ภูพานคำ** นักท่องเที่ยวสายธรรมชาติ สำหรับ ‘อุทยานแห่งชาติภูเก้า-ภูพานคำ’ อุทยานแห่งชาติลำดับที่ 50 ของประเทศไทย ตั้งอยู่ที่อำเภออุบลรัตน์ จ.ขอนแก่น ซึ่งภายในอุทยานแห่งชาติภูเก้า-ภูพานคำ นั้นมีขนาดใหญ่มาก ถึงกับกินพื้นที่ 2 จังหวัด คือ พื้นที่ตอนล่างของ จ.อุดรธานี และพื้นที่ตอนบนของ จ.ขอนแก่น ภายในพื้นที่นี้จะมี จุดชมวิวช่องเขาขาด ที่ถือเป็นจุดชมวิวที่สวยงามที่สุดแห่งหนึ่งของภาคอีสาน แนะนำให้ขึ้นไปตอนเย็นๆ เพื่อชมวิวยามพระอาทิตย์ตกดิน นอกจากนี้ก็ยังมีเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติอีกมากมาย

10. **อุทยานแห่งชาติภูผาม่าน** เนื่องจากภายในอุทยานแห่งชาติภูผาม่าน นั้นมีหน้าผามีลักษณะเป็นริ้วๆ คล้ายกับผ้าม่านห้อยย้อยลงมา อุทยานแห่งชาตินี้ก็ได้ชื่อว่าภูผาม่าน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นหินปูน จึงทำให้เกิดเป็นทัศนียภาพที่สวยงาม สามารถมองเห็นทิวเขาได้ตลอดแนว อีกทั้งยังมีถ้ำต่างๆ ที่ภายในเกิดเป็นหินงอก และหินย้อยที่สวยงามเป็นอย่างมาก นอกจากความงดงามของอุทยานแห่งชาติแห่งนี้ จุดเด่นอีกอย่างคือเป็นจุดที่คนส่วนใหญ่นิยมมาแคมป์ปิ้งกัน ดังนั้นถ้าหน้าหนาวนี้เบื่อกับอากาศร้อนๆ เปลี่ยนมาเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติภูผาม่าน ก็เปลี่ยนบรรยากาศไปได้อีกแบบ

2.6.8 สถานที่ท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้

(1) อุทยานแห่งชาติภูเวียง

เดิมเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ได้รับการจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติลำดับที่ 71 ของประเทศ เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2534 ครอบคลุมพื้นที่แนวเขาภูเวียง ในเขต อำเภอเวียงเก่า อำเภอภูเวียง อำเภอชุมแพ อำเภอสีชมพู และอำเภอหนองนาคำ รวมเนื้อที่ประมาณ 203,125 ไร่ (325 ตร.กม.) แหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญในเขตอุทยานแห่งชาติภูเวียง ได้แก่ แหล่งไดโนเสาร์และสัตว์ดึกดำบรรพ์ แหล่งธรณีวิทยาอื่นๆ ป่าดิบแล้งและป่าเบญจพรรณ น้ำตกและจุดชมวิว ตลอดจนแหล่งโบราณคดีในยุคก่อนประวัติศาสตร์และยุคทวาราวดี โดยจะเห็นว่าอุทยานแห่งชาติภูเวียง ไม่เพียงเป็นแหล่งธรรมชาติที่สำคัญ แต่ยังเป็นแหล่งรวมมรดกทางธรณีวิทยาและโบราณคดีที่สำคัญของประเทศอีกด้วย

(2) ศูนย์ศึกษาวิจัยและพิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ภูเวียง

เป็นพิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์แห่งแรกของประเทศไทย เปิดให้บริการครั้งแรกในปี พ.ศ.2544 ประกอบด้วยพื้นที่จัดแสดงเรื่องราวการค้นพบไดโนเสาร์ ฟอสซิล และหุ่นจำลองไดโนเสาร์ รวมถึงความรู้ด้านธรณีวิทยา ตลอดจนเป็นศูนย์ศึกษาวิจัยซากดึกดำบรรพ์จากพื้นที่จังหวัดขอนแก่นและพื้นที่ใกล้เคียง

(3) โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชในกรมสมเด็จพระเทพฯ (อพสธ.) โคกภูตากา

ในปี พ.ศ.2539 ชาวบ้านโคกม่วง ตำบลเมืองเก่าพัฒนา อำเภอเวียงเก่า ได้พร้อมใจน้อมเกล้า ถวายที่สาธารณะประโยชน์โคกภูตากา ซึ่งเป็นป่าชุมชนเนื้อที่ 706 ไร่ 1 งาน 22 ตารางวา เพื่อร่วมสนองพระราชดำริโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชในพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) เป็นแหล่งที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ มีการค้นพบเห็ดสรินร์ศรี มีเรื่องแสงสายพันธุ์ใหม่ของโลก (ได้รับพระราชทานนามว่า "เห็ดสรินร์ศรี") อีกทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้ทางธรณีวิทยาที่สำคัญอีกด้วย

(4) แหล่งเรียนรู้ด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรม

ในพื้นที่อุทยานธรณีขอนแก่น (อำเภอเวียงเก่าและอำเภอภูเวียง) มีแหล่งเรียนรู้ด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรมอยู่มากมาย ได้แก่ หมู่บ้านอนุรักษ์ควายไทย วิถีชีวิตชาวประมงริมเขื่อนอุบลรัตน์ เกาะกุดหิน การทำเกลือสินเธาว์ การทอผ้าและหัตถกรรมพื้นถิ่น หมู่บ้านผ้าไหมบ้านสวนกล้วย หมู่บ้านวัฒนธรรมบ้านหินร่องและศูนย์เรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่ เช่น ไร่แทนคุณแผ่นดิน สวนธรรมจักร และไร่เวียงชมภู เป็นต้น

(5) แหล่งเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์และศาสนา

สถานที่สำคัญด้านประวัติศาสตร์ที่สำคัญและเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในพื้นที่ตลอดจนในอำเภอข้างเคียง ได้แก่ ศาลเจ้าจอมนรินทร์ ซึ่งตั้งอยู่ตรงปากช่องทางเข้าออกหุบเขาภูเวียง นอกจากนั้นยังมีวัดสำคัญมากมาย เช่น วัดมิ่งเมืองพัฒนาราม(วัดหลวงปู่ธีร์), วัดปากกิตติยานุสรณ์, วัดจันทร์เขมาราม, วัดถ้ำผาเกิ้ง และวัดจันทร์าราม เป็นต้น

บทที่ 3

วิธีการติดตามและประเมินผล

การติดตามและประเมินผลโครงการพัฒนาอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น(Khon Kaen Geo park)เชื่อมโยงเมืองหัตถกรรมโลกแห่งผ้าหมัดหมี่ (World Craft City for Ikat (Mudmee))ภายใต้โครงการอุทยานธรณีขอนแก่น (Khon Kaen Geo park) โดยกำหนดวิธีการและขั้นตอนการติดตามและประเมินผลเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินผล ดังนี้

1. แนวทางการประเมินผล
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการติดตามประเมินผล
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล
7. การนำเสนอ

3.1 แนวทางการประเมินผล

ศึกษารายละเอียดการประเมินจากคู่มือการใช้โปรแกรม เพื่อสร้างความเข้าใจรายละเอียดในแต่ละขั้นตอน กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน โดยพิจารณาข้อมูลที่กำหนดไว้ในโปรแกรมแล้วเลือกใช้วัตถุประสงค์ที่เหมาะสม ทั้งนี้ได้มีการเพิ่มเติม ปรับปรุงวัตถุประสงค์เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการบางประการ กำหนดประเด็นประเมิน โดยพิจารณาข้อมูลที่กำหนดไว้ในโปรแกรมแล้วเลือกใช้ประเด็นที่เหมาะสม อย่างไรก็ตามได้ปรับปรุงประเด็นขึ้นใหม่บางประเด็นเพื่อให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการและพัฒนาเครื่องมือประเมินคือแบบสอบถาม/สัมภาษณ์ (ปลายเปิด-ปิด)

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรกลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ

- 2.1 กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มเจ้าหน้าที่ ประกอบด้วย สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่อำเภอเวียงเก่า และอำเภอภูเวียง
- 2.2 กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในเขตอุทยานขอนแก่นอำเภอภูเวียง และอำเภอเวียงเก่า

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการติดตามประเมินผล

เครื่องมือที่ใช้ในการติดตามประเมินผลคือแบบสอบถาม/สัมภาษณ์(ปลายเปิด-ปิด)แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

3.3.1 กลุ่มแรก กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม มีทั้งหมด 3 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม(กลุ่มวิสาหกิจชุมชน)
- ส่วนที่ 2 ความพึงพอใจของกลุ่มในการสร้างอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น
- ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น

3.3.2 กลุ่มที่ 2 นักท่องเที่ยว ประชาชนทั่วไปที่มาท่องเที่ยว ผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยว เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ มีทั้งหมด 4 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม(นักท่องเที่ยว)
- ส่วนที่ 2 พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น

- ส่วนที่ 3 การรับรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะของอุทยานธรณีขอนแก่น
- ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยการทอดแบบสอบถามกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการ และแจกแบบสอบถามนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไป ที่มาท่องเที่ยวในเขตอุทยานธรณีขอนแก่น รวมทั้งการถ่ายภาพการดำเนินงานในพื้นที่โครงการ

3.5 ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนมกราคม – สิงหาคม 2565

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.6.1 การสุ่มตัวอย่าง

การสุ่มตัวอย่าง ใช้ตารางการสุ่มตัวอย่างของเครซี และมอร์แกน(Krejcie and Morgan, 1970 : 607-610) เป็นตารางการสุ่มตัวอย่างสำเร็จรูปที่มีประชากรขนาดเล็ก

3.6.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

1) แบบที่ 1 เป็นแบบสอบถามแบบเจาะจงกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืนมา และนำไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ตามวัตถุประสงค์ของการประเมิน ในส่วนของแบบสอบถามการประเมินครั้งนี้ ใช้เป็นมาตราส่วนประมาณค่า(Rating Scale) ซึ่งมี 5 ระดับ คือมากที่สุด(5) มาก(4) พอใช้(3) น้อย(2) น้อยที่สุด (1) เพื่อแปลผลซึ่งได้จากการแบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ย ดังนี้ (จากชูศรี วงศ์รัตน์, 2541: 25)

$$\begin{aligned}\text{ขนาดชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ \text{ขนาดชั้น} &= \frac{5 - 0}{5} = 1 = 1 - 0.01 = 0.99\end{aligned}$$

(ขีดจำกัดบนของชั้นแรก = ขีดจำกัดล่างของชั้นแรก + ขนาดชั้น - 0.01)

สำหรับสัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอวิเคราะห์ข้อมูลกำหนดความหมายของสัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

- 1) N แทนจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม
- 2) $\bar{x}$ แทน คะแนนค่าเฉลี่ย
- 3) S.D. แทนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) แบบที่ 2 เป็นแบบสอบถาม นักท่องเที่ยว เริ่มจากการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ที่ได้รับคืนมา และนำไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ตามวัตถุประสงค์ของการประเมิน โดยประเมินจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในอุทยานธรณีขอนแก่นคิดเป็นร้อยละ

3.6.3 เกณฑ์การแปลผล

สำหรับค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักที่ได้ ผู้ประเมินนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์การตัดสินผลการประเมินของ บุญชม ศรีสะอาด (2545) ดังนี้

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	แปลผล
4.51 – 5.00	มากที่สุด
3.51 – 4.50	มาก
2.51 – 3.50	ปานกลาง
1.51 – 2.50	น้อย
1.0 – 1.50	น้อยที่สุด

3.7 การนำเสนอ

จัดทำรายงานผลการติดตามและประเมินผลในรูปแบบของความถี่ร้อยละในเชิงพรรณนา บทที่ 4 ในรูปแบบของตารางแจกแจงความถี่และแสดงรายละเอียดในประเด็นคำตอบต่างๆได้จากแบบสอบถามของประชากร ค่าสถิติที่ใช้จะเป็น ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสรุปผลการติดตามในภาพรวมจะแสดงอยู่ในบทที่ 5 แล้วรวบรวมเป็นรูปเล่ม รายงานผู้บริหาร และเผยแพร่ลงใน website ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนและผู้สนใจทราบต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการติดตามประเมินผลโครงการพัฒนาอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น(Khon Kaen Geo park)เชื่อมโยงเมืองหัตถกรรมโลกแห่งผ้ามัดหมี่(World Craft City for Ikat (Mudmee))ภายใต้โครงการอุทยานธรณีขอนแก่น (KhonKaen Geo Park) โดยใช้แบบสอบถาม ในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์และนำเสนอรายงานการติดตามและประเมินผลด้วยวิธีการบรรยายประกอบตารางตามประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 2 ส่วน และนำเสนอผลการประเมินโครงการในด้านข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ความพึงพอใจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ประชาชนทั่วไปต่ออัตลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะของอุทยานธรณีขอนแก่น มีดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล
2. ความพึงพอใจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, นักท่องเที่ยว
3. แนวทางการสร้างอัตลักษณ์ชุมชนและการจัดการท่องเที่ยว
4. แนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนด้วยอัตลักษณ์ชุมชน
5. แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ผ้ามัดหมี่สร้างมูลค่าในกับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นภายใต้อุทยานธรณีขอนแก่น
6. ปัญหาอุปสรรค การบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการสร้างอัตลักษณ์เฉพาะ

4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. **กลุ่มวิสาหกิจชุมชน** เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ
 - 1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส สถานะ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก การเข้าร่วมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
 - 2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของกลุ่มวิสาหกิจในการสร้างอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น
 - 3) ข้อเสนอแนะ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น
2. **นักท่องเที่ยว** เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ
 - 1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้/เดือน
 - 2) พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น
 - 3) การรับรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์ หรือลักษณะเฉพาะของอุทยานธรณีขอนแก่น
 - 4) ข้อเสนอแนะ

4.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส สถานะ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก การเข้าร่วมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n=85)		
1. เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ชาย	32	37.65
หญิง	53	62.35
รวม	85	100.00
2. อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ต่ำกว่า 20 ปี	0	0.00
21-30 ปี	22	25.88
31-40 ปี	11	12.94
41-50 ปี	18	21.18
51-60 ปี	22	25.88
61 ปีขึ้นไป	12	14.12
รวม	85	100.00
3. สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
โสด	25	29.41
สมรส	57	67.06
หย่าร้าง/หม้าย	3	3.53
รวม	85	100.00

4. สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ประชาชนทั่วไป	70	82.35
ประชาคมหมู่บ้าน	2	2.35
ผู้ใหญ่บ้าน/กำนัน	0	0.00
นักการเมืองท้องถิ่น	0	0.00
เจ้าหน้าที่/พนักงานของรัฐ	2	2.35
นักเรียน	9	10.59
เจ้าหน้าที่อุทยาน(ระบุ).....	2	2.35
รวม	85	100.00
5. ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ประถมศึกษา	19	22.35
มัธยมศึกษาตอนต้น	12	14.12
มัธยมศึกษาตอนปลาย	26	30.59
ปวช./ปวส.	5	5.88
ปริญญาตรี	22	25.88
สูงกว่าปริญญาตรี	1	1.18
อื่น ๆ (ระบุ).....	0	0.00
รวม	85	100.00
6. อาชีพหลัก	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
เกษตรกรรม	29	34.12
รับจ้างทั่วไป	25	29.41

6. อาชีพหลัก	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	17	20.00
พนักงานเอกชน	1	1.18
ข้าราชการพนักงานรัฐวิสาหกิจ	3	3.53
อื่นๆ (ระบุ).....	10	11.76
รวม	85	100.00
7. เข้าร่วมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
น้อยกว่า 1 ปี	16	18.82
2-3 ปี	34	40.00
3-4 ปี	11	12.94
4-5 ปี	18	21.18
5 ปีขึ้นไป	6	7.06
รวม	85	100.00

จากตาราง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (กลุ่มวิสาหกิจชุมชน) พบว่า

เพศ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 53 ราย คิดเป็นร้อยละ 62.35 และเป็นเพศชาย จำนวน 32 ราย คิดเป็นร้อยละ 37.65

อายุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อายุระหว่าง 21-30 ปี และมีอายุระหว่าง 51-60 ปี มากสุดจำนวน 22 รายเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 25.88 รองลงมาได้แก่ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 18 ราย คิดเป็นร้อยละ 21.18 อายุระหว่าง 61 ปีขึ้นไป จำนวน 12 ราย คิดเป็นร้อยละ 14.12, และอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 11 ราย คิดเป็นร้อยละ 12.94

สถานภาพสมรส ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อายุมีสถานภาพสมรส จำนวน 57 ราย คิดเป็นร้อยละ 67.06 สถานะโสด จำนวน 25 ราย คิดเป็นร้อยละ 29.41 และสถานภาพหย่าร้าง/หม้าย จำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.53

สถานะ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นประชาชนทั่วไป(กลุ่มวิสาหกิจชุมชน) จำนวน 70 ราย คิดเป็นร้อยละ 82.35 เป็นนักเรียน จำนวน 9 ราย คิดเป็นร้อยละ 10.59 และเป็นประชาคมหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐ และไม่ได้ระบุ มีจำนวนเท่ากัน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 2.35 เท่ากัน

ระดับการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 26 ราย คิดเป็นร้อยละ 30.59 รองลงมาได้แก่ ระดับปริญญาตรี จำนวน 22 ราย คิดเป็นร้อยละ 25.88 ระดับประถมศึกษา จำนวน 19 ราย คิดเป็นร้อยละ 22.35 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 12 ราย คิดเป็นร้อยละ 14.12 ระดับ ปวช/ปวส. จำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 5.88 จำนวน 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 4.21 และสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 1.18 ตามลำดับ

อาชีพหลัก ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม จำนวน 29 ราย คิดเป็นร้อยละ 34.12 รองลงมาได้แก่ รับจ้างทั่วไป จำนวน 25 ราย คิดเป็นร้อยละ 29.41 ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย จำนวน 17 ราย คิดเป็นร้อยละ 20.00 ไม่ระบุอาชีพ จำนวน 10 ราย คิดเป็นร้อยละ 11.76 ข้าราชการพนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.53 และพนักงานเอกชน จำนวน 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 1.18 ตามลำดับ

การเข้าร่วมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เข้าร่วมกลุ่มวิสาหกิจอยู่ ระหว่าง 2-3 ปี จำนวน 34 ราย คิดเป็นร้อยละ 40.00 เข้าร่วมกลุ่มวิสาหกิจอยู่ระหว่าง 4-5 ปี จำนวน 18 ราย คิดเป็นร้อยละ 21.18 ร่วมกลุ่มน้อยกว่า 1 ปี จำนวน 16 ราย คิดเป็นร้อยละ 18.82 อยู่ระหว่าง 3-4 ปี จำนวน 11 ราย คิดเป็นร้อยละ 12.94 และร่วมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มากกว่า 5 ปี ขึ้นไป จำนวน 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 7.06

ส่วนที่ 2 ประเมินความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมาย(กลุ่มวิสาหกิจชุมชน)ต่อผลการดำเนินงานโครงการ

หัวข้อ	ระดับความพึงพอใจ (จำนวนคน)(n=85)							
	มากที่สุด	มาก	พอใช้	น้อย	น้อยที่สุด	SD	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1. มีการส่งเสริมสนับสนุนในการพัฒนาอัตลักษณ์อย่างชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้	51 (60.00)	33 (38.82)	1 (1.18)	- (0.00)	- (0.00)	0.516	4.59	มากที่สุด
2. การสร้างอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศ	50 (58.82)	34 (40.00)	1 (1.18)	- (0.00)	- (0.00)	0.517	4.58	มากที่สุด
3. มีการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอัตลักษณ์และเป้าหมายที่ชุมชนกำหนด	54 (63.53)	30 (35.29)	1 (1.18)	- (0.00)	- (0.00)	0.508	4.62	มากที่สุด
4. มีการสนับสนุนทรัพยากรในการดำเนินงานสร้างอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น	53 (62.35)	30 (35.29)	2 (2.35)	- (0.00)	- (0.00)	0.536	4.60	มากที่สุด
5. มีการเปิดโอกาสให้กลุ่มชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเกี่ยวกับอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น	53 (62.35)	30 (35.29)	2 (2.35)	- (0.00)	- (0.00)	0.536	4.60	มากที่สุด

หัวข้อ	ระดับความพึงพอใจ (จำนวนคน)(n=85)							
	มากที่สุด	มาก	พอใช้	น้อย	น้อยที่สุด	SD	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
6. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีคุณลักษณะที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น	52 (61.18)	31 (36.47)	2 (2.35)	- (0.00)	- (0.00)	0.538	4.59	มากที่สุด
7.มีการดำเนินงานที่ก่อให้เกิดการพัฒนาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้มีอัตลักษณ์เฉพาะ	57 (67.06)	27 (31.76)	1 (1.18)	- (0.00)	- (0.00)	0.498	4.66	มากที่สุด
8.มีการกำหนดแผนการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของอุทยานธรณีขอนแก่น	50 (58.82)	34 (40.00)	1 (1.18)	- (0.00)	- (0.00)	0.517	4.58	มากที่สุด
9. มีผลดำเนินงานสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มวิสาหกิจที่ก่อให้เกิดประโยชน์หรือสร้างคุณค่าต่อสังคม	51 (60.00)	32 (37.65)	2 (2.35)	- (0.00)	- (0.00)	0.540	4.58	มากที่สุด
10. มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับอัตลักษณ์ของอุทยานธรณีขอนแก่น	53 (62.35)	30 (35.29)	2 (2.35)	- (0.00)	- (0.00)	0.536	4.60	มากที่สุด
11. มีการกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเพื่อสร้างอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น	55 (64.71)	27 (31.76)	3 (3.53)	- (0.00)	- (0.00)	0.555	4.61	มากที่สุด
12. มีส่วนราชการ ภาครัฐ ภาคเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมกับกลุ่มชุมชนในการพัฒนาอัตลักษณ์	63 (74.12)	19 (22.35)	3 (3.53)	- (0.00)	- (0.00)	0.527	4.71	มากที่สุด
13. มีการกำหนดแนวทางพัฒนาอัตลักษณ์โดยมีแผนงานรองรับชัดเจนเป็นรูปธรรม	54 (63.53)	29 (34.12)	2 (2.35)	- (0.00)	- (0.00)	0.533	4.61	มากที่สุด
14. การพัฒนาอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่นมีความเหมาะสมที่จะเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดขอนแก่น	64 (75.29)	18 (21.18)	3 (3.53)	- (0.00)	- (0.00)	0.523	4.72	มากที่สุด
15. โดยภาพรวมของโครงการท่านมีความพึงพอใจมากน้อยเพียงใด	60 (70.59)	23 (27.06)	2 (2.35)	- (0.00)	- (0.00)	0.514	4.68	มากที่สุด
รวม							4.62	มากที่สุด

จากตาราง แสดงว่าผลการประเมิน“โครงการพัฒนาอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น(Khon Kaen Geo park)เชื่อมโยงเมืองหัตถกรรมโลกแห่งผ้าไหมมัดหมี่(World Craft City for Ikat (Mudmee))ภายใต้โครงการอุทยานธรณีขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ 2565 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด($\bar{x}$)= 4.62) คิดเป็นร้อยละ 92.40 สำหรับการประเมินรายหัวข้อปรากฏว่าหัวข้อ ปรากฏว่าอยู่ในระดับมากที่สุด หัวข้อที่มีความพึงพอใจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่อผลการดำเนินงานโครงการมากที่สุดอันดับแรก คือการพัฒนาอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่นมีความเหมาะสมที่จะเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดขอนแก่นมากที่สุด ($\bar{x}$)=4.72,S.D.=0.523) ผลการประเมินระดับมากที่สุดรองลงมา คือ มีส่วนราชการ ภาครัฐ ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมกับกลุ่มชุมชนในการพัฒนาอัตลักษณ์ ($\bar{x}$)=4.71 S.D.=0.527) มากที่สุดอันดับ 3 ภาวชมรมรายชื่อ ($\bar{x}$)=4.68,S.D.=0.514) มากที่สุดอันดับ 4 มีการดำเนินงานที่ก่อให้เกิดการพัฒนาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้มีอัตลักษณ์เฉพาะ ($\bar{x}$)= 4.66, S.D.=0.498) มากที่สุดอันดับ 5 มีการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอัตลักษณ์และเป้าหมายที่ชุมชนกำหนด ($\bar{x}$)=4.62, S.D.=0.508) มากที่สุดอันดับ 6 มีการกำหนดแนวทางพัฒนาอัตลักษณ์โดยมีแผนงานรองรับชัดเจนเป็นรูปธรรม($\bar{x}$)=4.61,S.D.=0.533) มากที่สุดอันดับ 7 มีการกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเพื่อสร้างอัตลักษณ์ธรณีขอนแก่น($\bar{x}$)=4.61,S.D.=0.555) มากที่สุดอันดับ 8 มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับอัตลักษณ์ของอุทยานธรณีขอนแก่น, มีการสนับสนุนทรัพยากรในการดำเนินงานสร้างอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น, มีการเปิดโอกาสให้กลุ่มชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเกี่ยวกับอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน 3 ข้อ คือ ($\bar{x}$)=4.60,S.D.=0.536) มากที่สุดอันดับ 9 มีการส่งเสริมสนับสนุนในการพัฒนาอัตลักษณ์อย่างชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้, กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีคุณลักษณะที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่นมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน 2 ข้อ คือ ($\bar{x}$)=4.59,S.D.=0.516) และมากที่สุดอันดับ 10 การสร้างอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศ, มีการกำหนดแผนการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของอุทยานธรณีขอนแก่น, มีผลดำเนินงานสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มวิสาหกิจที่ก่อให้เกิดประโยชน์หรือสร้างคุณค่าต่อสังคม มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน 3 ข้อ คือ ($\bar{x}$)=4.58,S.D.=0.517 และ ($\bar{x}$)=4.58,S.D.=0.540 ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น

1. ข้อเสนอแนะอื่นๆ	จำนวน(คน)(n=85)	ร้อยละ (%)
การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น	9	10.59
การจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา	17	20.00
การใช้อัตลักษณ์เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์อุทยานธรณีขอนแก่น	28	32.94
การรักษาอัตลักษณ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	16	18.82
การส่งเสริมการใช้อัตลักษณ์ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	15	17.65
อื่นๆ(โปรดระบุ)	0	0.00
รวม	85	100.00

จากตาราง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีข้อเสนอแนะอื่นๆ ในการส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น พบว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องการใช้อัตลักษณ์เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์อุทยานธรณีขอนแก่น จำนวน 28 ราย คิดเป็นร้อยละ 32.94 การจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา จำนวน 17 ราย คิดเป็นร้อยละ 20.00 การรักษาอัตลักษณ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 16 ราย คิดเป็นร้อยละ 18.82 การส่งเสริมการใช้อัตลักษณ์ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 15 ราย คิดเป็นร้อยละ 17.65 และการเปิดโอกาสในแสดงความคิดเห็นจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 10.59

4.1.2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มนักท่องเที่ยว ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส สถานะ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้/เดือน มีดังนี้

ตารางที่ 4 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n=133 คน)

1. เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ชาย	68	51.13
หญิง	65	48.87
รวม	133	100.00
2. อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ต่ำกว่า 20 ปี	22	16.54
21-30 ปี	68	51.13
31-40 ปี	19	14.29
41-50 ปี	14	10.53
51-60 ปี	3	2.26
61 ปีขึ้นไป	7	5.26
รวม	133	100.00
3. สถานภาพสมรส	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
โสด	91	68.42
สมรส	42	31.58
หย่าร้าง/หม้าย	0	0.00
รวม	133	100.00

4. ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ประถมศึกษา	6	4.51
มัธยมศึกษาตอนต้น	12	9.02
มัธยมศึกษาตอนปลาย	10	7.52
ปวช./ปวส.	32	24.06
ปริญญาตรี	67	50.38
ปริญญาเอก	1	0.75
อื่น ๆ (ระบุ).....	5	3.76
รวม	133	100.00
5. อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
เกษตรกร/รับจ้างทั่วไป	7	5.26
นักเรียน/นักศึกษา	50	37.59
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	32	24.06
องค์กรเอกชน/รัฐวิสาหกิจ	19	14.29
รับราชการ	18	13.53
เกษียณ	6	4.51
อื่นๆ (ระบุ).....	1	0.75
รวม	133	100.00
6. รายได้/เดือน	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ไม่มีรายได้	32	24.06
น้อยกว่า 3,000 บาท	10	7.52

6. รายได้/เดือน	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
3,001 - 5,000 บาท	8	6.02
5,001 - 10,000 บาท	12	9.02
10,001 - 20,000 บาท	38	28.57
20,001 - 30,000 บาท	22	16.54
มากกว่า 30,000 บาทขึ้นไป	11	8.27
รวม	133	100.00

จากตารางที่ 4 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส สถานะ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้/เดือน ผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น จำนวน 133 ราย ดังนี้

เพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นชาย 68 ราย คิดเป็นร้อยละ 51.13 เป็นหญิง 65 ราย คิดเป็นร้อยละ 48.87

อายุ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21-30 ปี จำนวน 68 ราย คิดเป็นร้อยละ 51.13 รองลงมาอายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 22 ราย คิดเป็นร้อยละ 16.54 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 19 ราย คิดเป็นร้อยละ 14.29 และจำนวนน้อยสุดอายุระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 2.26

สถานภาพ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด จำนวน 91 ราย คิดเป็นร้อยละ 68.42 รองลงมาสมรส จำนวน 42 ราย คิดเป็นร้อยละ 31.58 เป็นหม้ายและอยู่ยาร้างไม่มี

ระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จบปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 67 ราย คิดเป็นร้อยละ 50.38 รองลงมาจบ ปวช./ปวส. จำนวน 32 ราย คิดเป็นร้อยละ 24.06 มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 12 ราย คิดเป็นร้อยละ 9.02 และจบปริญญาเอกน้อยสุด จำนวน 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 0.75

อาชีพหลัก พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นนักเรียน/นักศึกษามากที่สุด จำนวน 50 ราย คิดเป็นร้อยละ 37.59 รองลงมาทำธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย จำนวน 32 ราย คิดเป็นร้อยละ 24.06 อยู่องค์กรเอกชน/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 19 ราย คิดเป็นร้อยละ 14.29 และเกษียณอายุจำนวนน้อยสุด 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 4.51

รายได้/เดือน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีรายได้สูงสุด ระหว่าง 10,001-20,000 บาท จำนวน 38 ราย คิดเป็นร้อยละ 28.57 รองลงมาไม่มีรายได้ จำนวน 32 ราย คิดเป็นร้อยละ 24.06 มีรายได้ระหว่าง 20,001-30,000 บาท จำนวน 22 ราย คิดเป็นร้อยละ 16.54 และมีรายได้น้อยสุดระหว่าง 3,001-5,000 บาท จำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 6.02

ตารางที่ 5 พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น

(n=133)

1.จำนวนครั้งที่เดินทางมาท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น (รวมครั้งนี้ด้วย)	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ครั้งแรก	50	37.59
ครั้งที่ 2	50	37.59
มากกว่า 3 ครั้ง	33	24.81
รวม	133	100.00
2. จุดประสงค์หลักในการเดินทางมาเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
เพื่อท่องเที่ยว/พักผ่อน	96	72.18
ทำงาน/ประชุมสัมมนา	5	3.76
เป็นทางผ่านไปจังหวัดอื่น	5	3.76
เยี่ยมญาติ/เพื่อน	24	18.05
อื่นๆ (โปรดระบุ).....	3	2.26
รวม	133	100.00
3. ท่านเดินทางร่วมกับ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
เดินทางคนเดียว	9	6.77
เพื่อน/เพื่อนร่วมงาน	59	44.36
ครอบครัว/ญาติพี่น้อง	35	26.32
แฟน	28	21.05
หน่วยงานที่ทำงานอยู่	2	1.50
อื่นๆ (โปรดระบุ).....	0	0.00
รวม	133	100.00

4. พาหนะที่ใช้ในการเดินทาง	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
เครื่องบิน	2	1.50
รถโดยสารประจำทาง	3	2.26
รถส่วนตัว	123	92.48
รถรับจ้าง	2	1.50
อื่นๆ ระบุ.....	3	2.26
รวม	133	100.00
5. ช่วงเวลาในการเดินทางท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
วันธรรมดา	36	27.07
วันหยุดเสาร์/อาทิตย์	71	53.38
วันหยุดนักขัตฤกษ์/วันหยุดเทศกาลต่างๆ	19	14.29
วันปิดภาคเรียน	7	5.26
รวม	133	100.00
6. ระยะเวลาในการท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
1 วัน	74	55.64
2-3 วัน	52	39.10
มากกว่า 3 วัน	7	5.26
รวม	133	100.00
7. ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ต่ำกว่า 500 บาท/วัน	46	34.59
500 - 1,000 บาท/วัน	58	43.61

7. ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว (ต่อ)	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
1,000 - 1,500 บาท/วัน	23	17.29
มากกว่า 1,500 บาท/วัน	6	4.51
รวม	133	100.00

จากตารางที่ 5 พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่นพบว่า

จำนวนครั้งที่เดินทางมาท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น(รวมครั้งนี้ด้วย) พบว่า นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น มาครั้งแรกและครั้งที่ 2 มีจำนวนเท่ากัน คือ 50 ราย คิดเป็นร้อยละ 37.59 และมาท่องเที่ยวมากกว่า 3 ครั้ง จำนวน 33 ราย คิดเป็นร้อยละ 24.81

จุดประสงค์หลักในการเดินทางมาเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น พบว่า ส่วนใหญ่มาเพื่อท่องเที่ยว/พักผ่อน จำนวน 96 ราย คิดเป็นร้อยละ 72.18 รองลงมาเดินทางมาเยี่ยมญาติ/เพื่อน จำนวน 24 ราย คิดเป็นร้อยละ 18.05 เดินทางมาทำงาน/ประชุมสัมมนา และใช้เป็นทางผ่านไปจังหวัดอื่น จำนวน 5 รายเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 3.76 และไม่ระบุว่าเดินทางมาทำอะไร จำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 2.26

เดินทางร่วมกับ พบว่า ส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวกับเพื่อน/เพื่อนร่วมงาน จำนวน 59 ราย คิดเป็นร้อยละ 44.36 รองลงมาเดินทางมากับครอบครัว/ญาติพี่น้อง จำนวน 35 ราย คิดเป็นร้อยละ 26.32 มาท่องเที่ยวกับแฟน จำนวน 28 ราย คิดเป็นร้อยละ 21.05 เดินทางมาท่องเที่ยวคนเดียว จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 6.77 และมีหน่วยงานที่ทำงานตั้งอยู่ จำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 1.50

พาหนะที่ใช้ในการเดินทาง พบว่า ส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวโดยรถยนต์ส่วนตัว จำนวน 123 ราย คิดเป็นร้อยละ 92.48 รองลงมาเดินทางมาโดยรถโดยสารประจำทางและไม่ระบุการเดินทาง จำนวน 3 รายเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 2.26 และเดินทางมาท่องเที่ยวโดยเครื่องบินและรถรับจ้าง จำนวนเท่ากัน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 1.50

ช่วงเวลาในการเดินทางท่องเที่ยว พบว่า ส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวในวันหยุด เสาร์/อาทิตย์ จำนวน 71 ราย คิดเป็นร้อยละ 53.38 รองลงมาเดินทางมาท่องเที่ยวในวันธรรมดา จำนวน 36 ราย คิดเป็นร้อยละ 27.07 มาท่องเที่ยวในวันหยุดนักขัตฤกษ์/วันหยุดเทศกาลต่างๆ จำนวน 19 ราย คิดเป็นร้อยละ 14.29 และเดินทางมาท่องเที่ยวในช่วงวันปิดภาคเรียน จำนวน 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 5.26

ระยะเวลาในการท่องเที่ยว พบว่า ส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวระยะเวลาภายใน 1 วัน จำนวน 74 ราย คิดเป็นร้อยละ 55.64 รองลงมาเดินทางมาท่องเที่ยวระยะเวลา 2-3 วัน จำนวน 52 ราย คิดเป็นร้อยละ 39.10 และเดินทางมาท่องเที่ยวมากกว่า 3 วัน คิดเป็นร้อยละ 5.26

ค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยว พบว่า ส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางประมาณ 500-1,000 บาท/วัน จำนวน 58 ราย คิดเป็นร้อยละ 43.61 รองลงมาค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ต่ำกว่า 500 บาท/วัน จำนวน 46 ราย คิดเป็นร้อยละ 34.59 ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง 1,000-1,500 บาท/วัน จำนวน 23 ราย คิดเป็นร้อยละ 17.29 และมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางมากกว่า 1,500 บาท/วัน จำนวน 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 4.51

ตารางที่ 6 การรับรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์ หรือลักษณะเฉพาะของอุทยานธรณีขอนแก่น

(n=133)

1. หากกล่าวถึงอุทยานธรณีขอนแก่น ท่านนึกถึงสิ่งใดมากที่สุด	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
รูปปั้นไดโนเสาร์	38	28.57
หลุมขุดค้นกระดูกไดโนเสาร์	14	10.53
ผาชมตะวัน	47	35.34
พิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์	27	20.30
แหล่งเรียนรู้ด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรม(เช่น หมู่บ้านอนุรักษ์ควายไทย,วิถีชีวิตชาวประมงริมเขื่อนอุบลรัตน์,การทำเกลือสินเธาว์ การทอผ้าพื้นถิ่น ฯลฯ	2	1.50
แหล่งเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์และศาสนา(เช่น ศาลเจ้าจอมมนรินทร์,วัดมิ่งเมือง พัฒนาราม วัดหลวงปู่ศุร,วัดป่ากิตติญาณุสรณ์,วัดจันทร์เขมาราม,วัดถ้ำผาเง็ก และวัดจันทาราม ฯลฯ)	5	3.76
รวม	133	100.00
2. ท่านคิดว่าสิ่งที่ดึงดูดใจให้ท่านมาท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่นมากที่สุดคืออะไร	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
สถานที่ท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว	59	44.36
อาหารท้องถิ่น	4	3.01
สถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสวยงามเป็นธรรมชาติ	64	48.12
สินค้าพื้นเมือง/ของฝาก	2	1.50
กิจกรรมและประเพณีวัฒนธรรม	4	3.01
อื่น (โปรดระบุ).....	0	0.00
รวม	133	100.00

3.สถานที่ท่องเที่ยวใดที่ท่านเลือกไปเที่ยวในจังหวัดขอนแก่น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
อุทยานธรณีขอนแก่น (อ.ภูเวียง,อ.เวียงเก่า)	66	49.62
พระธาตุขามแก่น (อ.น้ำพอง)	14	10.53
หมู่บ้านจุงอ่างบ้านโคกสง่า (อ.น้ำพอง)	8	6.02
หมู่บ้านเต่าบ้านกอก (อ.มัญจาคีรี)	3	2.26
พระธาตุ 9 ชั้นวัดหนองแวง (อ.เมืองขอนแก่น)	19	14.29
หินช้างสี (อ.บ้านฝาง)	10	7.52
ถ้ำค้างคาว (อ.ภูผาม่าน)	13	9.77
อื่นๆ (โปรดระบุ)	0	0.00
รวม	133	100.00
4. ก่อนเดินทางมาท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น ท่านได้รับทราบข้อมูลจากสื่อประชาสัมพันธ์จากที่ใด(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
เพื่อน/คนใกล้ชิด	64	48.12
หนังสือ/วารสารการท่องเที่ยว	9	6.77
รีวิวท่องเที่ยว	10	7.52
เว็บไซต์	8	6.02
งานนิทรรศการต่างๆ	1	0.75
แผ่นพับ/โปสเตอร์	5	3.76
โซเชียลมีเดีย เช่น เฟสบุ๊ก/แฟนเพจ	29	21.80
ประชาสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวของจังหวัดขอนแก่น	7	5.26
อื่นๆ ระบุ.....	0	0.00
รวม	133	100.00

5. ท่านประทับใจในสถานที่ท่องเที่ยวของอุทยานธรณีขอนแก่นหรือไม่	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ประทับใจ	132	99.25
ไม่ประทับใจ	1	0.75
รวม	133	100.00
6. ท่านจะเดินทางกลับมาท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่นในครั้งต่อไปหรือไม่	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
กลับมาแน่นอน	127	95.49
ไม่แน่ใจ	6	4.51
ไม่กลับมาอีก	0	0.00
รวม	133	100.00
7. ท่านจะเดินทางกลับมาท่องเที่ยวจังหวัดขอนแก่นในครั้งต่อไปหรือไม่	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
กลับมาแน่นอน	127	95.49
ไม่แน่ใจ	5	3.76
ไม่กลับมาอีก	1	0.75
รวม	133	100.00

จากตารางที่ 6 การรับรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์ หรือลักษณะเฉพาะของอุทยานธรณีขอนแก่น พบว่า

หากกล่าวถึงอุทยานธรณีขอนแก่นท่านนึกถึงสิ่งใดมากที่สุด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะนึกถึงแหล่งท่องเที่ยวผาชมตะวันมากที่สุด จำนวน 47 ราย คิดเป็นร้อยละ 35.34 รองลงมาคือนึกถึงรูปปั้นไดโนเสาร์ จำนวน 38 ราย คิดเป็นร้อยละ 28.57 พิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ จำนวน 27 ราย คิดเป็นร้อยละ 20.30 หลุมขุดค้นกระดูกไดโนเสาร์ จำนวน 14 ราย คิดเป็นร้อยละ 10.53 แหล่งเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์และศาสนา(เช่น ศาลเจ้าจอมมนรินทร์,วัดมิ่งเมืองพัฒนาราม วัดหลวงปู่ธีร์,วัดปากกิตติญาณุสรณ์,วัดจันทร์เขมาราม,วัดถ้ำผาเกิ้ง และวัดจันทร์าราม ฯลฯ) จำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.76 และสถานที่ที่นักท่องเที่ยวนึกถึงน้อยที่สุดคือแหล่งเรียนรู้ด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรม(เช่น หมู่บ้านอนุรักษ์ควายไทย,วิถีชีวิตชาวประมงริมเขื่อนอุบลรัตน์,การทำเกลือสินเธาว์ การทอผ้าพื้นถิ่น ฯลฯ) จำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 1.50

สิ่งที่ดึงดูดใจให้ท่านมาท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่นมากที่สุด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) พบว่า สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้มาท่องเที่ยวคือ สถานที่ท่องเที่ยวมีความสวยงามเป็นธรรมชาติ จำนวน 64 ราย คิดเป็นร้อยละ 48.12 รองลงมาคือเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว จำนวน 59 ราย คิดเป็นร้อยละ 44.36 สิ่งที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวอีกอย่างคือ อาหารท้องถิ่น และกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรม จำนวน 4 ราย เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 3.01 และสิ่งที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวน้อยสุดคือสินค้าพื้นเมือง/ของฝาก จำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 1.50

สถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเลือกไปเที่ยวในจังหวัดขอนแก่น(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) พบว่าสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่เลือกเที่ยวในจังหวัดขอนแก่นมากที่สุด คืออุทยานธรณีขอนแก่น (อ.ภูเวียง, อ.เวียงเก่า) จำนวน 66 ราย คิดเป็นร้อยละ 49.62 รองลงมาพระธาตุ 9 ชั้นวัดหนองแวง(อ.เมืองขอนแก่น) จำนวน 19 ราย คิดเป็นร้อยละ 14.29 พระธาตุขามแก่น (อ.น้ำพอง) จำนวน 14 ราย คิดเป็นร้อยละ 10.53 ถ้ำค้างคาว(อ.ภูผาม่าน) จำนวน 13 ราย คิดเป็นร้อยละ 9.77 หินช้างสี (อ.บ้านฝาง) จำนวน 10 ราย คิดเป็นร้อยละ 7.52 หมู่บ้านจุงอาจบ้านโคกสง่า (อ.น้ำพอง) จำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 6.02 และสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวไปเที่ยวในจังหวัดขอนแก่นน้อยที่สุด คือ หมู่บ้านเต่าบ้านกอก (อ.มัญจาคีรี) จำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 2.26

ก่อนเดินทางมาท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น ได้รับทราบข้อมูลจากสื่อประชาสัมพันธ์ใดมากที่สุด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) พบว่า นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่นมากที่สุด คือจากเพื่อน/คนใกล้ชิด จำนวน 64 ราย คิดเป็นร้อยละ 48.12 รองลงมาจากโซเชียลมีเดีย เช่น เฟสบุ๊ก/แฟนเพจ จำนวน 29 ราย คิดเป็นร้อยละ 21.80 การรีวิวของนักท่องเที่ยว จำนวน 10 ราย คิดเป็นร้อยละ 7.52 จากหนังสือ/วารสารการท่องเที่ยว จำนวน 9 ราย คิดเป็นร้อยละ 6.77 จากเว็บไซต์ จำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 6.02 จากประชาสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวจังหวัดขอนแก่น จำนวน 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 5.26 จากแผ่นพับ/โปสเตอร์ จำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.76 และจากงานนิทรรศการต่างๆ น้อยที่สุด จำนวน 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 0.75

ความประทับใจในสถานที่ท่องเที่ยวของอุทยานธรณีขอนแก่น พบว่า นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่นส่วนใหญ่มีความประทับใจมากที่สุด จำนวน 132 ราย คิดเป็นร้อยละ 99.25 และมีความไม่ประทับใจในสถานที่ท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น จำนวน 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 0.75

นักท่องเที่ยวจะเดินทางกลับมาท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่นครั้งต่อไป พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเดินทางกลับมาท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่นในครั้งต่อไป จำนวน 127 ราย คิดเป็นร้อยละ 95.49 และไม่แน่ใจว่าจะกลับมาท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่นอีก จำนวน 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 4.51

นักท่องเที่ยวจะเดินทางกลับมาท่องเที่ยวจังหวัดขอนแก่นครั้งต่อไป พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเดินทางกลับมาท่องเที่ยวจังหวัดขอนแก่นอีกครั้ง จำนวน 127 ราย คิดเป็นร้อยละ 95.49 รองลงมาไม่แน่ใจว่าจะกลับมาเที่ยวจังหวัดขอนแก่นอีก จำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.76 และจะไม่กลับมาท่องเที่ยวที่จังหวัดขอนแก่นอีก จำนวน 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 0.75

4.2 แนวทางการสร้างอัตลักษณ์ชุมชนและการจัดการท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น

แนวทางสร้างอัตลักษณ์ชุมชน โดยนำผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนในอำเภอเวียงเก่า อำเภอภูเวียง ตลอดจนชาวขอนแก่น นั่นคือ "การทอผ้ามัดหมี่" ซึ่งเป็นงานฝีมือที่ได้รับการยอมรับในระดับโลกโดยสภา หัตถกรรมโลกได้ประกาศรับรองให้จังหวัดขอนแก่นเป็นเมืองหัตถกรรมโลก แห่งผ้ามัดหมี่ (WCC-World Craft City for Ikat (Mudmee)) ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ ดังนั้น องค์การบริหารส่วนจังหวัด ร่วมกับศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ ขอนแก่น, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และหน่วยงาน อื่นที่เกี่ยวข้อง ได้ดำเนินงานภายใต้โครงการอุทยานธรณีขอนแก่นสู่อุทยานธรณีโลกของยูเนสโก เพื่อส่งเสริมให้มีการนำอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่นมาสร้างสรรค์ลายผ้ามัดหมี่ สร้างมูลค่าให้กับ

ผ้าไหมหมีขอนแก่นอีกทั้งยังเป็นการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างมรดกทางธรณีวิทยาและมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นสามารถตอบ โจทย์ตามตัวชี้วัดการเป็นอุทยานธรณีโลกของยูเนสโก และการเป็นเมืองหัตถกรรมโลกแห่งผ้าไหมของจังหวัดขอนแก่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ที่สำคัญเป็นการยกระดับการพัฒนาและต่อยอดความคิดสร้างสรรค์ของคนในท้องถิ่น นำไปสู่การสร้างรายได้ให้ชุมชน อีกทั้งเป็นการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยาและการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่นได้อีกด้วย ซึ่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นมีแนวทางในการดำเนินงานการสร้างอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น(Khon Kaen Geopark) มีการเตรียมความพร้อมของโครงการ มีการประชุมคณะกรรมการฯ และคณะทำงานโครงการ โดยทำการเปิดรับสมัครกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ

1. ลงนามบันทึกความเข้าใจ(MOU)การส่งเสริมอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น เชื่อมโยงเมืองหัตถกรรมโลกแห่งผ้าไหม ส่วนราชการ หน่วยงานเอกชน ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น ศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ ขอนแก่น พัฒนาชุมชนจังหวัดขอนแก่น วัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น อำเภอยางตลาด/ อำเภอกุฉินารายณ์ และสมาคมสตรีนักธุรกิจและวิชาชีพแห่งประเทศไทย จังหวัดขอนแก่น

2. อบรมเชิงปฏิบัติการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสร้างสรรค์ลายผ้าไหมอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น

3. อบรมเชิงปฏิบัติการสร้างสรรค์ลายผ้าไหมอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าไหมในอำเภอยางตลาด และ อำเภอกุฉินารายณ์

4. กลุ่มดำเนินการทอผ้าไหมมัดหมี่อัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น โดยมีวิทยากรให้คำปรึกษาและลงกลุ่มอย่างใกล้ชิด

5. จัดประกวดผ้าไหมแบบออกไปตัดเย็บชุดที่จะใช้ในการประกวดโดยนางแบบกิตติมศักดิ์ที่มีชื่อเสียงในจังหวัดขอนแก่น

6. จัดทำแผนพับข้อมูลโครงการและลายผ้าไหมแบบ จัดนิทรรศการเพื่อเตรียมการประกวดผ้าไหมมัดหมี่อัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น

7. จัดกิจกรรมประกวดผ้าไหมมัดหมี่อัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง การประกวดลายผ้า และแฟชั่นดีไซน์

ผ้าไหมอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น (Khon Kaen Geo park)

(1) อัตลักษณ์ของลวดลายมัดหมี่ จะประกอบด้วย

- ลวดลายสามารถสื่อถึงอัตลักษณ์ของอุทยานธรณีขอนแก่น(Khon Kaen Geo park)
- การออกแบบ สีที่ใช้ และความลงตัว
- ความคมชัดและโดดเด่นของลายผ้า
- ความคิดสร้างสรรค์

(2) ความสม่ำเสมอของสีและเนื้อผ้า

- ความสม่ำเสมอของสีผ้า
- ความแน่นของเนื้อผ้าและความละเอียดในการทอผ้า
- วัสดุที่นำมาทอ

(3) ความเรียบร้อยของผืนผ้า

- ขนาดและความสมดุลของผ้า
- ความสวยงามและประณีต

ผ้าลายอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น

- (1) ความคิดสร้างสรรค์ ,เอกลักษณ์ของจังหวัดขอนแก่น
- (2) ลวดลาย สีที่ใช้ และความลงตัวในการตกแต่งชุดสวมใส่
- (3) ความเป็นอัตลักษณ์ของลายผ้า
- (4) ความคมชัดและความโดดเด่นของชุดสวมใส่
- (5) สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

4.3 แนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนด้วยอัตลักษณ์ชุมชนของอุทยานธรณีขอนแก่น

อุทยานธรณีขอนแก่น (Khon Kaen Geopark) เป็นพื้นที่ที่รวมแหล่งธรณีวิทยาและสภาพภูมิประเทศที่มีความสำคัญทางธรณีวิทยา โดยมีการบริหารจัดการแบบองค์รวม ซึ่งประกอบด้วย การคุ้มครองหรือการอนุรักษ์ การให้การศึกษา และการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งยังต้องมีการเชื่อมโยงทางธรณีวิทยากับทรัพยากรด้านอื่นๆ ในพื้นที่ เช่น ธรรมชาติวิทยา วัฒนธรรม และมรดกด้านอื่นๆ ที่จับต้องไม่ได้ ที่สำคัญคือเกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน **หุบเขาภูเวียง** จังหวัดขอนแก่น สภาพภูมิประเทศเป็นเทือกเขาสูงมีลักษณะแปลกตาเป็นภูเขารูปแอ่งกระทะ ล้อมรอบไปด้วยภูเขารูปวงแหวน 2 ชั้น มีที่ราบลุ่มตอนกลาง และมีทางเข้าออกเพียงทางเดียว ได้ถูกขนานนามว่า “หุบเขาไดโนเสาร์” เป็นแหล่งค้นพบฟอสซิลไดโนเสาร์แห่งแรกของประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ.2519 เริ่มขึ้นจากการค้นหาแร่ยูเรเนียมของกรมทรัพยากรธรณี นำไปสู่การค้นพบไดโนเสาร์สกุลใหม่ของโลกถึง 5 สายพันธุ์ นอกจากนั้นยังมีการค้นพบฟอสซิลสัตว์อื่นอีกมากมาย นอกจากจะเป็นแหล่งทรัพยากรธรณีที่สำคัญในระดับโลกแล้วยังเป็นแหล่งนิเวศวิทยา แหล่งโบราณคดีและศิลปวัฒนธรรมอีกมากมาย อาทิเช่น อุทยานแห่งชาติภูเวียง, ป่าชุมชนโคกภูตากา, อ่างเก็บน้ำเขื่อนอุบลรัตน์, แหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ สมัยทวารวดีและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น, ศาสนสถานและสถานที่ศักดิ์สิทธิ์อันเป็นที่เคารพนับถือของผู้คน ตลอดจนวิถีชีวิตของชาวอีสานที่สืบทอดกันมาหลายชั่วคน

สภาพการท่องเที่ยว“อุทยานธรณีขอนแก่น” (KhonKaen Geo Park) เป็นการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติมีพื้นที่ที่รวมแหล่งธรณีวิทยาและสภาพภูมิประเทศที่มีความสำคัญทางธรณีวิทยา โดยมีการบริหารจัดการแบบองค์รวมซึ่งประกอบด้วย การคุ้มครองหรือการอนุรักษ์ การให้การศึกษา และการพัฒนาอย่างยั่งยืน จุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ คือฟอสซิลไดโนเสาร์ ที่ค้นพบ จำนวน 5 สกุล คือ (1) ภูเวียงโกซอร์ส สิริธรเน (2) สยามโมไทรันนัส อีสานเอนซิส 3) สยามโมซอร์ส สุธีธรณี (4) กิรินิมัส ขอนแก่นเอสซิส 5) ภูเวียงเวนเตอร์ แยมินิยม เป็นทั้งสายพันธุ์กินพืชและกินเนื้อ อุทยานธรณีขอนแก่นมีความอุดมสมบูรณ์มีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงาม แหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตคนในชุมชน มีประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น มีกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย คือ กลุ่มอาชีพการทอผ้าพื้นเมืองย้อมสีจากหินภูเขา “ผ้าธรณี” เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น กลุ่มจักสานไม้ไผ่ กลุ่มแปรรูปอาหาร ถนอมอาหาร กลุ่มหัตถกรรม เป็นของคนในชุมชนที่รวมตัวกัน มีสัญลักษณ์เฉพาะถิ่น คือรูปไดโนเสาร์ เป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชน มีประเพณีวัฒนธรรมโดยเน้นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเชิงธรณีวิทยา การจัดการท่องเที่ยวเป็นรูปแบบของคณะกรรมการ และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และส่วนราชการที่เข้ามาดูแลร่วมกัน ในพื้นที่อุทยานธรณีขอนแก่น(อำเภอภูเวียงเก่า และอำเภอภูเวียง) มีแหล่งเรียนรู้ด้านวิถีชีวิตและหัตถกรรม นักท่องเที่ยวมาเที่ยวสามารถเดินทางไป-กลับได้ภายในวันเดียว ส่วนใหญ่เดินทางมาโดยรถยนต์ส่วนตัว เพราะนักท่องเที่ยวส่วนมากเป็นคนในพื้นที่จังหวัดขอนแก่นและจังหวัดใกล้เคียง สามารถเดินทางไปเช้า เย็นกลับได้ภายในหนึ่งวัน นักท่องเที่ยวจะมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ คู่มือวิถีชีวิตของชาวบ้านที่ทำอาชีพการทำบ่อเกลือสินเธาว์บ้านบ่อ กลุ่มอาชีพทอผ้าฝ้ายย้อมสีหินจากภูเขาเป็นหัตถกรรมพื้นถิ่นบ้านโคกม่วง หมู่บ้านผ้าไหมบ้านสวนกล้วย หมู่บ้านวัฒนธรรมบ้านหินร่อง และศูนย์เรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่ เช่น ไร่แทนคุณแผ่นดินสวนธรรมจักร และไร่เวียงชมพู สถานที่ด้านประวัติศาสตร์และด้านศาสนาที่สำคัญ ได้แก่ ศาลเจ้าจอมมนรินทร์

ตั้งอยู่ตรงปากช่องทางเข้าออกหุบเขาภูเวียง วัดมิ่งเมืองพัฒนาราม วัดป่ากิตติญาณุสรณ์ จัดจันท์เขาราม วัดถ้ำผาเกิ้ง และวัดจันทาราม เป็นต้น

การพัฒนาอัตลักษณ์ ผ้ามัดหมี่ เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนมีส่วนสำคัญที่จะทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ เกิดคุณค่าเกิดความภาคภูมิใจซึ่งได้แก่ ความคิดที่เกิดจากการจินตนาการจากสภาพแวดล้อมที่มีอยู่ในสังคม ความรู้ที่เกิดจากภูมิความรู้ที่ได้จากการทดสอบทดลองหลายครั้งจนได้ความรู้ที่แท้จริง ความเชื่อถืออันเป็น พื้นฐานในการดำรงชีวิตที่มีบาปบุญคุณโทษ และจิตวิญญาณเข้ามาเกี่ยวข้อง ค่านิยมที่คนในสังคมให้การยกย่องเชิดชูว่าเป็นสิ่งดีงาม ควรค่าแก่การอนุรักษ์ให้มีการสืบทอดแก่ลูกหลาน ความเห็นที่เกิดจากพิจารณา รอบคอบจากชุมชน จนเกิดการยอมรับด้วยความจริงใจ ความสามารถอันเกิดจากพรสวรรค์หรือจากการ ฝึกฝนจนสามารถแก้ปัญหาของชุมชนได้ ความฉลาดไหวพริบการแก้ไขเช่นกัน ย่อมเกิดขึ้นจากจินตนาการ ความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ และค่านิยม การสั่งสมประสบการณ์ จนสามารถสร้างองค์ความรู้และสังเคราะห์ใหม่ให้มีความก้าวหน้าและนำมาใช้งานได้ดีมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น เมื่อมนุษย์เป็นผู้สร้างวัฒนธรรมประเพณี และบรรพบุรุษเป็นผู้สะสมซึ่งถือว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสังคมที่มาจากอดีต และได้มีการสืบทอดจนถึงปัจจุบัน อาจมีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสังคมและวิถีชีวิตของคนรุ่นปัจจุบันเพื่อเป็นประโยชน์กับตนเองและ/หรือส่วนรวม บางชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นมากมายแตกต่างกันไปแล้วแต่บริบทของชุมชนนั้นๆ ดังนั้นผู้รู้หรือผู้ถ่ายทอดก็ย่อมต้องการผู้สืบทอดภูมิปัญญาอัตลักษณ์ของท้องถิ่นเพื่อที่จะรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ให้สูญหายไปเป็นอัตลักษณ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่สืบทอดกันจากรุ่นสู่รุ่นต่อไป

4.4 แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ผ้ามัดหมี่สร้างมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นภายใต้อุทยานธรณีขอนแก่น

ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนในอำเภอเวียงเก่า อำเภอภูเวียง ตลอดจนชาวขอนแก่น นั่นคือ "การทอผ้ามัดหมี่" ซึ่งเป็นงานฝีมือที่ได้รับการยอมรับในระดับโลกเพื่อส่งเสริมให้มีการนำอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่นมาสร้างสรรค์ลายผ้ามัดหมี่สร้างมูลค่าให้กับผ้ามัดหมี่ขอนแก่นอีกทั้งยังเป็นการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างมรดกทางธรณีวิทยาและมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นสามารถตอบโจทย์ตามตัวชี้วัดการเป็นอุทยานธรณีโลกของยูเนสโก(UNESCO) และการเป็นเมืองหัตถกรรมโลกแห่งผ้าไหมมัดหมี่ของจังหวัดขอนแก่นได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สำคัญเป็นการยกระดับการพัฒนาและต่อยอดความคิดสร้างสรรค์ของคนในท้องถิ่นนำไปสู่การสร้างรายได้ให้ชุมชนอีกทั้งเป็นการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา และการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่นให้เป็นที่รู้จักและแพร่หลายทั้งในด้านการท่องเที่ยวชุมชนผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นของฝากและของที่ระลึกที่ทำจากกลุ่ม ชุมชนในพื้นที่ที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ลวดลายบนผืนผ้ามัดหมี่" ส่วนใหญ่ที่นิยมทอกันมักเป็นลวดลายของภูมิปัญญาโบราณที่สืบทอดมาตั้งแต่สมัยคนรุ่นปู่ย่าตายาย การจะคิดสร้างสรรค์ลายผ้าใหม่ๆ ไม่ค่อยมีปรากฏมากนัก การริเริ่มสร้างลายผ้ามัดหมี่ใหม่ของจังหวัดขอนแก่น ซึ่งใช้ชื่อว่า “ลายแคนแก่นคูณ” ซึ่งจะใช้สร้างอัตลักษณ์ที่ชัดเจนมากขึ้นให้กับจังหวัดในฐานะนครมัดหมี่โลก จึงเป็นภาพสะท้อนใหม่ของการสร้างสรรค์ที่ผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาโบราณ การสร้างอัตลักษณ์ที่อาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมจากชุมชน ที่เชื่อมโยงการยกระดับและพัฒนาเมือง ซึ่งคล้ายแนวทางการอนุรักษ์ของเมืองที่มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมหลายๆเมืองในโลก ที่ค้นหาและต่อยอดอัตลักษณ์ของเมืองผ่านการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมหลักของเมือง

สำหรับขอนแก่น เป็นเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยที่การทำผ้ามัดหมี่เป็นศิลปะการทอผ้าพื้นเมืองชนิดหนึ่งที่ยึดทำกันมานาน ชาวบ้านจะใช้เวลารว่างจากการทำนาและการเก็บเกี่ยวมาทอผ้าไว้ในครัวเรือน หรือทอผ้าเอาไว้ใช้ในงานประเพณีต่างๆ กระทั่งในยุคหลังๆ มีการนำผ้าที่เหลือใช้เองมาจำหน่าย จนหลายพื้นที่การทอผ้ากลายเป็นรายได้หลักแทนการทำนาอาชีพแต่ดั้งเดิม อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น เป็นหนึ่งในอำเภอที่ขึ้นชื่อเรื่อง “ผ้าไหมมัดหมี่” และ “ช่างทอผ้า” ความเป็นมาเริ่มจากการทอผ้าใช้เองในครัวเรือน

ก่อนจะมีการรวมกลุ่มทำขายและพัฒนาจนกลายมาเป็น “ผ้าไหมมัดหมี่” ที่โด่งดัง กระทั่งล่าสุด ขอนแก่นได้รับการประกาศอย่างเป็นทางการจากสภาหัตถกรรมโลกให้เป็น “เมืองแห่งผ้าไหมมัดหมี่” หรือ “นครแห่งผ้าไหมมัดหมี่” โดยในการให้การรับรองพิจารณาจากข้อมูลเชิงประวัติความเป็นมาของการทอผ้าไหมมัดหมี่ วัตถุประสงค์ที่ใช้ มาตรฐาน และการยอมรับใน “ผ้าไหมมัดหมี่” ของเมืองขอนแก่น การตื่นตัวอีกครั้งในวงการผ้าทอ และนี่เป็นอีกตัวอย่างของการใช้ทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) เป็นตัวกลางสำคัญในการเชื่อมความคิดสร้างสรรค์กับระบบเศรษฐกิจบนอัตลักษณ์ที่สร้างคุณค่าใหม่ให้กับงานทำด้วยมือ (craft) และรากวัฒนธรรมของท้องถิ่น

ในข้อมูลประวัติและความเป็นมา ขอนแก่นมีวัฒนธรรมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมมายาวนาน ทำให้ปัจจุบันเมืองแห่งนี้แหล่งผลิตวัตถุดิบอย่างเส้นไหมแหล่งใหญ่ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีศักยภาพในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ซึ่งมีกลุ่มผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นลำดับ 4 ของประเทศ หรือประมาณกว่า 8,565 ราย แบ่งเป็นเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม สาวไหม และทอผ้าไหม 5,152 ราย ผู้ประกอบการทอผ้าไหม 2,382 ราย ผู้ประกอบการทอผ้า ฟอกผ้า และย้อมสี 644 ราย ร้านค้าจำหน่ายผ้าไหมและผลิตภัณฑ์จากหม่อนไหมที่ขึ้นทะเบียนไว้ จำนวน 38 ร้าน และเป็นแหล่งผลิตผ้าไหมที่สามารถผลิตผ้าไหมในแต่ละปีได้ไม่น้อยกว่า 150,000 เมตร ว่ากันว่า การที่ผ้าทอมือของขอนแก่นเติบโตเป็นเพราะเสน่ห์ของไหมมัดหมี่ที่แตกต่างจากที่อื่น ซึ่งเกิดจากความเฉพาะตัวของวิธีการมัดหมี่ และเทคนิคการทอที่ทำให้เกิดเอกลักษณ์ “ความเป็นชิ้นเดียวในโลก” ในทางเทคนิควิธีการทอแบบดั้งเดิมยังทำให้เกิดรอยซึมของสีที่วิ่งไปบนลวดลายที่ถูกมัด ที่ถึงแม้จะใช้ความแม่นยำในการทอมากแค่ไหนก็จะเกิดความเหลื่อมบนสีของเส้นไหม ซึ่งให้ความรู้สึกของความเป็นงานทำมือสุดมหัศจรรย์

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การติดตามและประเมินผล “โครงการพัฒนาอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น(Khon Kaen Geo park)เชื่อมโยงเมืองหัตถกรรมโลกแห่งผ้าไหมมัดหมี่(World Craft City for Ikat (Mudmee)) ภายใต้โครงการอุทยานธรณีขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ 2565 เป็นการติดตามและประเมินผลเชิงปริมาณ เพื่อนำที่ได้จากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และนักท่องเที่ยว มีข้อคิดเห็นของกลุ่มตลอดจนข้อเสนอแนะในการพัฒนาอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น รวมถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น ด้วยแนวทางการพัฒนาจากล่างขึ้นบน(Bottom Up Approach) ภายใต้โครงการพัฒนาอุทยานธรณีขอนแก่น (KhonKaen Geo park) เก็บรวบรวมข้อมูลประเมินผล ความพึงพอใจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยว อุทยานธรณีขอนแก่น สามารถสรุป อภิปรายผล และมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.1 วัตถุประสงค์ของการติดตามและประเมินผล

- 1.1 เพื่อทราบแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ชุมชนและการจัดการท่องเที่ยวชุมชน
- 1.2 เพื่อทราบปัญหาและการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานธรณีขอนแก่น
- 1.3 เพื่อทราบแนวทางในการจัดการเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนด้วยอัตลักษณ์ชุมชนตามหลัก
- 1.4 เพื่อทราบความพึงพอใจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน
- 1.5 เพื่อต้องการทราบแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ผ้าไหมมัดหมี่มาสร้างมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นภายใต้“อุทยานธรณีขอนแก่น”(KhonKaen Geo Park)

5.2 แนวทางและวิธีการประเมินผล

ศึกษารายละเอียดการประเมินจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้าใจรายละเอียดในแต่ละขั้นตอน กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน ในส่วนของแบบสอบถามโดยพิจารณาข้อมูลที่กำหนดไว้ในโปรแกรมแล้วเลือกใช้วัตถุประสงค์ที่เหมาะสม ทั้งนี้ได้มีการเพิ่มเติม ปรับปรุงวัตถุประสงค์เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการบางประการ กำหนดประเด็นประเมินแบบสอบถาม โดยพิจารณาข้อมูลจากข้อเท็จจริงแล้วเลือกใช้ประเด็นที่เหมาะสม เพื่อให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการติดตามประเมินผลโครงการและพัฒนาเครื่องมือประเมินคือแบบสอบถาม (ปลายเปิด-ปิด)

5.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการ และกลุ่มนักท่องเที่ยว ที่เข้ามาท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานธรณีขอนแก่น

5.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการติดตามประเมินผล

เครื่องมือที่ใช้ในการติดตามประเมินผลคือแบบสอบถาม (ปลายเปิด-ปิด) แบ่งออกเป็น 2 ชุด ดังนี้

1. **กลุ่มแรก** กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม มีทั้งหมด 3 ส่วน ดังนี้
 - ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ส่วนที่ 2 ความพึงพอใจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่อผลการดำเนินงานโครงการ
 - ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น
2. **กลุ่มที่ 2** กลุ่มนักท่องเที่ยว เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ มีทั้งหมด 4 ส่วน ดังนี้
 - ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

- ส่วนที่ 2 พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น
- ส่วนที่ 3 การรับรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์ หรือลักษณะเฉพาะของอุทยานธรณีขอนแก่น
- ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

5.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม ทั้ง 2 กลุ่ม ดำเนินการแจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวม ณ สถานที่อุทยานธรณีขอนแก่น โดยลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน นักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปในสถานที่ดำเนินโครงการในพื้นที่ (อำเภอภูเวียง อำเภอเวียงเก่า)รวมทั้งการถ่ายภาพการดำเนินงานในพื้นที่โครงการ

5.3 สรุปผลการติดตามและประเมินผล

5.3.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล (กลุ่มวิสาหกิจชุมชน)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น จำนวน 85 ราย เป็นเพศหญิง จำนวน 53 ราย (ร้อยละ 62.35) และเป็นเพศชาย จำนวน 32 ราย (ร้อยละ 37.65) มีอายุระหว่าง 21-30 ปี และ 51-60 ปี มากสุด จำนวน 22 รายเท่ากัน (ร้อยละ 25.88 เท่ากัน) รองลงมา มีอายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 18 ราย (ร้อยละ 21.18) มีสถานภาพสมรส จำนวน 57 ราย (ร้อยละ 67.06) สถานะโสด จำนวน 25 ราย (ร้อยละ 29.41) เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 70 ราย (ร้อยละ 82.35) มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 26 ราย (ร้อยละ 30.59) รองลงมาได้แก่ ปริญญาตรี จำนวน 22 ราย (ร้อยละ 25.88) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวน 29 ราย (ร้อยละ 34.12) รองลงมา รับจ้างทั่วไป จำนวน 25 ราย (ร้อยละ 29.41) ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย จำนวน 17 ราย (ร้อยละ 20.00) ส่วนใหญ่เข้าร่วมกลุ่มวิสาหกิจอยู่ ระหว่าง 2-3 ปี จำนวน 34 ราย (ร้อยละ 40.00) เข้าร่วมกลุ่มวิสาหกิจอยู่ระหว่าง 4-5 ปี จำนวน 18 ราย (ร้อยละ 21.18) ร่วมกลุ่มน้อยกว่า 1 ปี จำนวน 16 ราย (ร้อยละ 18.82) อยู่ระหว่าง 3-4 ปี จำนวน 11 ราย (ร้อยละ 12.94) และมากกว่า 5 ปี ขึ้นไป จำนวน 6 ราย (ร้อยละ 7.06)

5.3.2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล (นักท่องเที่ยว)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวนทั้งสิ้น 133 ราย เป็นชาย 68 ราย (ร้อยละ 51.13) และเป็นหญิง 65 ราย (ร้อยละ 48.87) มีอายุระหว่าง 21-30 ปี จำนวน 68 ราย (ร้อยละ 51.13) รองลงมาอายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 22 ราย (ร้อยละ 16.54) มีสถานภาพโสด จำนวน 91 ราย (ร้อยละ 68.42) รองลงมาสมรส จำนวน 42 ราย (ร้อยละ 31.58) จบปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 67 ราย (ร้อยละ 50.38) รองลงมาจบ ปวช./ปวส. จำนวน 32 ราย (ร้อยละ 24.06) เป็นนักเรียน/นักศึกษามากที่สุด จำนวน 50 ราย (ร้อยละ 37.59) รองลงมาทำธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย จำนวน 32 ราย (ร้อยละ 24.06) มีรายได้ต่อเดือนสูงสุด ระหว่าง 10,001-20,000 บาท จำนวน 38 ราย (ร้อยละ 28.57) รองลงมาไม่มีรายได้ จำนวน 32 ราย (ร้อยละ 24.06) มีรายได้ระหว่าง 20,001-30,000 บาท จำนวน 22 ราย (ร้อยละ 16.54)

5.3.3 ความพึงพอใจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น

นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการพัฒนาอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น เชื่อมโยงเมืองหัตถกรรมโลกแห่งผ้าไหมมัดหมี่ ภายใต้โครงการ “อุทยานธรณีขอนแก่น” (Khon Kaen Geo Park) ตามลำดับดังนี้

1. ร้อยละ 94.40 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความพึงพอใจในการพัฒนาอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่นมีความเหมาะสมที่จะเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดขอนแก่น
2. ร้อยละ 94.20 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความพึงพอใจส่วนราชการ ภาครัฐ ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมกับกลุ่มชุมชนในการพัฒนาอัตลักษณ์

3. ร้อยละ 93.60 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความพึงพอใจในการพัฒนาอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น
4. ร้อยละ 93.20 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความพึงพอใจในการดำเนินงานที่ก่อให้เกิดการพัฒนาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้มีอัตลักษณ์เฉพาะ
5. ร้อยละ 92.40 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความพึงพอใจในการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอัตลักษณ์และเป้าหมายที่ชุมชนกำหนด
6. ร้อยละ 92.20 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความพึงพอใจในการกำหนดแนวทางพัฒนาอัตลักษณ์โดยมีแผนงานรองรับชัดเจนเป็นรูปธรรม
7. ร้อยละ 92.20 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความพึงพอใจที่มีการกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเพื่อสร้างอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น
8. ร้อยละ 92.00 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความพึงพอใจที่มีการสนับสนุนทรัพยากรในการดำเนินงานสร้างอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น
9. ร้อยละ 92.00 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความพึงพอใจในการเปิดโอกาสให้กลุ่มชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเกี่ยวกับอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น
10. ร้อยละ 92.00 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับอัตลักษณ์ของอุทยานธรณีขอนแก่น
11. ร้อยละ 91.81 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความพึงพอใจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีคุณลักษณะที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น
12. ร้อยละ 91.81 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความพึงพอใจในการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาอัตลักษณ์อย่างชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้
13. ร้อยละ 91.60 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความพึงพอใจในการสร้างอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศ
14. ร้อยละ 91.60 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความพึงพอใจในการกำหนดแผนการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของอุทยานธรณีขอนแก่น
15. ร้อยละ 91.60 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความพึงพอใจมีผลการดำเนินงานสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มวิสาหกิจที่ก่อให้เกิดประโยชน์หรือสร้างคุณค่าต่อสังคม

5.3.4 แนวทางการสร้างอัตลักษณ์ชุมชนและการจัดการท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น

จังหวัดขอนแก่นได้ประกาศจัดตั้งอุทยานธรณีขอนแก่น(Khon Kaen Geopark) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 โดยมีพื้นที่หลักครอบคลุมอุทยานแห่งชาติภูเวียง พื้นที่อำเภอเวียงเก่าและอำเภอภูเวียงและพื้นที่รองรับการพัฒนา อีก 7 อำเภอด้านตะวันตกของจังหวัดขอนแก่น ซึ่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นได้รับมอบหมายให้เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนอุทยานธรณีขอนแก่นร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนในพื้นที่จนประสบความสำเร็จได้รับการประกาศรับรองเป็นอุทยานธรณีประเทศไทย ตั้งแต่วันที่ 28 ตุลาคม 2563 ปัจจุบันอยู่ระหว่างการสมัครขอรับการประเมินเป็นอุทยานธรณีโลกของ ยูเนสโก (UNESCO Global Geo park) สำหรับตัวชี้วัดการเป็นอุทยานธรณีโลกของยูเนสโกประกอบด้วย 5 ด้านหลักได้แก่ (1) ธรณีวิทยาและภูมิประเทศ (2) โครงสร้างการบริหารจัดการ (3) การสื่อสารและ การให้ความรู้ (4) การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยาและ (5) การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างยั่งยืน โดยต้องดำเนินการภายใต้หลักการสำคัญ 3 ประการได้แก่ การทำงานจากล่างขึ้นบน (Bottom-up Approach) การสร้างเครือข่าย (Networking) และการสร้างนวัตกรรม (Innovation) มุ่งบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ 17 ประการ

(Sustainable Development Goals) เมื่อพิจารณาประเด็น ตัวชี้วัดที่ 5 การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ใจความหลักว่าด้วยการส่งเสริมงานฝีมือของท้องถิ่น รวมถึงความพยายามเพื่อสร้างสรรค์และส่งเสริมผลิตภัณฑ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยาของท้องถิ่น โดยตัวชี้วัดด้านนี้มุ่งผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นด้วยการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้มีความเชื่อมโยงกับอุทยานธรณี ซึ่งจะสามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

สำหรับแนวทางสร้างอัตลักษณ์ชุมชน โดยนำผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนในอำเภอเวียงเก่า อำเภอภูเวียง ตลอดจนชาวขอนแก่น นั่นคือ "การทอผ้ามัดหมี่" ซึ่งเป็นงานฝีมือที่ได้รับการยอมรับในระดับโลกโดยสภา หัตถกรรมโลกได้ประกาศรับรองให้จังหวัดขอนแก่นเป็นเมืองหัตถกรรมโลกแห่งผ้ามัดหมี่ (WCC-World Craft City for Ikat (Mudmee)) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 ดังนั้น องค์การบริหารส่วนจังหวัด ร่วมกับศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ ขอนแก่น, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และหน่วยงาน อื่นที่เกี่ยวข้อง ได้ดำเนินการเป็นการดำเนินงานภายใต้โครงการอุทยานธรณีขอนแก่นสู่อุทยานธรณีโลกของยูเนสโก เพื่อส่งเสริมให้มีการนำอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่นมาสร้างสรรค์ลายผ้ามัดหมี่ สร้างมูลค่าให้กับผ้ามัดหมี่ขอนแก่น อีกทั้งยังเป็นการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างมรดกทางธรณีวิทยาและมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นสามารถตอบ โจทย์ตามตัวชี้วัดการเป็นอุทยานธรณีโลกของยูเนสโก และการเป็นเมืองหัตถกรรมโลกแห่งผ้ามัดหมี่ของจังหวัดขอนแก่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ที่สำคัญเป็นการยกระดับการพัฒนาและต่อยอดความคิดสร้างสรรค์ของคนในท้องถิ่น นำไปสู่การสร้างรายได้ให้ชุมชน อีกทั้งเป็นการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยาและการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่นได้อีกด้วย ซึ่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นมีแนวทางในการดำเนินการสร้างอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น(Khon Kaen Geopark) มีการเตรียมความพร้อมของโครงการ มีการประชุม คณะกรรมการฯ และคณะทำงานโครงการ โดยทำการเปิดรับสมัครกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ

1. ลงนามบันทึกความเข้าใจ(MOU)การส่งเสริมอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น เชื่อมโยงเมืองหัตถกรรมโลกแห่งผ้ามัดหมี่ ส่วนราชการ หน่วยงานเอกชน ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น ศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ ขอนแก่น พัฒนาชุมชนจังหวัดขอนแก่น วัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น อำเภอเวียงเก่า/ อำเภอภูเวียง และสมาคมสตรีนักธุรกิจและวิชาชีพแห่งประเทศไทย จังหวัดขอนแก่น

2. อบรมเชิงปฏิบัติการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสร้างสรรค์ลายผ้ามัดหมี่อัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น

3. อบรมเชิงปฏิบัติการสร้างสรรค์ลายผ้ามัดหมี่อัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าไหมในอำเภอเวียงเก่า และ อำเภอภูเวียง

4. กลุ่มดำเนินการทอผ้าไหมมัดหมี่อัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น โดยมีวิทยากรให้คำปรึกษาและละกลุ่มอย่างใกล้ชิด

5. จัดประกวดผ้าต้นแบบออกไปตัดเย็บชุดที่จะใช้ในการประกวดโดยนางแบบกิตติมศักดิ์ที่มีชื่อเสียงในจังหวัดขอนแก่น

6. จัดทำแผ่นพับข้อมูลโครงการและลายผ้าต้นแบบ จัดนิทรรศการเพื่อเตรียมการประกวดผ้าไหมมัดหมี่อัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น

7. จัดกิจกรรมประกวดผ้าไหมมัดหมี่อัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง การประกวดลายผ้า และแฟชั่นดีไซน์

ผ้าไหมมัดหมี่อัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น (Khon Kaen Geo park)

(1) อัตลักษณ์ของลวดลายมัดหมี่ จะประกอบด้วย

- ลวดลายสามารถสื่อถึงอัตลักษณ์ของอุทยานธรณีขอนแก่น(Khon Kaen Geo park)
- การออกแบบ สีที่ใช้ และความลงตัว
- ความคมชัดและโดดเด่นของลายผ้า
- ความคิดสร้างสรรค์

(2) ความสม่ำเสมอของสีและเนื้อผ้า

- ความสม่ำเสมอของสีผ้า
- ความแน่นของเนื้อผ้าและความละเอียดในการทอผ้า
- วัสดุที่นำมาทอ

(3) ความเรียบร้อยของผืนผ้า

- ขนาดและความสมดุลของผ้า
- ความสวยงามและประณีต

ผ้าลายอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น

(1) ความคิดสร้างสรรค์ ,เอกลักษณ์ของจังหวัดขอนแก่น

(2) ลวดลาย สีที่ใช้ และความลงตัวในการตกแต่งชุดสวมใส่

(3) ความเป็นอัตลักษณ์ของลายผ้า

(4) ความคมชัดและความโดดเด่นของชุดสวมใส่

(5) สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

5.3.5 แนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนด้วยอัตลักษณ์ชุมชนของอุทยานธรณีขอนแก่น

สภาพการท่องเที่ยว “อุทยานธรณีขอนแก่น” (KhonKaen Geo Park) เป็นการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติมีพื้นที่ที่รวมแหล่งธรณีวิทยาและสภาพภูมิประเทศที่มีความสำคัญทางธรณีวิทยา โดยมีการบริหารจัดการแบบองค์รวมซึ่งประกอบด้วย การคุ้มครองหรือการอนุรักษ์ การให้การศึกษา และการพัฒนาอย่างยั่งยืน จุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ คือฟอสซิลไดโนเสาร์ ที่ค้นพบ จำนวน 5 สกุล คือ (1) ภูเวียงโกซอร์ส สิริธรเน (2) สยามโมไทรันนัส อิสานเอนซิส 3) สยามโมซอร์ส สุธีธรนิ (4) กิรินิมัส ขอนแก่นเอสซิส 5) ภูเวียงเวเนเตอร์ แยมเนียม เป็นทั้งสายพันธุ์กินพืชและกินเนื้อ อุทยานธรณีขอนแก่นมีความอุดมสมบูรณ์มีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงาม แหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตคนในชุมชน มีประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น มีกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย คือ กลุ่มอาชีพการทอผ้าพื้นเมืองย้อมสีจากหินภูเขา “ผ้าธรณิน” เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น กลุ่มจักสานไม้ไผ่ กลุ่มแปรรูปอาหาร ถนอมอาหาร กลุ่มหัตถกรรม เป็นของคนในชุมชนที่รวมตัวกัน มีสัญลักษณ์เฉพาะถิ่น คือรูปไดโนเสาร์ เป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชน มีประเพณีวัฒนธรรมโดยเน้นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเชิงธรณีวิทยา

การจัดการท่องเที่ยวเป็นรูปแบบของคณะกรรมการ และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และส่วนราชการที่เข้ามาดูแลร่วมกัน ในพื้นที่อุทยานธรณีขอนแก่น(อำเภอเวียงเก่า และอำเภอภูเวียง) มีแหล่งเรียนรู้ด้านวิถีชีวิตและหัตถกรรม นักท่องเที่ยวมาเที่ยวสามารถเดินทางไป-กลับได้ภายในวันเดียว ส่วนใหญ่เดินทางมาโดยรถยนต์ส่วนตัว เพราะนักท่องเที่ยวส่วนมากเป็นคนในพื้นที่จังหวัดขอนแก่นและจังหวัดใกล้เคียง สามารถเดินทางไปเช้า เย็นกลับได้ภายในหนึ่งวัน นักท่องเที่ยวจะมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ คู่วิถีชีวิตของชาวบ้านที่ทำอาชีพการทอผ้าเกลือสินเธาว์บ้านบ่อ กลุ่มอาชีพทอผ้าฝ้ายย้อมสีหินจากภูเขาเป็นหัตถกรรมพื้นถิ่นบ้านโคกม่วง หมู่บ้านผ้าไหมบ้านสวนกล้วย หมู่บ้านวัฒนธรรมบ้านหินร่อง และศูนย์เรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่ เช่น ไร่แทนคุณแผ่นดิน

สวนธรรมจักร และไร่เวียงชมพู สถานที่ด้านประวัติศาสตร์และด้านศาสนาที่สำคัญ ได้แก่ ศาลเจ้าจอมมนรจันทร์ ตั้งอยู่ตรงปากช่องทางเข้าออกหุบเขาภูเวียง วัดมิ่งเมืองพัฒนาราม วัดป่ากิตติญาณุสรณ์ จัดจันท์เขาราม วัดถ้ำผาเกิ้ง และวัดจันทาราม เป็นต้น

ในปี พ.ศ. 2519 ได้มีการค้นพบฟอสซิลไดโนเสาร์แห่งแรกของประเทศไทย “หุบเขาภูเวียง” มีสภาพภูมิประเทศเป็นเทือกเขาสูงมีลักษณะเป็นรูปแอ่งกระทะ ล้อมรอบไปด้วยภูเขารูปวงแหวน 2 ชั้น มีที่ราบตรงกลาง และมีทางออกเพียงทางเดียว ถูกขนานนามว่า “หุบเขาไดโนเสาร์” นำไปสู่การค้นพบไดโนเสาร์ จำนวน 5 สายพันธุ์

ในปี พ.ศ. 2561 ได้ประกาศพื้นที่อำเภอภูเวียง และอำเภอเวียงเก่าเป็น “อุทยานธรณีขอนแก่น” ได้แต่งตั้ง นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น เป็นผู้อำนวยการอุทยานธรณีขอนแก่น ดำเนินการขับเคลื่อนอุทยานธรณีขอนแก่น ได้บูรณาการความร่วมมือทุกภาคส่วนทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับจังหวัด

ในปี พ.ศ. 2561 จังหวัดขอนแก่น ได้รับการประกาศรับรองให้เป็นเมืองหัตถกรรมโลกแห่งผ้ามัดหมี่ (World Craft City for Ikat (Mudmee)) จากสภาอุตสาหกรรมโลก เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2561 และได้มีการประกาศวาระจังหวัดขอนแก่น เรื่องการสืบสานผ้าถิ่นไทยขอนแก่น ก้าวไกลสู่เมืองหัตถกรรมโลกแห่งผ้ามัดหมี่ เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2563

ในปี พ.ศ. 2563 ได้ประกาศรับรองเป็น “อุทยานธรณีระดับประเทศ” ตั้งแต่วันที่ 28 ตุลาคม 2563

ในปี พ.ศ.2565 ได้ยื่นเสนอเอกสารประกอบการสมัครไปยังยูเนสโก (UNESCO) เพื่อประเมินให้เป็นอุทยานธรณีโลก (Global Geopark)

องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ได้รับมอบหมายให้เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนอุทยานธรณีขอนแก่น ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนในพื้นที่ จนประสบความสำเร็จได้รับการประกาศรับรองเป็นอุทยานธรณีประเทศไทย จนถึงปัจจุบันอยู่ระหว่างการสมัครขอรับการประเมินเป็นอุทยานธรณีโลกของยูเนสโก (UNESCO Global Geopark)

5.3.6 แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ผ้ามัดหมี่มาสร้างมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นภายใต้อุทยานธรณีขอนแก่น

ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนในอำเภอเวียงเก่า อำเภอภูเวียง ตลอดจนชาวขอนแก่น นั่นคือ "การทอผ้ามัดหมี่" ซึ่งเป็งานฝีมือที่ได้รับการยอมรับในระดับโลกเพื่อส่งเสริมให้มีการนำอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่นมาสร้างสรรค์ลายผ้ามัดหมี่สร้างมูลค่าให้กับผ้ามัดหมี่ขอนแก่นอีกทั้งยังเป็นการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างมรดกทางธรณีวิทยาและมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นสามารถตอบโจทย์ตามตัวชี้วัดการเป็นอุทยานธรณีโลกของยูเนสโก(UNESCO)และการเป็นเมืองหัตถกรรมโลกแห่งผ้ามัดหมี่ของจังหวัดขอนแก่นได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สำคัญเป็นการยกระดับการพัฒนาและต่อยอดความคิดสร้างสรรค์ของคนในท้องถิ่นนำไปสู่การสร้างรายได้ให้ชุมชนอีกทั้งเป็นการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา และการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่นให้เป็นที่รู้จักและแพร่หลายทั้งในด้านการท่องเที่ยวชุมชนผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นของฝากและของที่ระลึกที่ทำจากกลุ่ม ชุมชนในพื้นที่ที่เน้นการพัฒนาสินค้าของชาวบ้านหรือชุมชนเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นให้เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น

รัฐบาลได้ดำเนินโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One Product : OTOP) เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน โดยมุ่งให้ความสำคัญต่อการนำภูมิปัญญาชาวบ้านและทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาพัฒนาและสร้างมูลค่าของผลิตภัณฑ์ให้เพิ่มขึ้น รวมทั้งเป็นการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีจุดเด่นและมีเอกลักษณ์ อันจะเป็นการพัฒนาท้องถิ่นและเสริมสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ ตลอดจนเป็นการสร้างงานและสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน ผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นสินค้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวมีการนำภูมิปัญญา

ท้องถิ่นมาใช้ในการผลิต อีกทั้งเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่ใช้วัสดุธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาพัฒนา โดยมาเป็นงานที่ทำด้วยมือ (Hand Made) และผู้ผลิตชุมชนมีความเชี่ยวชาญเฉพาะในการผลิตสินค้า นอกจากนั้นผลิตภัณฑ์ชุมชนก็ยังมีหลากหลายสามารถตอบสนองลูกค้าได้หลายระดับแต่อย่างไรก็ตาม ผลิตภัณฑ์ชุมชนก็ยังขาดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพไม่สามารถควบคุมผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน อีกทั้งมีการจัดการด้านวัตถุดิบไม่ดีพอ ส่งผลให้สินค้ามีคุณภาพไม่สม่ำเสมอ จึงทำให้ไม่สามารถแข่งขันกับผู้ประกอบการโรงงานได้เอกลักษณ์และวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สามารถบ่งบอกถึงภูมิปัญญาของคนท้องถิ่น หรือความเป็นชาติไม่ถือเป็นสิ่งที่ล้าสมัยในทางตรงกันข้ามเอกลักษณ์และวัฒนธรรมเหล่านั้นเป็น เครื่องบ่งชี้ตัวตนและคุณค่าแบบที่ใครไม่สามารถนำไปเป็นเจ้าของได้ อย่างเช่นการลอกเลียนแบบเอกลักษณ์ของวัดพระศรีรัตนศาสดารามไปไว้ที่ประเทศอื่น ก็คงไม่สามารถนำความเป็นไทยหลุดออกไปได้ ความเป็นเอกลักษณ์ของไทยได้ผูกติดไปกับรูปทรงของสถาปัตยกรรมวัดพระแก้วแบบแยกออกจากกันไม่ได้(สุวิทย์ วงศ์จิราวาณิชย์, 2557) ในแต่ละพื้นถิ่นมีทรัพยากรที่แตกต่างกันออกไปทรัพยากรบางชนิดสามารถนำมาทำประโยชน์ให้กับชุมชนอย่างช้านานจนกลายเป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นนั้นและคนในท้องถิ่นก็ใช้ความรู้ความสามารถที่มีนำมาพัฒนา ดัดแปลง ต่อยอด สร้างสรรค์ให้เป็นผลิตภัณฑ์ขึ้นมาในปัจจุบันผลิตภัณฑ์ตามท้องถิ่นที่มาจากภูมิปัญญาได้รับความสนใจจากผู้บริโภค จึงทำให้ผู้ประกอบการชุมชนหลายรายเข้ามาแข่งขันกันในตลาดมากขึ้น โดยจะมุ่งเน้นไปในทิศทางของการพัฒนาตัวผลิตภัณฑ์ของแต่ละท้องถิ่นให้มีคุณภาพและสามารถตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภคในทิศทางที่ดีขึ้น อาจจะมีผู้ประกอบการ บางรายที่ยังมองไม่เห็นถึงความสำคัญของผลิตภัณฑ์ ที่ส่งผลต่อคุณภาพของตัวผลิตภัณฑ์ อีกทั้งยังไม่สามารถดึงดูดความสนใจจากผู้บริโภคได้เท่าที่ควร ดังนั้น ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ จึงต้องหันมาให้ความสำคัญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สามารถคุ้มครอง ป้องกันไม่ให้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์เสียหายและเพิ่มคุณค่าต่อผู้บริโภค (กรมวิทยาศาสตร์บริการ, 2555) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ การที่มีผลิตภัณฑ์ที่ดีและมีคุณภาพสามารถช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์รวมไปจนถึงท้องถิ่นด้วย ในเรื่องของผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนซึ่งปัญหาหนึ่งที่พบได้ในเกือบทุกชุมชน พบว่ายังมีปัญหาทางด้านของรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ยังไม่เป็นที่ ต้องการของผู้บริโภค การออกแบบผลิตภัณฑ์จึงเป็นส่วนที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพของ ผลิตภัณฑ์ชุมชน (ทวีศักดิ์ สาสงเคราะห์, 2551)

องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ได้ร่วมกับส่วนราชการ หน่วยงานเอกชน พัฒนาสร้างอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น ให้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะเชื่อมโยงหัตถกรรมโลกแห่งผ้าไหมมัดหมี่ ซึ่งผ้าไหมมัดหมี่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดขอนแก่น ที่จะนำมาสร้างเป็นอัตลักษณ์ของอุทยานธรณีขอนแก่น และยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้จังหวัดขอนแก่น และแนวทางการดำเนินงานในการสร้างอัตลักษณ์ของชุมชน ได้รับความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน คือสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและนวัตกรรมจังหวัดขอนแก่น อำเภอเวียงเก่า อำเภอภูเวียง ศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ ขอนแก่น คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดขอนแก่น สมาคมสตรีนักธุรกิจและวิชาชีพแห่งประเทศไทยจังหวัดขอนแก่น และสำนักส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ขอนแก่นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นในฐานะเป็นผู้อำนวยการอุทยานธรณีขอนแก่น ต้องบริหาร ประสานงานและขับเคลื่อนการดำเนินงานของอุทยานธรณีขอนแก่นให้มีความก้าวหน้าไปสู่อุทยานธรณีระดับโลก ซึ่งการพัฒนาอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่นเป็นการสร้างอัตลักษณ์ที่เป็นของจังหวัดขอนแก่น ภายใต้ “อุทยานธรณีขอนแก่น(Khon Kaen Geo Park) เป็นอัตลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น

5.6 การอภิปรายผล

จากการติดตามและประเมินผล “โครงการพัฒนาอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น(Khon Kaen Geo park) เชื่อมโยงเมืองหัตถกรรมโลกแห่งผ้ามัดหมี่ (World Craft City for Ikat (Mudmee)) ภายใต้โครงการอุทยานธรณีขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ 2565 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความพึงพอใจในการพัฒนาอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่นให้มีความเหมาะสมที่จะเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีส่วนราชการ ภาครัฐ ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น เพื่อให้การดำเนินงานที่ก่อให้เกิดการพัฒนาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้มีอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอัตลักษณ์และเป้าหมายที่ชุมชนกำหนด และเป็นแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์โดยมีแผนงานรองรับชัดเจน เป็นรูปธรรม มีการกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเพื่อสร้างอัตลักษณ์ ซึ่งเปิดโอกาสให้กลุ่มชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเกี่ยวกับอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีคุณลักษณะที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นมีความชัดเจนในอัตลักษณ์อย่างสามารถนำไปถ่ายทอดและปฏิบัติได้ เป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาชุมชนสังคมและประเทศ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์หรือสร้างคุณค่าต่อสังคม ผ้ามัดหมี่ขอนแก่น มีความเหมาะสมที่จะเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดขอนแก่น การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (ปรีชา ปั่นกล้า, 2549) การสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชนควรมีการออกแบบให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดหรือกำลังเป็นที่นิยมอยู่ในขณะนั้น โดยใช้วัตถุดิบจากท้องถิ่นอย่างคุ้มค่าความงามเอกลักษณ์ที่ก่อให้เกิดคุณค่าทางความรู้สึกและคุณค่า ทางจิตใจแก่ผู้บริโภคได้ผลิตภัณฑ์นั้นจะเป็นตัวสร้างแรงกระตุ้นให้กับผู้ซื้อสินค้าได้เป็นอย่างดี ผู้บริโภคจะเลือกสินค้าที่มีความแตกต่างที่ไม่เหมือนใคร ผู้บริโภคจะมีความคิดการรับรู้ความเข้าใจ และเข้าถึงผลิตภัณฑ์กันคนละแบบ แต่ถ้ามองในรายบุคคลก็ยังคงมีมุมมองที่แต่ละคนก็ไม่เหมือนกัน ผู้บริโภคส่วนมากจะมองหาผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ ที่ตรงตัวกับผู้ซื้อและองค์ประกอบบนผลิตภัณฑ์ล้วนมีอิทธิพลกับการเลือกซื้อสินค้าของผู้บริโภคและเป็นตัวเลือกอันดับต้นของผู้บริโภคแบบผลิตภัณฑ์สามารถดึงดูดให้ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกซื้อได้อย่างง่ายดาย (ณรงค์ศักดิ์ วดีศิริศักดิ์, 2555)

ผลิตภัณฑ์หลายอย่างในปัจจุบันยังคงประสบปัญหาในแบบของผลิตภัณฑ์ เนื่องจากขาดประสบการณ์ในการออกแบบผลิตภัณฑ์และความคิดสร้างสรรค์มาพัฒนา ด้านการส่งเสริมการตลาด ซึ่งผู้ประกอบการในชุมชนต่าง ๆ ควรให้ความสำคัญ เพราะการส่งเสริม การตลาด ในรูปแบบของผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้กับตัวผลิตภัณฑ์เป็นที่สนใจ เป็นหนึ่งใน ปัจจัยสำคัญในการทำธุรกิจ เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กรอย่างแท้จริง สร้างความน่าสนใจในตัวสินค้าและสามารถสร้างผลสำเร็จได้ในอนาคตเพื่อก้าวไปสู่ตลาด ผลิตภัณฑ์นับเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความแตกต่างของสินค้าด้วยรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายเป็นกลยุทธ์ตลาดอย่างหนึ่งที่จะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มและช่วยให้ผู้บริโภคซื้อสินค้าได้จากการศึกษาจะพบว่าขณะนี้ผลิตภัณฑ์มีมากมายซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาเทคโนโลยีที่ช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มและความปลอดภัยในตัวของผลิตภัณฑ์ ดังนั้นปัจจัยสำคัญในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายคือการเรียนรู้ การเรียนรู้ศึกษาเทคนิคการสร้างหรือออกแบบผลิตภัณฑ์นับเป็นวิธีการหนึ่งที่ผู้ผลิตสามารถใช้เป็นเครื่องมือผลิตสินค้าของตนให้มีจุดขายแตกต่างจากสินค้าอื่น และเพิ่มมูลค่าให้สินค้า จัดเป็นกลยุทธ์ทางการตลาดที่ช่วยขยายหรือรักษาส่วนแบ่งตลาดได้อีกทางหนึ่ง

การท่องเที่ยว หากกล่าวถึงอุทยานธรณีขอนแก่นนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะนึกถึงแหล่งท่องเที่ยวผาชมตะวันมากที่สุด และนึกถึงรูปปั้นไดโนเสาร์ สิ่งดึงดูดใจให้มาท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น คือสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสวยงามเป็นธรรมชาติ มีความโดดเด่นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว อาหารท้องถิ่น และกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรม สถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเลือกไปเที่ยวในจังหวัดขอนแก่น คืออุทยานธรณีขอนแก่น(อ.ภูเวียง, อ.เวียงเก่า) พระธาตุ 9 ชั้นวัดหนองแวง(อ.เมืองขอนแก่น) พระธาตุชุมแพ(อ.น้ำพอง) ทราบข้อมูลจากสื่อประชาสัมพันธ์ คือจากเพื่อน/คนใกล้ชิด จากโซเชียลมีเดีย เช่น เฟสบุ๊ก/แฟนเพจ การรีวิวของนักท่องเที่ยว มีความประทับใจในสถาน

ที่ท่องเที่ยวของอุทยานธรณีขอนแก่น และจะเดินทางกลับมาท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่นและจังหวัดขอนแก่น ครั้งต่อไป

จากการที่กล่าวมาข้างต้นนี้ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จึงมุ่งสร้างพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อ เพิ่มประสิทธิภาพทางการจัดการชุมชนอย่างยั่งยืน โดยเลือกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่อุทยานธรณีขอนแก่น เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีความแตกต่างจากชุมชนแวดล้อม ทั้งเอกลักษณ์และวัฒนธรรม ที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ ที่สามารถนำไปสร้างมูลค่าเพิ่มในรูปแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนที่สามารถต่อยอดไปถึงการสร้างรายได้รูปแบบอื่นภายในชุมชน นอกเหนือจากประโยชน์ที่ได้จากการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์แล้ว ยังถือเป็นการยกระดับมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ โดยมุ่งหวังให้ชาวบ้านในชุมชน ช่วยกันสร้างให้ เกิดมาตรฐานสำหรับผลิตภัณฑ์ในชุมชนของตนเองให้เป็น ที่ยอมรับของนักท่องเที่ยว เพื่อก่อให้เกิดการสร้างกระแสนิยมการใช้สินค้าไทย ถือว่าเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ควบคู่กับ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นำรายได้ให้กับคนในชุมชน เป็นการช่วยบรรเทาปัญหาความยากจน ก่อให้เกิดความเข้มแข็งและส่งเสริมการพัฒนาชนบทในระดับรากหญ้าอย่างยั่งยืน

5.7 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น

จากการติดตามและประเมินผลตามโครงการพัฒนาอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น(Khon Kaen Geo park)เชื่อมโยงเมืองหัตถกรรมโลกแห่งผ้าหมัดหมี่(World Craft City for Ikat (Mudmee)) ภายใต้โครงการอุทยานธรณีขอนแก่น (Khon Kaen Geo Park) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนและนักท่องเที่ยว,ประชาชนทั่วไปมีข้อเสนอแนะดังนี้

1) ด้านอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น

1. การใช้อัตลักษณ์เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์อุทยานธรณีขอนแก่น
2. การทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา
3. การรักษาอัตลักษณ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
4. การส่งเสริมการใช้อัตลักษณ์ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
5. การเปิดโอกาสให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแสดงความคิดเห็น

2) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

1. ควรมีการติดตั้งป้ายบอกทางไปยังสถานที่ต่างๆ ในอุทยานธรณีขอนแก่น(Khon Kaen Geo Park)
2. ควรจัดสร้างซุ้มประตูทางเข้าอุทยานธรณีขอนแก่น (Khon Kaen Geo Park)
3. ควรมีการก่อสร้างห้องสุขาสำหรับนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ
4. ควรมีการพัฒนากระบวนการเดินทางไปยังเกาะกุดหินที่เชื่อมจากตำบลหัวทอง อาจจะเป็นการก่อสร้างท่าเรือขนาดเล็กหรือการก่อสร้างสะพาน
5. ควรมีการส่งเสริมให้สถานีขนส่งผู้โดยสารอำเภอภูเวียงเป็นจุดบริการและกระจายนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่

3) ด้านการท่องเที่ยว

1. ควรมีการจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในพื้นที่และหลายรูปแบบ เช่นโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา/โปรแกรมไหว้พระ 9 วัด/โปรแกรมชมธรรมชาติและวิถีชีวิตชาวประมงริมเขื่อนอุบลรัตน์/โปรแกรมเรียนรู้วิถีชีวิตชาวนาและควาไทย เป็นต้น

2. ชาวชุมชนนาหว้า ต้องการให้มีการจัดกิจกรรม "ถนนควายเดิน" และจัดมหกรรมควายไทย บริเวณพื้นที่หาดสวรรค์ ตำบลนาหว้าอำเภอกุเวียง
3. ส่งเสริมการจัดกิจกรรม Workshop สำหรับนักท่องเที่ยว ให้เรียนรู้ภูมิปัญญาและวิถีชีวิตในพื้นที่ เช่น การทอผ้า การทำอาหาร การทำเกษตร และการประมงพื้นบ้าน เป็นต้น
4. ต้องการให้มีการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวในพื้นที่ เช่น การจัดมหกรรมโดโนเสาร์ การปั่นจักรยาน การจัดวิ่งมาราธอน และเทศกาลดนตรี เป็นต้น
5. ต้องการให้มีการอบรมมัคคุเทศก์ และยุวมัคคุเทศก์ สำหรับประชาชนและนักเรียนในพื้นที่
6. เสนอให้มีการจัดกิจกรรมสักการะเจ้าจอมนรินทร์ ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวภูเวียงและชาวเวียงเก่า โดยกำหนดวัดร่วมกันที่ประชาชนจากทั้งสองอำเภอมาร่วมทำกิจกรรมเพื่อสักการะศาลเจ้าจอมนรินทร์ ร่วมกัน เช่นมีการรำบวงสรวง เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างประชาชนทั้งสองอำเภอ
7. ควรมีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนโรงเรียนต่างๆ ในจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดใกล้เคียงให้นักเรียนมาทัศนศึกษาในพื้นที่ โดยประสานผ่านเครือข่ายขอนแก่นจีโอพาร์คเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมและกระจายรายได้ผ่านบริการที่จะเกิดขึ้นต่อเนื่อง เช่น การจัดอาหาร และกิจกรรม DIY เป็นต้น

4) ด้านเศรษฐกิจชุมชน

1. เสนอให้มีการพัฒนาตลาดนัดสินค้าชุมชนโดยใช้ตลาดที่มีอยู่เดิมในพื้นที่ เช่น ตลาดสดเทศบาลตำบล ในเมืองและตลาดหน้าองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่าพัฒนา เพื่อให้เป็นจุดจำหน่ายสินค้าให้กับนักท่องเที่ยว
2. ควรมีการบริหารจัดการให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์โดโนเสาร์ภูเวียงรับประทานอาหารเช้าในพื้นที่ทั้งจากร้านอาหารและการจัดเตรียมอาหารโดยชุมชน
3. ควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนรวมถึงจัดอบรมให้ความรู้ในด้านการบริหารจัดการ
4. ต้องการให้มีการจัดอบรมและส่งเสริมการจัดตั้งโฮมสเตย์ในพื้นที่ เพื่อชมวิถีชีวิตของชุมชน
5. ต้องการให้มีการจัดอบรมและส่งเสริมเรื่องการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ทั้งในเรื่องมาตรฐานอาหารและยา (อย.)
6. ต้องการให้มีการส่งเสริมการพัฒนาการออกแบบสินค้าและบรรจุภัณฑ์ให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชน
7. การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรจากพืชสมุนไพรในพื้นที่ โดยเฉพาะในบริเวณโคกภูตากาซึ่งอยู่ในโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชในพระราชดำริกรมสมเด็จพระเทพฯ
8. การส่งเสริมการต่อยอดผลิตภัณฑ์ชุมชน เช่นการมัดย้อมผ้าฝ้าย การย้อมผ้าไหมแบบอินทรีย์ (ไม่ใช่สารเคมี) การผลิตกาแพ็คควาย การผลิตอาหาร เป็นต้น
9. การส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์และการทำเกษตรตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่
10. สนับสนุนกิจกรรมตำบลสุขภาวะและการแพทย์แผนไทย เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

5) ด้านการศึกษา

1. ควรจัดให้มีการให้ความรู้ด้านธรณีวิทยาและโดโนเสาร์ของขอนแก่นจีโอพาร์ค แก่นักเรียนในพื้นที่ทั้งในและนอกพื้นที่อำเภอกุเวียง และเวียงเก่า
2. ต้องการให้มีการอบรมการใช้ภาษาอังกฤษสำหรับรองรับการให้บริการนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

3. ต้องการให้มีการจัดอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจำหน่ายสินค้าและการท่องเที่ยวทั้งโซเชียลมีเดียและ e-commerce
4. ทางโรงเรียนต้องการให้มีการจัดกิจกรรมค่ายศิลปะจีโอพาร์คให้นักเรียนในโรงเรียนได้ซึมซับความเป็นขอนแก่นจีโอพาร์คผ่านงานศิลปะ
5. ต้องการให้มีการจัดกิจกรรมจิตอาสาชมรมมัคคุเทศก์ในโรงเรียนให้นักเรียนในพื้นที่
6. การสร้างแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับขอนแก่นจีโอพาร์คในโรงเรียน
7. การพัฒนาหลักสูตรขอนแก่นจีโอพาร์คสำหรับใช้ในโรงเรียนในพื้นที่ และต่อยอดไปยังโรงเรียนอื่น ๆ ในจังหวัดขอนแก่น

5.8 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการที่นำมาปรับปรุงการดำเนินงาน

1. ด้านการประชาสัมพันธ์โครงการต้องเข้าถึงประชาชนในพื้นที่ให้มากที่สุดทุกหมู่บ้าน ออกพบปะและให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับอุทยานธรณีขอนแก่นแก่ประชาชนในพื้นที่โครงการให้มากขึ้น
2. จัดให้มีสื่อประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายช่องทาง เช่นวิทยุชุมชน หอกระจายข่าวในหมู่บ้าน ออกบูธในงานเทศกาลต่าง ๆ สถานประกอบการ โรงแรม รีสอร์ท เป็นต้น และควรให้เจ้าหน้าที่โครงการลงพื้นที่อย่างจริงจังกับประชาชน การมีส่วนร่วมในงานวัฒนธรรมท้องถิ่น กิจกรรมท้องถิ่นและการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ส่งนักศึกษาไปทำกิจกรรมส่งเสริมเยาวชน จิตอาสา รวมทั้งเพิ่มความถี่ของการประชาสัมพันธ์ งานจัดกิจกรรมตามโรงเรียนหรือชุมชน NGO มัคคุเทศก์ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในพื้นที่เดือนละ 1 ครั้ง
3. การดำเนินการพัฒนาอุทยานธรณีขอนแก่นควรจัดเวทีแสดงความเห็นในระดับชุมชน/หมู่บ้าน สถานศึกษาและกิจกรรมของหน่วยงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องทำให้เครือข่ายเกิดความเข้าใจอย่างง่ายเห็นประโยชน์ของโครงการ เพื่อเป็นกระบวนการสร้างความรู้ความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนมีการแลกเปลี่ยนความรู้ทรัพยากร ต้องขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องและเกิดความมั่นคงอย่างแท้จริง
4. การพัฒนาอุทยานธรณีขอนแก่นควรต้องเพิ่มความเข้มข้นในกระบวนการด้านโครงสร้างและบริหารการสร้างภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็ง
5. ควรมีการศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ด้านแหล่งท่องเที่ยว สร้างความเข้าใจกับคนในพื้นที่ เพราะประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจว่าอุทยานธรณีคืออะไร ทำไมต้องผลักดันให้เป็นอุทยานธรณีโลกและเมื่อเป็นแล้วประชาชนจะได้อะไรหรือจะถูกจำกัดสิทธิหรือไม่ในเรื่องกฎหมายข้อห้ามต่าง ๆ
6. จะต้องมีการกระบวนการสร้างความเข้าใจและเห็นความสำคัญจากทุกภาคส่วน มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ทรัพยากร ต้องขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องและเกิดความมั่นคงยั่งยืนอย่างแท้จริง
7. หน่วยงานราชการ เอกชน ให้คำปรึกษาการนำผลิตภัณฑ์พื้นบ้านมาสร้างมูลค่าให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ให้เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

5.9 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการติดตามฯ มีดังนี้

5.9.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

- 1) จากการติดตามและประเมินผล พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ได้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนอุทยานธรณีขอนแก่น และพัฒนาอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของคนในท้องถิ่น พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดขอนแก่น ให้เป็นที่รู้จัก โดยการจัดกิจกรรม ออกบูธ จัดทำแผ่นพับ เพื่อแนะนำอุทยานธรณีขอนแก่น ซึ่งมีผลทำให้นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดขอนแก่น และจังหวัดใกล้เคียงมาเที่ยวแบบไป-กลับ

2) จากการติดตามและประเมินผล พบว่า นักท่องเที่ยวไม่สามารถที่จะเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และเข้าถึงหมู่บ้าน กลุ่มอาชีพต่างๆ ของชุมชนได้ ควรเพิ่มช่องทางประชาสัมพันธ์การใช้โซเชียลมีเดีย Line มาใช้เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารและสร้างความรู้ ความเข้าใจระหว่างทีมงานและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจากระดับล่างถึงระดับบน นอกจากนั้นยังมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอื่น ๆ มาช่วยในการขับเคลื่อนงาน ทั้งการประชาสัมพันธ์ด้วย Website Facebook และYoutubeการใช้การจัดเก็บพิกัดแหล่งท่องเที่ยวด้วยระบบ GPS การให้บริการแผนที่และการนำทางด้วยระบบ GIS และ Web Application การเก็บภาพมุมสูงด้วยเทคโนโลยีอากาศยานไร้คนขับ(Drone) และการใช้เทคโนโลยี AR ในการสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

3) จากการติดตามและประเมินผล พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ได้มีส่วนร่วมในการจัดสรรงบประมาณ เช่น การจัดอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ดังนั้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ เอกชน ในพื้นที่เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง และคณะกรรมการหมู่บ้าน ควรร่วมมือกันในการจัดหางบประมาณ หาแหล่งรายได้ เช่น การจัดทำของที่ระลึก ให้มีความหลากหลาย ในการเพิ่มรายได้ เพื่อจะได้นำเงินมาบริหารจัดการภายในแหล่งท่องเที่ยว ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ดีขึ้น

4) จากการติดตามและประเมินผล พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ได้จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นตามยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดขอนแก่น บรรลุไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ได้แก่ เทศบาลตำบลในเมือง องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่าพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง ควรกำหนดนโยบายในการปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางเดียวกัน ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ถือปฏิบัติอย่างจริงจัง

5.9.2 ข้อเสนอแนะในการติดตามและประเมินผลครั้งต่อไป

1) ควรส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในหลายๆ อำเภอที่มีผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

2) ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีคุณภาพ และเป็นที่ยอมรับของตลาดและผู้บริโภค

3. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เหมาะสมกับศักยภาพของชุมชนและความต้องการของตลาด ที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน

4. ควรมีการติดตามและประเมินผลในเชิงสำรวจ เกี่ยวกับสภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยาในจังหวัดขอนแก่น หรือในจังหวัดใกล้เคียง

5) ควรดำเนินการติดตามและประเมินผลเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับจุดอ่อนและจุดแข็งของผลิตภัณฑ์ชุมชน และเพื่อจะได้นำข้อมูลไปปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นเฉพาะแห่ง

6) ควรติดตามและประเมินผลเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน โดยให้ความรู้แก่มัคคุเทศก์เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งการใช้ภาษาต่างประเทศให้ถูกต้องอีกด้วย

7) การพัฒนาอุทยานธรณีขอนแก่นควรต้องเพิ่มความเข้มข้นในกระบวนการด้านโครงสร้างและบริหารการสร้างภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็ง

8) ควรมีการศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ด้านแหล่งท่องเที่ยว สร้างความเข้าใจกับคนในพื้นที่ในการผลักดันให้เป็นอุทยานธรณีโลกและเมื่อเป็นแล้วประชาชนจะได้อะไร

9) จะต้องมีการกระบวนการสร้างความเข้าใจและเห็นความสำคัญจากทุกภาคส่วน มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ทรัพยากร ต้องขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องและเกิดความมั่นคงยั่งยืนอย่างแท้จริง

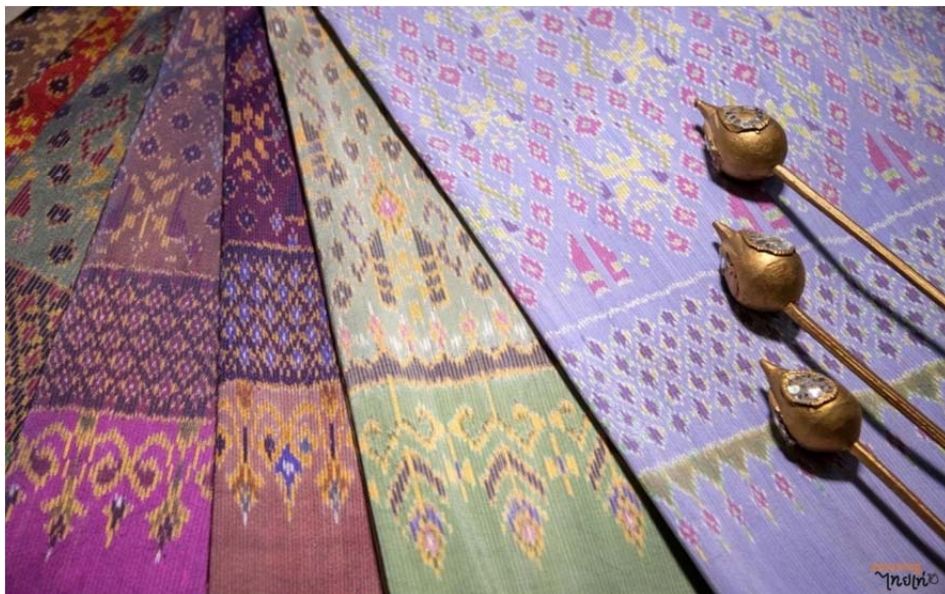
.....

บรรณานุกรม

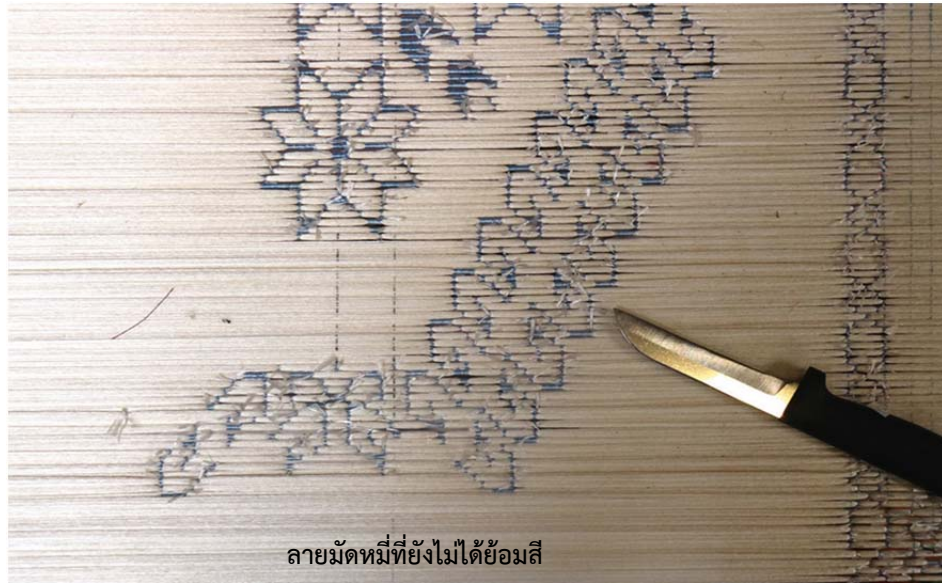
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ร่วมกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ **คู่มือติดตามและประเมินผลการจัดทำและ
แปลงแผนไปสู่การปฏิบัติขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- กรมทรัพยากรธรณี, 2550, **ธรณีวิทยาประเทศไทย (Geology of Thailand)**, กรมทรัพยากรธรณี, 598 หน้า.
2553, แร่ : กรมทรัพยากรธรณี, 320 หน้า.
- จิตพนธ์ ชุมเกตุ(ดร.), 2560, **การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการ
ชุมชนยั่งยืนของชุมชนไทยมุสลิม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์**. งานวิจัยจากคณะวิทยาการ
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำเริง จันทสุวรรณ และสุวรรณ บัวทวน. 2547. **สถิติการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. ขอนแก่น :
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พัชรี กุณธิทอง.(2543).**การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลเมืองชะอำจังหวัดเพชรบุรี**.
วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต,สาขาวิชานโยบายสาธารณะ,บัณฑิตวิทยาลัย,มหาวิทยาลัย
ราชภัฏสวนดุสิต.
- นิตยา สารราษฎร์. 2546. **การศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : กรณีศึกษาหมู่บ้าน
วัฒนธรรมผู้ไทย บ้านโคกโก่ง ตำบลกุดเค้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์**.
วิทยานิพนธ์. มหาบัณฑิตสาขาศิลปศาสตร : สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- นิตยสาร Way – Waymagzine.org , **อุทยานธรณีสตูลสู่อุทยานธรณีโลก**. (online) , always-march2017.
- เมธาวี จำเนียร. 2564. **อัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่การสร้างและสื่อสารแบรนด์**. กรณีศึกษา
การแสดงรำโชนนกพิทิต. วารสารราชพฤกษ์ หลักสูตรนิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ.
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- ยุภาพร เจริญวัฒนมณีชัย. 2560. **แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าไหมมัดหมี่**. กรณีศึกษา
ผ้าไหมมัดหมี่ตำบลบ้านเขว้า อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ลำไย แสงสว่าง. 2547. **บทบาทองค์การบริหารส่วนจังหวัดในการส่งเสริมการท่องเที่ยว
อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดเลย**. การค้นคว้าอิสระ. มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
มหาบัณฑิตสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ : มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- วิรุณา วรจินดา. 2549. **บทบาทขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว :
กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีสำคัญในจังหวัดขอนแก่น**.
วิทยานิพนธ์. มหาบัณฑิตสาขารัฐประศาสนศาสตร์ : มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- เอกสารบรรยายสรุปสำหรับผู้บริหาร “อุทยานธรณีขอนแก่น”(Khon Kaen Geo Park). 2564.
สำนักการช่าง องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น.
- <http://wesmilemagazine.com> (khon-kaen-mudmee-worlds renowned thai farics)
ผ้าไหมมัดหมี่ขอนแก่น งามผ้าไทย ลือไกลไปทั่วโลก 2561. ผ้าไหมมัดหมี่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหมมัดหมี่
บ้านหัวฝาย อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

ภาคผนวก

ผ้าไหมมัดหมี่จังหวัดขอนแก่น

การมัดหมี่ของชาวบ้านในจังหวัดขอนแก่น

วัสดุอุปกรณ์การทอผ้าไหมมัดหมี่

ผ้าไหมลายแคนแก่นคูณจังหวัดขอนแก่น

ภาพกิจกรรมการประกวดผ้าไหมมัดหมี่

ลายผ้าไหมมัดหมี่ที่เป็นลายอัตลักษณ์

ลายผ้าไหมมัดหมี่ที่เข้าร่วมการประกวด จำนวน 7 ลาย

ลายผ้าไหมมัดหมี่ที่ได้รับรางวัล

ประเภทผ้ามัดหมี่

รางวัลชนะเลิศ

กลุ่มวิสาหกิจชุมชน บ้านหนองโพน ตำบลกุดขอนแก่น อำเภอกุเวียง

รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1

กลุ่มวิสาหกิจชุมชน บ้านเขาน้อย ตำบลเขาน้อย อำเภอกุเวียงเก่า

รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 2

กลุ่มวิสาหกิจชุมชน บ้านสวนกล้วย ตำบลบ้านเรือ อำเภอกุเวียง

ลายผ้าไหมมัดหมี่ที่ได้รับรางวัลประเภทเครื่องแต่งกาย

รางวัลชนะเลิศ

ลายผ้าไหมมัดหมี่ที่ได้รับรางวัลประเภทเครื่องแต่งกาย

รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1

ลายผ้าไหมมัดหมี่ที่ได้รับรางวัลประเภทเครื่องแต่งกาย

รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 2

ผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่นพูดคุยกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่นร่วมถ่ายภาพกับคณะผู้บริหาร อบจ.ขอนแก่น

อุทยานธรณีขอนแก่น (Khon Kaen Geo Park)

กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ได้รับการรับรองเป็นธรณีขอนแก่นระดับประเทศ

การทำ MOU ลงนามร่วมกันขับเคลื่อนอุทยานธรณีขอนแก่นกับส่วนราชการอื่น

แหล่งท่องเที่ยวในอุทยานธรณขอนแก่น “ผาชมตะวันตก”

พิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์

(กลุ่มวิสาหกิจชุมชน)

แบบสอบถามโครงการพัฒนาอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น เชื่อมโยงเมืองหัตถกรรมโลกแห่งผ้าไหมมัดหมี่
ภายใต้โครงการอุทยานธรณีขอนแก่น(Khonkaen Geo park)

.....

คำชี้แจง ให้ท่านทำเครื่องหมาย ☒ ลงในแบบสอบถาม พร้อมกรอกรายละเอียดตามความเป็นจริง
แบบสอบถามมี 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม(กลุ่มเป้าหมาย)

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. อายุ ☐ ต่ำกว่า 20 ปี ☐ 21 – 30 ปี ☐ 31 - 40 ปี
☐ 41 – 50 ปี ☐ 51 – 60 ปี ☐ 61 ปีขึ้นไป
3. สถานภาพสมรส ☐ โสด ☐ สมรส ☐ หย่าร้าง/หม้าย
4. สถานภาพ ☐ ประชาชนทั่วไป ☐ ประชาคมหมู่บ้าน ☐ ผู้ใหญ่บ้าน/กำนัน ☐ นักการเมืองท้องถิ่น
☐ เจ้าหน้าที่/พนักงานของรัฐ ☐ นักเรียน ☐ เจ้าหน้าที่อุทยาน (ระบุ).....
5. ระดับการศึกษา ☐ ประถมศึกษา ☐ มัธยมศึกษาตอนต้น ☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย
☐ ปวช./ปวส. ☐ ปริญญาตรี ☐ สูงกว่าปริญญาตรี ☐ อื่นๆ (ระบุ).....
6. อาชีพหลัก ☐ เกษตรกรรม ☐ รับจ้างทั่วไป ☐ ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย
☐ พนักงานเอกชน ☐ ข้าราชการพนักงานรัฐวิสาหกิจ ☐ อื่นๆ (ระบุ).....
7. เข้าร่วมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
☐ น้อยกว่า 1 ปี ☐ 2 - 3 ปี ☐ 3 -4 ปี
☐ 4 - 5 ปี ☐ 5 ปีขึ้นไป

มีต่อด้านหลัง.....

ส่วนที่ 2 ประเมินความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายต่อผลการดำเนินงานโครงการ

ลำดับ ที่	ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายต่อผลการดำเนินงาน	ระดับความพึงพอใจ				
		มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)
1	มีการส่งเสริมสนับสนุนในการพัฒนาอัตลักษณ์อย่างชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้					
2	การสร้างอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศ					
3	มีการสร้างความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับอัตลักษณ์และเป้าหมายที่ชุมชนกำหนด					
4	มีการสนับสนุนทรัพยากรในการดำเนินงานสร้างอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น					
5	มีการเปิดโอกาสให้กลุ่มชุมชน มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเกี่ยวกับอัตลักษณ์ อุทยานธรณีขอนแก่น					
6	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีคุณลักษณะที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น					
7	มีการดำเนินงานที่ก่อให้เกิดการพัฒนา ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้มีอัตลักษณ์เฉพาะ					
8	มีการกำหนดแผนการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของอุทยานธรณีขอนแก่น					
9	มีผลดำเนินงานสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มวิสาหกิจที่ก่อให้เกิดประโยชน์หรือสร้างคุณค่าต่อสังคม					
10	มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับอัตลักษณ์ของอุทยานธรณีขอนแก่น					
11	มีการกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเพื่อสร้างอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น					
12	มีส่วนราชการ ภาครัฐ ภาคเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมกับกลุ่มชุมชนในการพัฒนาอัตลักษณ์					
13	มีการกำหนดแนวทางพัฒนาอัตลักษณ์โดยมีแผนงานรองรับชัดเจนเป็นรูปธรรม					
14	การพัฒนาอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่นมีความเหมาะสมที่จะเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดขอนแก่น					
15	โดยภาพรวมของโครงการท่านมีความพึงพอใจมากน้อยเพียงใด					

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น

- ☐ การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น
- ☐ การจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา
- ☐ การใช้อัตลักษณ์เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์อุทยานธรณีขอนแก่น
- ☐ การรักษาอัตลักษณ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
- ☐ การส่งเสริมการใช้อัตลักษณ์ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
- ☐ อื่นๆ(โปรดระบุ).....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ

ฝ่ายตรวจติดตามและประเมินผล สำนักยุทธศาสตร์และงบประมาณ

องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โทร. 0 4323 6793

(นักท่องเที่ยว)

แบบสอบถามโครงการพัฒนาอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น เชื่อมโยงเมืองหัตถกรรมโลกแห่งผ้าไหมมัดหมี่
ภายใต้โครงการอุทยานธรณีขอนแก่น (Khonkaen Geo park)

คำชี้แจง ให้ท่านทำเครื่องหมาย ☒ ลงในแบบสอบถาม ที่สอดคล้องกับท่านตามความเป็นจริงมากที่สุด

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปสถานภาพส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. อายุ ☐ ต่ำกว่า 20 ปี ☐ 21 – 30 ปี ☐ 31 – 40 ปี
☐ 41 – 50 ปี ☐ 51 – 60 ปี ☐ 61 ปีขึ้นไป
3. สถานภาพสมรส ☐ โสด ☐ สมรส ☐ หย่าร้าง/หม้าย
4. ระดับการศึกษา ☐ ประถมศึกษา ☐ มัธยมศึกษาตอนต้น ☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย
☐ ปวช./ปวส. ☐ปริญญาตรี ☐ปริญญาเอก ☐ อื่นๆ (ระบุ).....
5. อาชีพ ☐ เกษตรกรรม/รับจ้างทั่วไป ☐ นักเรียน/นักศึกษา ☐ ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย
☐ องค์กรเอกชน/รัฐวิสาหกิจ ☐ รับราชการ ☐ เกษียณ ☐ อื่นๆ (ระบุ).....
6. รายได้/เดือน ☐ ไม่มีรายได้ ☐ น้อยกว่า 3,000 บาท ☐ 3,001 – 5,000 บาท
☐ 5,001 – 10,000 บาท ☐ 10,001 – 20,000 บาท ☐ 20,001 – 30,000 บาท
☐ มากกว่า 30,000 บาทขึ้นไป
7. ท่านมาจากจังหวัดใด (โปรดระบุ).....

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น

1. จำนวนครั้งที่เดินทางมาท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น (รวมครั้งนี้ด้วย)
☐ ครั้งแรก ☐ ครั้งที่ 2 ☐ มากกว่า 3 ครั้ง
2. จุดประสงค์หลักในการเดินทางมาเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น
☐ เพื่อท่องเที่ยว/พักผ่อน ☐ ทำงาน/ประชุมสัมมนา ☐ เป็นทางผ่านไปจังหวัดอื่น
☐ เยี่ยมญาติ/เพื่อน ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....
3. ท่านเดินทางร่วมกับ
☐ เดินทางคนเดียว ☐ เพื่อน/เพื่อนร่วมงาน ☐ ครอบครัว/ญาติพี่น้อง
☐ แฟน ☐ หน่วยงานที่ทำงานอยู่ ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....
4. พาหนะที่ใช้ในการเดินทาง
☐ เครื่องบิน ☐ รถโดยสารประจำทาง ☐ รถส่วนตัว ☐ รถรับจ้าง ☐ อื่นๆระบุ.....
5. ช่วงเวลาในการเดินทางท่องเที่ยว
☐ วันธรรมดา ☐ วันหยุดเสาร์/อาทิตย์ ☐ วันหยุดนักขัตฤกษ์/วันหยุดเทศกาลต่างๆ
☐ วันปิดภาคเรียน ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

/มีต่อด้านหลัง.....

6. ระยะเวลาในการท่องเที่ยว

☐ 1 วัน ☐ 2-3 วัน ☐ มากกว่า 3 วัน

7. ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว

☐ ต่ำกว่า 500 บาท/วัน ☐ 500 – 1,000 บาท/วัน
☐ 1,000 – 1,500 บาท/วัน ☐ มากกว่า 1,500 บาท/วัน

ส่วนที่ 3 การรับรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์ หรือลักษณะเฉพาะของอุทยานธรณีขอนแก่น

1. หากกล่าวถึงอุทยานธรณีขอนแก่น ท่านนึกถึงสิ่งใดมากที่สุด

☐ รูปปั้นไดโนเสาร์ ☐ หลุมขุดค้นกระดูกไดโนเสาร์
☐ ผาชมตะวัน ☐ พิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์
☐ แหล่งเรียนรู้ด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรม(เช่น หมู่บ้านอนุรักษ์ควายไทย,วิถีชีวิตชาวประมงริมเขื่อนอุบลรัตน์, การทำเกลือสินเธาว์ การทอผ้าพื้นถิ่น ฯลฯ)
☐ แหล่งเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์และศาสนา(เช่น ศาลเจ้าจอมนรินทร์,วัดมิ่งเมืองพัฒนาราม (วัดหลวงปู่ศุร), วัดป่ากิตติญาณุสรณ์, วัดจันทร์เขมาราม, วัดถ้ำผาเก้ง และวัด จันทาราม,วัดป่ากิตติญาณุสรณ์ ฯลฯ)

2. ท่านคิดว่าสิ่งที่ดึงดูดใจให้ท่านมาท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่นมากที่สุดคืออะไร

☐ สถานที่ท่องเที่ยวมีความโดดเด่นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ☐ อาหารท้องถิ่น
☐ สถานที่ท่องเที่ยวมีความสวยงามเป็นธรรมชาติ ☐ สินค้าพื้นเมือง/ของฝาก
☐ กิจกรรมและประเพณีวัฒนธรรม ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

3. สถานที่ท่องเที่ยวใดที่ท่านเลือกไปเที่ยวในจังหวัดขอนแก่น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ อุทยานธรณีขอนแก่น(อ.ภูเวียง, อ.เวียงเก่า) ☐ พระธาตุขามแก่น(อ.น้ำพอง)
☐ หมู่บ้านสูงอาจบ้านโคกสง่า(อ.น้ำพอง) ☐ หมู่บ้านเต่าบ้านกอก(อ.มัญจาคีรี)
☐ พระธาตุ 9 ชั้นวัดหนองแวง(อ.เมืองขอนแก่น) ☐ หินช้างสี(อ.บ้านฝาง)
☐ ถ้ำค้างคาว(อ.ภูผาม่าน) ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

4. ก่อนเดินทางมาท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่น ท่านได้รับทราบข้อมูลจากสื่อประชาสัมพันธ์จากที่ใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ เพื่อน/คนใกล้ชิด ☐ หนังสือ/วารสารการท่องเที่ยว ☐ ทีวีท่องเที่ยว ☐ เว็บไซต์
☐ งานนิทรรศการต่างๆ ☐ แผ่นพับ/โปสเตอร์ ☐ โซเชียลมีเดีย เช่น เฟสบุ๊ก/แฟนเพจ
☐ ประชาสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวของจังหวัดขอนแก่น ☐ อื่นๆ ระบุ.....

5. ท่านประทับใจในสถานที่ท่องเที่ยวของอุทยานธรณีขอนแก่นหรือไม่

☐ ประทับใจ ☐ ไม่ประทับใจ

6. ท่านจะเดินทางกลับมาท่องเที่ยวอุทยานธรณีขอนแก่นในครั้งต่อไปหรือไม่

☐ กลับมาแน่นอน ☐ ไม่แน่ใจ ☐ ไม่กลับมาอีก

7. ท่านจะเดินทางกลับมาท่องเที่ยวจังหวัดขอนแก่นในครั้งต่อไปหรือไม่

☐ กลับมาแน่นอน ☐ ไม่แน่ใจ ☐ ไม่กลับมาอีก

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ

ฝ่ายตรวจติดตามและประเมินผล สำนักยุทธศาสตร์และงบประมาณ

องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โทร. 0 4323 6793

**การติดตามและประเมินผล “โครงการพัฒนาอัตลักษณ์อุทยานธรณีขอนแก่น(Khon Kaen Geo park)
เชื่อมโยงเมืองหัตถกรรมโลกแห่งผ้ามัดหมี่(World Craft City for Ikat (Mudmee))
ภายใต้โครงการอุทยานธรณีขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ 2565**

คณะที่ปรึกษา

1. ดร.พงษ์ศักดิ์ ตั้งวานิชกพงษ์	นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น
2. นายสิทธิกุล ภูคำวงศ์	รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น
3. นายประสิทธิ์ ทองแห่งประเทศไทย	รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น
4. นายธาดา พรหมสาขา ณ สกลนคร	รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น
5. ว่าที่ร้อยเอก พงเจตน์ พรุกณา	ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น
6. นายนพกุล ปัญญาแก้ว	รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น
7. นางอาชีวะห์ ว่องไว	รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

คณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

1. นายวิบูลย์ เรืองประเสริฐกุล	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น	ประธานกรรมการฯ
2. นายณณทัตพัชรี กันตวธีระนันต์	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น	กรรมการ
3. นายวิศรุต ปู่เพ็ง	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น	กรรมการ
4. นายประไพ ชาญจระเข้	ผู้แทนประชาคมท้องถิ่น	กรรมการ
5. นางฐิติรัตน์ อัครสุริย์	ผู้แทนประชาคมท้องถิ่น	กรรมการ
6. ท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น	หัวหน้าส่วนราชการ	กรรมการ
7. โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดขอนแก่น	หัวหน้าส่วนราชการ	กรรมการ
8. นางอาชีวะห์ ว่องไว	รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น	กรรมการ
9. ดร.มงคล อติอนูวรรตน์	ผู้ทรงคุณวุฒิ	กรรมการ
10. นายประยุทธ์ ชาญนวงศ์	ผู้ทรงคุณวุฒิ	กรรมการ
11. นายเพชร มูลป้อม	ผู้อำนวยการสำนักยุทธศาสตร์และงบประมาณ	กรรมการฯ/เลขานุการ

คณะทำงาน

1. นางสาวสมาลี งามสิทธิ์	หัวหน้าฝ่ายตรวจติดตามและประเมินผล	คณะทำงาน
2. นางนวลมณี เหล่ากุนทา	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ชำนาญการพิเศษ	คณะทำงาน
3. นางสาวกานตปภา ศรีภิรมย์	นักวิชาการคอมพิวเตอร์ ชำนาญการ	คณะทำงาน
4. นางรุ่งฤทัย ดำรงชัย	ผู้ช่วยนักวิชาการคอมพิวเตอร์	คณะทำงาน
5. นางสาวสุกฤดา หาญศรี	เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน	คณะทำงาน
6. นางกรรณก ดำหนูไทย	ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ธุรการ	คณะทำงาน
7. นางสาวศิริวรรณ ตาหมื่น	พนักงานจ้างเหมาบริการ	คณะทำงาน
8. นางสาวภัสสร ประชุมพันธ์	พนักงานจ้างเหมาบริการ	คณะทำงาน

